

Jačanje institucionalnog okvira za razvoj strukovnih  
standarda zanimanja, kvalifikacija i kurikuluma

# Turizam i ugostiteljstvo

**PROFIL SEKTORA**



Agencija za  
strukovno obrazovanje  
i obrazovanje odraslih

## **Turizam i ugostiteljstvo**

## Turizam i ugostiteljstvo

### ZA AGENCIJU ZA STRUKOVNO OBRAZOVANJE I OBRAZOVANJE ODRASLIH:

Ravnatelj: Ivan Šutalo, dipl. ing.

Voditelj projekta: Nino Buić, dipl. pov. i prof.

### RAZVOJNI TIM:

dr.sc. Jurgen Weiss - voditelj projektnog tima

mr.sc. Sanja Crnković Pozaić – metodologija analize ponude i potražnje za zanimanjima

mr.sc. Mislav Balković – metodologija analize potražnje za kompetencijama

dr.sc. Teo Matković – analiza dinamike zapošljavanja i određivanja zanimanja prema kvalifikacijama

mr.sc. Eric Verin – kvantitativna analiza obrazovne ponude

Maja Jukić, dipl.ing. – kvantitativna i kvalitativna analiza obrazovne ponude

mr.sc. Josipa Jutt-Ferlan - analiza sektora

Nino Buić, dipl. pov. i prof. – voditelj projekta

### NAKLADNIK

Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih  
Radnička 37b/VII, 10000 Zagreb, Hrvatska

IPA 2007-2009 projekt Jačanje institucionalnog okvira za razvoj strukovnih standarda zanimanja, kvalifikacija i kurikuluma;  
EuropeAid/127472/d/SER/HR

### GRAFIČKI DIZAJN:

Bestias dizajn d.o.o.

### TISAK

PRINTERA GRUPA d.o.o.

### NAKLADA:

300 primjeraka

Zagreb, siječanj 2012.

**Jačanje institucionalnog okvira za razvoj strukovnih  
standarda zanimanja, kvalifikacija i kurikuluma**

# Turizam i ugostiteljstvo

---

**PROFIL SEKTORA**



## PREDGOVOR

Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih je od Vlade RH i Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa dobila zadaću razvijati moderan sustav strukovnog obrazovanja i osposobljavanja koji će biti u stanju odgovoriti na izazove koje nameće razvoj modernoga hrvatskog društva. Takav će sustav pojedincima pružiti kompetencije koje će ih učiniti konkurentnima na tržištu rada, a bit će usklađene s potrebama tržišta rada.

Strukovno obrazovanje u RH, kao i u ostalim europskim zemljama, ima ključnu ulogu u odgovoru na izazove ubrzanog pojavljivanja novih tehnologija, potražnje za novim kompetencijama, u razvijanju ljudskih potencijala s ciljem postizanja gospodarskoga rasta, zapošljavanja i ostvarivanja socijalnih ciljeva. Stoga ono mora biti povezano s potrebama pojedinaca, tržišta rada, visokog obrazovanja i društva u cjelini.

Kako bi se osigurao takav razvoj nužno je definirati mehanizme koji omogućavaju brzo reagiranje sustava strukovnog obrazovanja na promjenjive zahtjeve tržišta, među ostalim, adekvatnom prilagodbom obrazovne ponude i kurikuluma te usklađivanjem s visokim obrazovanjem. Stoga je ključno da svi dionici počevši od Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa, Agencije, lokalne i regionalne samouprave te svih ostalih partnera, pri osmišljavanju obrazovne politike, ponude i mreže programa koriste relevantne informacije i analize tržišta rada, odnosno donose odluke na temelju dokaza i relevantnih podataka.

Mnoge zemlje uvidjele su važnost usklađivanja obrazovnog sustava na svim razinama s potrebama tržišta rada jer alternativa je preskupa. Održavanje ili razvoj kvalifikacija koje pružaju kompetencije koje su zastarjele ili više nisu potrebne na tržištu rada predstavljaju uzalud potrošeno vrijeme i novac za sve korisnike; za polaznika koji izgubio vrijeme na stjecanju kompetencija s kojima nije konkurentan na tržištu rada, za poslodavca koji dobiva radnika koji nema kompetencije za rad te za državu koja to sve plaća. Stoga su mnoge zemlje osvijestile potrebu razvoja alata i mehanizama koji će smanjiti jaz između obrazovanja i potreba tržišta rada.

Profili sektora, razvijeni u suradnji Agencije i stručnjaka na projektu *Jačanje institucionalnog okvira za razvoj strukovnih standarda zanimanja, kvalifikacija i kurikuluma*, alat su kojim su po prvi put na jednom mjestu objedinjeni relevantni podatci (iz različitih izvora: Državni zavod za statistiku, HZZ, FINA, MZOŠ E-matica, itd.) o gospodarstvu, tržištu rada i obrazovnoj ponudi u 13 obrazovnih sektora. Profili će služiti sektorskim vijećima, Agenciji, Ministarstvu znanosti, obrazovanja i športa, ali i drugim dionicima za planiranje razvoja strukovnih kvalifikacija i strukovnog obrazovanja koje odgovara na potrebe tržišta rada.

Realno je očekivati da će profili sektora kao dio metodologije cjelovite analize tržišta radne snage i sustava obrazovanja biti snažnom podlogom za argumentirano donošenje političkih odluka. Vjerujemo da će korisnost ovog pristupa i ovih dokumenta uvidjeti i brojni drugi dionici i institucije te da će njihova relevantnost i korisnost nadilći sustav strukovnog obrazovanja.

Ivan Šutalo, ravnatelj

Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih

## Uvodna riječ

Materijal koji imate pred sobom treća je inačica metodologije koja je u razvoju. Ovime želimo prikazati rezultate svoga rada široj publici sa željom da komentira i pridonosi daljnjem razvoju ovog alata za razumijevanje primjene znanja u hrvatskom gospodarstvu.

Ovaj profil sektora razvijen je suradnjom Agencije za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih i mješovitog tima domaćih i stranih stručnjaka u okviru projekta *Jačanje institucionalnog okvira za razvoj strukovnih standarda zanimanja, kvalifikacija i kurikuluma* koji se provodi u Agenciji, a financiran je sredstvima Europske Unije u sklopu IPA-programa, Komponente IV, Razvoj ljudskih potencijala.

Profil sektora zamišljen je kao analitička podloga za planiranje razvoja obrazovnog sustava, s naglaskom na srednjoškolsko strukovno obrazovanje. Ovaj je dokument javno dostupan svima koji na temelju njega žele razvijati obrazovne programe, donositi obrazovne politike ili se samo upoznati sa sektorom u kontekstu obrazovanja i tržišta rada.

Zajedno s profilima sektora, razvijen je i *Priručnik za korištenje profila sektora* kako bi se svi podatci i analize predstavljeni u profilima sektora mogli ispravno interpretirati te donositi zaključci u pravom kontekstu.

**NAPOMENA:** Stavovi i tumačenja prikazanih analiza te sadržaj ovog dokumenta nisu službeni stavovi Agencije za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih već razvojnog tima.

<b>Turizam i ugostiteljstvo</b>	<b>1</b>
<b>PREDGOVOR</b>	<b>5</b>
<b>Uvodna riječ</b>	<b>6</b>

## **Sadržaj**

---

<b>Uvod</b>	<b>12</b>
Naš pristup	13
Metodologija	14
1. Potražnja za zanimanjima	15
2. Potražnja za kompetencijama	16
3. Ponuda zanimanja i kompetencija	16
4. Uvjeti na tržištu rada za sektorska zanimanja	17
5. Usklađivanje ponude i potražnje	18
<b>Smjer daljnje analize</b>	<b>18</b>

## **1. Potražnja za zanimanjima**

<b>1.1. Obuhvat sektora</b>	<b>21</b>
Rodovi zanimanja u podsektorima i dominantne razine složenosti	22
<b>1.2. Upotreba sektorskih zanimanja</b>	<b>23</b>
<b>1.3. Dugoročna kretanja zaposlenosti u ključnim gospodarskim djelatnostima Turizma i ugostiteljstva</b>	<b>26</b>
<b>1.4. Prihodi, broj poduzeća i zaposlenih</b>	<b>27</b>
Zaključci o obuhvatu sektora	30
<b>1.5. Slobodna radna mjesta – prikaz zanimanja koja poslodavci traže</b>	<b>30</b>
Zaključci o potražnji za zanimanjima iz sektora turizma i ugostiteljstva	32

## **2. Potražnja za kompetencijama**

<b>2.1. Matrica kompetencija</b>	<b>35</b>
<b>2.2. Zaključci o potrebnim kompetencijama</b>	<b>37</b>



## **3. Ponuda rada u sektoru: zanimanja i kompetencije** 39

### **3.1. Dobna i obrazovna struktura u sektoru Turizma i ugostiteljstva** 43

### **3.2. Obrazovna struktura** 45

Zaključci za karakteristike ponude rada u sektoru 46

## **4. Uvjeti rada na tržištu za sektorska zanimanja** 47

### **4.1. Kvantitativna analiza obrazovnih programa** 49

Analiza 1 – opći trendovi 51

Analiza 2 – trendovi po godini, razredu i obrazovnom programu/kvalifikaciji 54

Analiza 3 – trendovi po županiji i obrazovnom programu/kvalifikaciji 56

### **4.2. Kvalitativna analiza obrazovnih programa** 58

Obrazovni programi za specifične ciljne skupine 63

### **4.3. Prijava na HZZ, nezaposlenost i dinamika nalaženja posla nakon obrazovanja** 63

Prijava na HZZ 63

Dinamika nalaženja posla 65

### **4.4. Prijelaz u visoko obrazovanje** 66

### **4.5. Analiza odredišnih zanimanja** 67

## **5. Uvjeti na tržištu rada** 75

### **5.1. Neto plaće prema podsektorima** 77

### **5.2. Vlasnička struktura i ugovori o radu** 78

### **5.3. Sati rada i veličina poduzeća** 79

Zaključci o uvjetima rada u sektoru T&U 80

## **6. Usklađivanje ponude i potražnje** 81

### **6.1. Zamjena postojeće radne snage u ključnim djelatnostima turizma i ugostiteljstva** 83

### **6.2. Kako se mogu koristiti rezultati analize u profilu sektora?** 84

Obrazovne potrebe za gospodarski razvoj 84

Planiranje industrijske politike 85

Zaključak 86

## **Dodatci** 87

### **Dodatak 1.** 88

**Popis zanimanja u sektoru (NKZ)** 88

### **Dodatak 2.** 89

**Djelatnosti po podsektorima (NKD)** 89

### **Dodatak 3.** 92

**Značaj sektora unutar EU** 92

Pregled industrijskih politika i strategija EU-a 92

### **Dodatak 4.** 93

**Matrica kompetencija** 93

## Popis slika

Slika 1.	Sustav usklađivanja zanimanja i kvalifikacija	14
Slika 2.	Podsektori prema rodovima zanimanja	22
Slika 3.	Koncentracije zanimanja po djelatnostima Turizma i hotelijerstva	24
Slika 4.	Koncentracije zanimanja po djelatnostima Ugostiteljstva	25
Slika 5.	Kretanje zaposlenosti u ključnim djelatnostima na razini 2 znamenke NKD-a u podsektoru Turizam i hotelijerstvo	26
Slika 6.	Kretanje zaposlenosti u ključnim djelatnostima na razini 2 znamenke NKD-a u podsektoru Ugostiteljstvo	27
Slika 7.	Pokazatelji tržišta rada po podsektorima, 2010.	42
Slika 8.	Dobna struktura radne snage u RH, 2010.	43
Slika 9.	Dobna struktura radne snage u podsektoru turizma i hotelijerstva i podsektoru ugostiteljstva, 2010.	44
Slika 10.	Obrazovna struktura radne snage u RH, 2010.	45
Slika 11.	Obrazovna struktura radne snage u podsektoru Turizam i hotelijerstvo, 2010.	45
Slika 12.	Obrazovna struktura radne snage u podsektoru Ugostiteljstvo, 2010.	46
Slika 13.	Struktura upisanih učenika po strukovnim sektorima u šk. godini 2010./2011.	50
Slika 14.	Prikaz broja djece i mladih srednjoškolske dobi u promatranom razdoblju u tisućama	52
Slika 15.	Prikaz broja učenika u strukovnom obrazovanju i sektoru	53
Slika 16.	Trend strukture upisanih učenika u četverogodišnje programe u sektoru	55
Slika 17.	Trend strukture upisanih učenika u trogodišnje programe u sektoru	56
Slika 18.	Prikaz broja upisanih učenika iz sektora po županijama u šk. god. 2010./2011.	57
Slika 19.	Shematski prikaz metodologije razvoja strukovnih kurikuluma	59
Slika 19.a.	Moguća struktura obrazovnih programa u sektoru	62
Slika 20.	Neto plaće u podsektorima Turizam i hotelijerstvo i Ugostiteljstvo	77
Slika 21.	Vlasništvo poslovnih subjekata u podsektoru	78
Slika 22.	Vrste ugovora o radu u sektoru	79
Slika 23.	Zaposleni prema veličini poslovnog subjekta	80
Slika 24.	Proces planiranja kvalifikacija	85

## Popis tablica

Tablica 1.	Ekonomska aktivnost po sektorskim zanimanjima u gospodarstvu (15-64) u 2010. godini	21
Tablica 2.	Podatci za ključne djelatnosti koje koriste zanimanja iz podsektora Turizma i hotelijerstva	28
Tablica 3.	Podatci za ključne djelatnosti koje koriste zanimanja i podsektora ugostiteljstvo	29
Tablica 4.	Podatci o nezaposlenima i zapošljavanju	32
Tablica 5.	Rasprostranjenost skupina kompetencija dobivenih od poslodavaca po zanimanjima	36
Tablica 6.	Programi u sektoru u koje su se upisivali učenici u školskoj godini 2010./2011.	50
Tablica 7.	Prikaz broja upisanih učenika/studenata u obrazovnom sustavu Republike Hrvatske u posljednjih 5 godina	51
Tablica 8.	Prikaz broja učenika u strukovnom obrazovanju i u sektoru	52
Tablica 9.	Prikaz broja učenika u strukovnom obrazovanju po programima	54
Tablica 10.	Prikaz broja učenika u trogodišnjim programima u sektoru po županijama	56
Tablica 11.	Struktura broja učenika u četverogodišnjim programima iz sektora po županijama	57
Tablica 12.	Usporedni prikaz četverogodišnjih obrazovnih programa u sektoru prema predmetnim područjima	61
Tablica 13.	Usporedni prikaz trogodišnjih obrazovnih programa u sektoru prema predmetnim područjima	62
Tablica 14.	Broj osoba koje završavaju srednje obrazovanje i prijavljuju se na HZZ, po godinama. Prikaz programa koje godišnje završava više od stotinu učenika, 2007.-2010.	64
Tablica 15.	Dinamika nalaženja zaposlenja nakon prve prijave na HZZ. Udjel mladih sa svjedodžbom pojedinog programa koji je pronašao posao unutar 6, 12 i 36 mjeseci.	65
Tablica 16.	Promjena dinamike nalaženja zaposlenja nakon prve prijave na HZZ, prema godini ulaska na tržište rada. Udio mladih sa svjedodžbom pojedinog programa koji je pronašao posao unutar godinu dana, 2006.-2010.	66
Tablica 17.	Broj bivših učenika obrazovnog sektora koji su u a.g.2009./2010. neposredno nakon završenog srednjeg obrazovanja upisali studij, prema tipu i smjeru studija	67
Tablica 18.	Zanimanja u kojima su se zaposlili mladi sa svjedodžbom strukovnih programa iz sektora Turizma i ugostiteljstva. Učestalost prekvalificiranosti, nedovoljne kvalificiranosti i zaposlenja u zanimanju koje odgovara sektorskom profilu	69
Tablica 19.	(8b4); Najučestalija prva zanimanja za hotelijersko-turističke tehničare prijavljene između 2006. i 2010.	70
Tablica 20.	(8b4); Najučestalija prva zanimanja za turističko-hotelijerske komercijaliste prijavljene između 2006. i 2010.	71
Tablica 21.	(8b4); Najučestalija prva zanimanja za kuhare prijavljene između 2006. i 2010.	72
Tablica 22.	(8b4); Najučestalija prva zanimanja za konobare prijavljene između 2006.-2010.	72
Tablica 23.	(8b4); Najučestalija prva zanimanja za slastičare prijavljene između 2006. i 2010.	73
Tablica 24.	(8b4); Najučestalija prva zanimanja za pomoćne kuhare i slastičare (TES) prijavljene između 2006.-2010.	73
Tablica 25.	(8r3); Sva prva zanimanja za kuhar (VOB) prijavljene između 2006.-2010.	74
Tablica 26.	Sati rada u podsektorima	79
Tablica 27.	Zamjena radne snage u sektoru	84

## Uvod

Sektor turizma i ugostiteljstva u Republici Hrvatskoj jedan je od strateških sektora koji ne samo da snažno podupire gospodarstvo, već i potiče razvoj i rast ostalih gospodarskih sektora, poput poljoprivrede i proizvodnje hrane, sektora osobnih usluga te sporta i zdravstva. Prihod od turizma u 2010. godini iznosio je 13,5% BDP-a (prema podacima Hrvatske narodne banke), a najveći udio, od čak 19,9 %, imao je 2003. i 2004. godini. U rijetko kojoj državi svijeta turizam čini petinu ukupnog BDP-a, kao što je slučaj u Hrvatskoj, što ga čini strateškom gospodarskom granom koja, unatoč niskoj profitabilnosti, omogućuje međunarodnu konkurentnost zemlje.

Koliko je snažan sektor turizma i ugostiteljstva u hrvatskom gospodarstvu? Kakva su kretanja u dva temeljna podsektora; turizmu i hotelijerstvu i ugostiteljstvu? Ima li sektor dovoljno kadrova da zadovolji potražnju? Kolika je apsorpcija znanja iz turizma i ugostiteljstva u gospodarskim sektorima i gdje je prisutna njihova najveća koncentracija? Koliko je zanimanja u gospodarstvu stvorio sektor turizma i ugostiteljstva stvorio? Usporava li manjak kadrova u ovom sektoru razvoj njegove konkurentnosti? Kako pozicionirati obrazovnu politiku s ciljem privlačenja stranih ulaganja? Kakva su globalna kretanja u ovom području i na koje nas zaključke navode? Kakve promjene u strukturi potrebnih znanja i vještina donosi tehnološki razvoj? Što možemo očekivati otvaranjem tržišta prema konkurenciji iz Europske Unije?

Ova analiza pokušat će pružiti odgovore na ova i brojna druga pitanja koristeći izvore podataka koji su u Hrvatskoj dostupni. To su **Anketa o radnoj snazi** koja je svugdje u svijetu najčešće polazište za analizu tržišta rada te omogućuje prikaz zanimanja i djelatnosti, **podatci o zaposlenosti iz Državnog zavoda za statistiku** (vremenske serije), **financijski podatci o poslovanju poduzeća po djelatnostima i županijama iz FINE**, **nezaposleni po zanimanjima iz Hrvatskog zavoda za zapošljavanje**, **anketa provedena među poslodavcima** i visokoobrazovnim ustanovama s cilju sagledavanja kompetencija potrebnih za radna mjesta u sektoru te e-Matica Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa. Od klasifikacija najčešće se koristio ISCO-88 ili NKZ - Nacionalna klasifikacija zanimanja te NKD 2002. i 2007. - Nacionalna klasifikacija djelatnosti koja se temelji na NACE Rev. 2, od 2008.

Upravo zbog toga Sektorsko vijeće za turizam i ugostiteljstvo odlučilo je sektor podijeliti na dva podsektora:

**1. podsektor Turizma i hotelijerstva** – U ovaj podsektor ulaze svi turistički subjekti i djelatnosti koji su prema NKD specifikaciji vezani za turistički promet, organizaciju i posredovanje kod putovanja i organizacije smještaja. U ovaj podsektor ulaze i hoteli te svi oni subjekti koji se kao primarnom djelatnošću bave iznajmljivanjem soba i ostalih smještajnih kapaciteta. Po svojoj strukturi, hoteli također prirodno više pripadaju ovom podsektoru jer, iako u svojim prostorima nude i ugostiteljske usluge, osobe koje u njima prema strukturi zanimanja samo jednim manjim dijelom pripadaju podsektoru Ugostiteljstva, a većina ih prirodno pripada sektoru turizma te drugim srodnim djelatnostima (recepionari, sobare, čistačice, tehničko osoblje, administracija, financije).

**2. podsektor Ugostiteljstva** - U ovaj podsektor ulaze svi ugostiteljski objekti koji su prema NKD specifikaciji definirani kao pružatelji usluga hrane i pića, od onih koji pružaju jednostavne ugostiteljske usluge do restorana i velikih subjekata.

Svrha je razvoja profila sektora turizma i ugostiteljstva donijeti jasnije zaključke o gospodarskim i kadrovskim kretanjima u sektoru te, na koncu, dati kvalitetnije razvojne smjernice u obrazovanju i politici zapošljavanja. Također, budući da će Republika Hrvatska u srpnju 2013. postati punopravna članica Europske Unije, ovom podjelom u obzir smo uzeli i aktualne industrijske strategije EU-a za

sektor Turizma i ugostiteljstva. Na taj će se način već u ovom trenutku omogućiti razvoj obrazovnih politika u skladu s budućim industrijskim razvojnim politikama.

## NAŠ PRISTUP

Ključna je pretpostavka prikazane metodologije da su znanja i vještine koje se stječu u obrazovnim institucijama, ali i kroz radno i životno iskustvo, glavni generator novih proizvoda, tehnologija i ideja bitnih za ostvarenje gospodarskog razvoja, a time i društvenog blagostanja. Stoga ključ rasta i razvoja gospodarstva leži u unaprjeđivanju ljudskih potencijala u skladu s kratkoročnim i dugoročnim potrebama gospodarstva, zajednice i pojedinca.

*Za svijet obrazovanja najvažnije je prepoznati sadašnju i buduću potražnju za znanjima koja će biti potrebna za gospodarski razvoj. Kroz vrijeme, kako se struktura gospodarstva mijenja prema potrebama potrošača na domaćem i globalnom tržištu, tako se i struktura znanja i vještina mijenja. Održavanje konkurentnosti moguće je samo ako su takva neophodna znanja i vještine prisutne u obrazovnim ishodima, standardima i kvalifikacijama koje donose obrazovni programi.*

## OSNOVNI POJMOVI KORIŠTENI U SEKTORSKOM PROFILU<sup>1</sup>

POJAM	OBJAŠNENJE
Sektor	Skup znanja i vještina koji predstavljaju jedno homogeno područje znanja. U RH danas poznajemo 13 obrazovnih sektora u području strukovnog obrazovanja.
Djelatnost	Skup poslovnih subjekata koji se bave istom vrstom gospodarske aktivnosti, npr. poljoprivreda.
Zanimanje	Skup znanja i vještina koji se stječu na radnom mjestu u određenom području znanja. Primjenom znanja iz sektora generiraju se zanimanja.
Obuhvat sektora	Broj zanimanja koja koriste znanja i vještine sektora i vrijednost koju ta zanimanja stvaraju.
Indikator koncentracije	Udio zaposlenih sa zanimanjima iz sektora u nekoj djelatnosti.
Radno sposobno stanovništvo u sektoru	Sve osobe stare 15+ ili 15-64 godine koje imaju zanimanja iz sektora – ukupna moguća ponuda rada u sektoru.
Aktivno stanovništvo u sektoru	Osobe sa zanimanjima iz sektora koje rade ili žele raditi – mogu biti zaposlene ili nezaposlene i ukupno čine radnu snagu.
Kompetencija	Skup znanja i vještina koje osoba zna primijeniti u praksi, a podrazumijeva i pripadajuću samostalnost i odgovornost u radu.
Ishod učenja	Skup znanja i vještina te pripadajuće samostalnosti i odgovornosti koje je osoba stekla učenjem i dokazuje ih nakon postupka učenja.

<sup>1</sup> Detaljno o osnovnim pojmovima u Priručniku za korištenje profila sektora.

## METODOLOGIJA

Okosnica je metodologije analiziranje ponude i potražnje za znanjima i vještinama sektora turizma i ugostiteljstva. Ponudu rada u danom momentu čine svi radnosposobni stanovnici (između 15 i 64 godine) koji imaju kvalifikacije ili zanimanja iz obrazovnog sektora turizma i ugostiteljstva. Oni mogu biti zaposleni, nezaposleni ili neaktivni, a njihove obrazovne, dobne i spolne karakteristike bit će prikazane u analizi. S druge strane, potražnja za znanjima i vještinama može se prepoznati preko povijesne analize zapošljavanja po zanimanjima u vremenu te pomoću analize slobodnih radnih mjesta. Cilj je usporediti strukturu ponude sa strukturom potražnje, kako u smislu brojnosti podsektorskih zanimanja (imamo li dovoljno radne snage s određenim zanimanjima?), tako i u smislu relevantnosti i kvalitete obrazovnih ishoda za promjenljive potrebe gospodarskih subjekata koje su rukovođene razvojem tehnologija, zahtjevima tržišta i konkurencijom.



Slika 1. Sustav usklađivanja zanimanja i kvalifikacija

Ponuda i potražnja za znanjima i vještinama analiziraju se na dvjema razinama, a prva je razina sektorskih zanimanja. Kada se utvrde ključna zanimanja nekog sektora, analiza se spušta na razinu radnih mjesta na kojima se analiziraju kompetencije potrebne za ostvarenje kvalitete, djelotvornosti i učinkovitosti na radnom mjestu. Svaka od razina analize ima svoje alate koji će također biti opisani u „Priručniku za izradbu profila sektora“. Na slici 1. prikazan je sustav koji slikovito opisuje glavne metodološke odrednice korištene u ovoj analizi.

Metodološki će se analitičke podloge za razvoj standarda zanimanja kretati analizom sektorskih zanimanja. Nakon određivanja sektorskih zanimanja, empirijskim će se putem korištenjem ankete o radnoj snazi istražiti prisutnost danih zanimanja u gospodarskim djelatnostima kako bi se otkrila rasprostranjenost primjene sektorskih znanja i vještina. Na taj će se način prepoznati ključne djelatnosti koje u najvećoj mjeri koriste sektorska znanja te će se pratiti dugotrajna kretanja u prihodima i zaposlenosti ključnih djelatnosti.

Kada se prepoznaju zanimanja koja su najvažnija za navedene djelatnosti, preći će se na analizu radnih mjesta u poduzećima korištenjem upitnika o radnim mjestima i kompetencijama. Na temelju te analize kategorizirat će se vrste kompetencija koje bi trebalo pretočiti u obrazovne ishode i uvrstiti u sektorske standarde kvalifikacija.

U nastavku slijedi opis korištene metodologija i prikaz osnovnih skupina informacija (poglavlja) koje su predstavljene u ovom profilu sektora te dio korištenih metodoloških postavki. Detaljni opis korištene metodologije nalazi se u „Priručniku za izradbu profila sektora“ i „Priručniku za korištenje profila sektora“.

## 1. POTRAŽNJA ZA ZANIMANJIMA

U ovom poglavlju prikazat će se podatci o potražnji za sektorskim zanimanjima kroz:

- 1.1. **Obuhvat sektora** – Prikazat će se brojem i vrstama zanimanja koja koriste znanja i vještine sektora. Radi se o izboru zanimanja u sektoru ili podsektorima koje su iz NKZ-a odabrali stručnjaci iz Sektorskog vijeća te o ukupnim podacima o broju zaposlenih, nezaposlenih i neaktivnih na razini RH. U ovom će profilu sektora biti prikazani obuhvati za oba podsektora, turizam i hotelijerstvo te ugostiteljstvo. Detaljnije objašnjenje ovih pokazatelja dostupno je u poglavlju 6.1. „Priručnika za korištenje profila sektora“ (u daljnjem tekstu Priručnik).
- 1.2. **Upotreba sektorskih zanimanja** – Nakon utvrđivanja sektorskih zanimanja, ispitat će se u kojim su gospodarskim djelatnostima ona prisutna korištenjem ankete o radnoj snazi za 2010. godinu. To će se prikazati jednostavnim indeksom KONCENTRACIJE kojim će se definirati do koje su mjere tipična zanimanja zastupljena u svakom od gospodarskih sektora.
- 1.3. **Dugoročna kretanja zaposlenosti u ključnim gospodarskim djelatnostima** - Za one sektore za koje se uspostavi visoka razina koncentracije, analizirati će se dugoročni trendovi u zaposlenosti te ispitati financijsko poslovanje tih djelatnosti u vremenu (promjene od 2003. do 2010. godine) iz podataka FINE. Na taj će se način uvidjeti radi li se o gospodarskim djelatnostima koje imaju dugoročni rast ili pad zaposlenosti, što utječe i na ponudu i potražnju za sektorskim i podsektorskim zanimanja.
- 1.4. **Prihodi, broj poduzeća i zaposlenih** - Praćenje poslovnih rezultata subjekata koji posluju unutar ključnih gospodarskih djelatnosti (onih koje zapošljavaju značajan broj kadrova iz sektora, odnosno podsektora) te praćenje ukupne zaposlenosti u tim poduzećima može biti kvalitetna podloga za predviđanje budućih potreba, posebno ukoliko su ovi pokazatelji dostupni na županijskoj razini ili ako se odnose na duže vremenske serije.
- 1.5. **Slobodna radna mjesta** – prikaz zanimanja koja poslodavci traže - Istaknut će se zanimanja u kojima se tražitelji posla teško zapošljavaju, kao i ona za koja poslodavci teško pronalaze odgovarajući kadar.



## 2. POTRAŽNJA ZA KOMPETENCIJAMA

U ovom poglavlju prikazat će se podatci o potražnji za kompetencijama unutar sektorskih zanimanja odnosno radnih mjesta kroz:

- 2.1. **Matricu kompetencija** predstavljenu u **Dodatku 4** ovog profila sektora, a koja u tabličnom obliku sadrži potrebne kompetencije po zanimanjima, odnosno radnim mjestima na razini srednjoškolskog strukovnog obrazovanja. Kao podloga za prikupljanje potrebnih kompetencija korištena je anketa provedena među poslodavcima u oba podsektora; anketa provedena u visokoškolskim obrazovnim ustanovama te dodatni izvori podataka: strateški nacionalni i razvojni dokumenti EU-a (npr. strategije industrijskih grana), predviđanja tehnološkog razvoja i napretka u sektoru, Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje, i drugi.
- 2.2. Zaključak o potrebnim kompetencijama i njihovim izvorima koje bi trebalo uvrstiti u buduće kvalifikacije i koje treba podržati obrazovnim programima (kurikulumima) do razine složenosti 4 prema Hrvatskom kvalifikacijskom okviru. U sklopu ove analize, navest će se i predviđanja o tehnološkom razvoju te smjernice za razvoj obrazovnih programa, što će omogućiti praćenje budućih očekivanih napredaka u smislu razvoja tehnologije.

## 3. PONUDA ZANIMANJA I KOMPETENCIJA

- 3.1. **Pokazatelji tržišta rada** - Ovdje će biti prikazani pokazatelji tržišta rada za svaki od sektora ili podsektora, npr. stopa nezaposlenosti, stopa zaposlenosti, stopa aktivnosti te će se analizirati struktura registriranih nezaposlenih osoba po zanimanjima i zapošljavanju s evidencije HZZ-a u 2010. godini.
- 3.2. **Dobna struktura radne snage** - Demografska situacija u Hrvatskoj rezultira sve manjim kontingentima mladih, što smanjuje i ponudu rada, naročito u nekim manje popularnim zanimanjima. Vrlo često nećemo imati zamjene postojeće radne snage, budući da su dobne skupine koje odlaze u mirovinu brojčano veće od onih koje ulaze u radnu snagu. To znači da će se prosječna dob radne snage povećavati, što utječe i na njenu fleksibilnost, pokretljivost, sklonost učenju i produktivnost.
- 3.3. **Zanimanja prema razini obrazovanja** - Mogućnost širenja sektora ili podsektora uvelike ovisi o gospodarskim uvjetima, ali i o dobnoj i obrazovnoj strukturi u sektoru ili podsektoru. Činjenica je da se pojedinci niže razine obrazovanja, pogotovo ako su pritom starije životne dobi, slabo uključuju u procese učenja i stjecanja novih kvalifikacija.
- 3.4. **Kvantitativna analiza obrazovnih programa** – U ovom ćemo dijelu analizirati strukturu upisa po obrazovnim programima i karakteristike upisa kroz vrijeme. Time će se dobiti prikaz interesa mladih za pojedine programe te neizravno i njihove percepcije o traženosti stečenih kvalifikacija na tržištu rada. Upisi i kvote su, također, i odraz politike u području obrazovanja te pomažu uočiti njene dobre i loše strane.
- 3.5. **Kvalitativna analiza obrazovnih programa** – U ovom će se dijelu analizirati sadržaji pojedinih postojećih programa i njihova preklapanja te će se sukladno analizi potrebnih kompetencija (poglavlje 2) iznijeti preporuke za mogući razvoj ponude kvalifikacija u sektoru.
- 3.6. **Nezaposlenost i dinamika nalaska posla nakon obrazovanja** – Prikaz uspješnosti zapošljavanja prema obrazovnim programima (kvalifikacijama) u sektoru ili podsektoru mnogo

govori o uspješnosti obrazovnog sustava, odnosno njegovoj usklađenosti s potrebama gospodarstva, kako u smislu strukture obrazovanih, tako, neizravno, i u smislu sadržaja pojedinih kvalifikacija.

- 3.7. Prijelaz u visoko obrazovanje** - U ovoj analizi detaljnije je prikazana kvaliteta kvalifikacija te njihova usklađenost s uvjetima i zahtjevima potrebnim za nastavak obrazovanja u visokoškolskom sustavu.
- 3.8. Analiza odredišnih zanimanja** - Uspješnost pronalaska posla nakon završenog srednjoškolskog obrazovanja svakako je važan pokazatelj kvalitete samog programa. Ipak, sa stanovišta opće društvene koristi nije i ne može biti svejedno na kojim se odredišnim zanimanjima zapošljavaju osobe koje završe pojedini obrazovni program jer ukoliko su to, primjerice, zanimanja za koja ih obrazovanje uglavnom nije pripremalo, u pitanje dolazi i opravdanost provedbe takvih programa. Takva bi situacija loše djelovala na produktivnost radne snage, a samim time i na konkurentnost gospodarstva, pa je stoga nužno voditi računa o ovom pokazatelju kod planiranja obrazovnih politika.
- 3.9. Komparativni prikaz obrazovnih i ishoda na tržištu rada prema obrazovnim sektorima** – Prikazuje razlike pojedinih sektora prema kriterijima zapošljivosti, vertikalne prohodnosti i usklađenosti obrazovnih programa sa zanimanjima u kojima se po prvi put zapošljavaju učenici koji završe strukovno obrazovanje. Ova analiza služi kao referentna usporedba uspješnosti obrazovnih programa po sektorima

#### 4. UVJETI NA TRŽIŠTU RADA ZA SEKTORSKA ZANIMANJA

- 4.1. Neto plaće** - Neto plaća u sektoru otkriva koliko znanje iz nekog obrazovnog sektora vrijedi na tržištu. Ako je prosječna plaća zaposlenih sa zanimanjima iz sektora niža od prosječne plaće u gospodarstvu, može se očekivati smanjivanje interesa mladih za upis u sektorske obrazovne programe, ali i razine produktivnosti rada na kojoj se odvija upotreba tih znanja i vještina. Niske plaće obično govore o niskoj produktivnosti rada, a time i upitnoj konkurentnosti na dulji rok, budući da se u našim uvjetima teško može postići troškovna konkurentnost u odnosu na zemlje u kojima su razina troškova života i prihodi po satu mnogo niži. Kod takvih proizvodnji pitanje je vremena kada će se preseliti u zemlje gdje je niska cijena rada dugoročnije osigurana, što nije slučaj s Hrvatskom.
- 4.2. Ugovori o radu** - Vrsta ugovora koji se nude za određena sektorska zanimanja govore o razini pravne sigurnosti koju zaposlenici sa sektorskim zanimanjima mogu očekivati na tržištu rada. Ako prevladavaju ugovori o radu na neodređeno vrijeme moguće je da se radi o poslovima na kojima se mora ponuditi viša razina sigurnosti da bi se osigurala odgovarajuća ponuda rada.
- 4.3. Sati rada, veličina poduzeća i vlasnička struktura** također su elementi koji utječu na odluku o usmjeravanju karijere prema određenim zanimanjima, a ovdje će biti prikazani za podsektore turizma i ugostiteljstva.
- 4.4. Položaj u zaposlenju** – pokazuje na kakvim se radnim mjestima (i smislu vrste poslodavca) nalaze osobe sa sektorskim zanimanjima.

## **5. USKLAĐIVANJE PONUDE I POTRAŽNJE**

- 5.1. Zamjena postojeće radne snage – Ova analiza pokazat će ukupna kretanja priljeva i odljeva radne snage u ključnim djelatnostima za sektor po županijama, uzevši u obzir kako obrazovnu ponudu tako i potražnju na tržištu radne snage. Rezultati ove analize omogućit će donošenje zaključaka i smjernica za razvoj upisnih politika.
- 5.2. Kako se mogu koristiti rezultati analize u profilu sektora – Bit će prikazane i druge moguće upotrebe rezultata analize na području regionalne razvojne politike, strategije i razvoja ljudskih resursa, industrijske politike, kao i podloge za posredovanje i informiranje o razvoju karijere.

## **SMJER DALJNJE ANALIZE**

Ova se analiza mora smatrati početnom analizom sektora, a pristup ubuduće potrebno proširiti u nekoliko smjerova. Prije svega, bilo bi korisno analizirati kretanje zaposlenosti po zanimanjima kroz vrijeme obrađujući veći broj anketa o radnoj snazi jer upravo dugoročni trendovi daju dobru osnovu za predviđanje budućih kretanja.

Pored navedenih 20 temeljnih analiza i prikaza, buduće verzije profila sektora ili podsektora mogu se po potrebi dopuniti dodatnim analizama. Jedno od područja u kojem su vidljivi nedostaci i koje će svakako zahtijevati daljnji rad je analiza aktualne ponude kompetencija unutar postojećih obrazovnih programa.

# 1. Potražnja za zanimanjima



# 1. Potražnja za zanimanjima

## 1.1. Obuhvat sektora

Sektor Turizma i ugostiteljstva u strukovnom obrazovanju obuhvaća sedam četverogodišnjih obrazovnih programa, sedam trogodišnjih programa i šest JMO (obrtičkih) trogodišnjih programa, što ukupno čini 21 aktivni obrazovni program. Obrazovni je sektor generirao oko 111 različitih zanimanja u području turizma i hotelijerstva te 75 zanimanja u području ugostiteljstva. Zbog potpunosti analize valja napomenuti da se radi o zanimanjima koja se odnose na sve dostupne obrazovne razine (ne samo na srednjoškolsko obrazovanje), čime se dobiva uvid u ukupnu potražnju za sektorskim zanimanjima u gospodarstvu. Takav uvid iznimno je važan jer će dio učenika koji danas započinju sa strukovnim obrazovanjem možda odlučiti dalje razvijati svoju karijeru stječući više kvalifikacije unutar sektora putem visokoobrazovnih programa. U Dodatku 1 prikazana su sva zanimanja u sektoru koja su članovi sektorskog vijeća odabrali iz Nacionalne klasifikacije zanimanja (NKZ), dok je u ovom dijelu prikazana ukupna ekonomska aktivnost radnosposobnog stanovništva sa sektorskim zanimanja u dobi između 15 i 64 godine, ukupno i prema podsektorima.

Ekonomska aktivnost po sektorskim zanimanjima u gospodarstvu					
	Radnosposobni	Radna snaga	Zaposleni	Nezaposleni	Neaktivni
	15-64 g.				
Turizam i hotelijerstvo	60.067	41.954	36.251	5.703	18.112
Ugostiteljstvo	142.995	98.007	83.301	14.706	44.988
Ukupno Turizam i ugostiteljstvo	203.062	139.961	119.552	20.409	63.100
Ukupno RH	2.182.465	1.638.298	1.488.856	149.441	544.167
Udio Turizam i hotelijerstvo, %	2,75	2,56	2,43	3,82	3,33
Udio Ugostiteljstvo, %	6,55	5,98	5,59	9,84	8,27
Udio Turizam i ugostiteljstvo %	9,30	8,54	8,03	13,66	11,60

Tablica 1. Ekonomska aktivnost po sektorskim zanimanjima u gospodarstvu (15-64) u 2010. godini

Izvor: Anketa o radnoj snazi 2010., izračuni Sanje Crnković-Pozaić

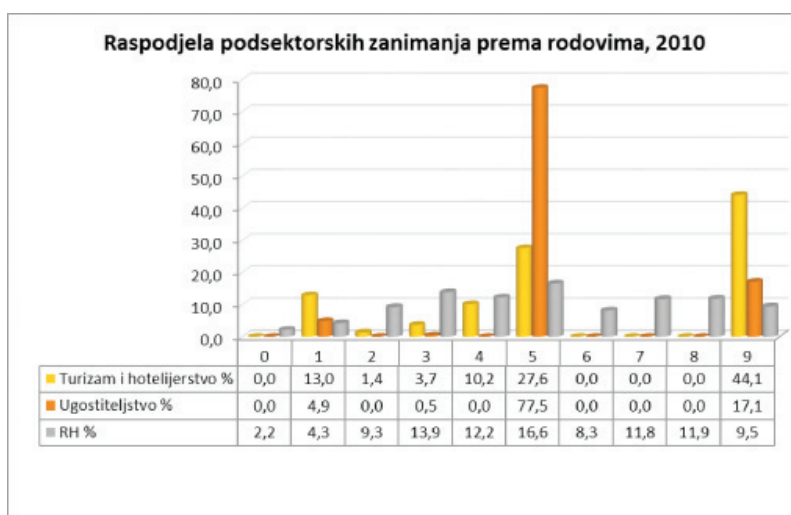
Ukupni ljudski potencijali u sektoru, tj. sve osobe sa zanimanjima u području turizma i ugostiteljstva mogu se prikazati kao zbroj aktivnog stanovništva (radne snage) i neaktivnog stanovništva. Rad-

nu snagu čine zaposleni i nezaposleni s navedenim zanimanjima. Prema tome, ukupno raspoloživo stanovništvo u 2010. sa zanimanjima iz sektora Turizma i ugostiteljstva brojilo je 203.062 osobe, među kojima je zaposlenih bilo 119.552, a nezaposlenih 20.409, što je činilo ukupnu radnu snagu od 139.961<sup>2</sup> osobe. Neaktivnih osoba sa sektorskim zanimanjima u dobi između 15 i 64 godine bilo je svega 63.100, pri čemu se radi o studentima i osobama koje ne žele ili ne mogu raditi. U odnosu na ukupno radnosposobno stanovništvo, ljudski resursi iz sektora Turizma i ugostiteljstva čine svega 9.30% ukupnog radnosposobnog stanovništva, 8.54% radne snage, 8.03% zaposlenih, 13.66% nezaposlenih te 11.60% neaktivnog stanovništva.

Podsektor Ugostiteljstva prema većini pokazatelja značajno je veći od podsektora Turizma i hotelijerstva.

### RODOVI ZANIMANJA U PODSEKTORIMA I DOMINANTNE RAZINE SLOŽENOSTI

U svakom obrazovnom sektoru prisutna su zanimanja koja zahtijevaju određeno poznavanje struke, od najjednostavnijih do najsloženijih zahtjeva, tj. od osobe koja skladišti robu do osobe koja upravlja zalihama. Zanimljivo je analizirati svaki od obrazovnih sektora upravo prema rodovima zanimanja i prema udjelu složenih zanimanja. Koliko u sektoru Turizma i ugostiteljstva ima upravljačkih zanimanja, koliko stručnih i znanstvenih, a koliko strukovnih i jednostavnih zanimanja? Svako zanimanje pripada jednom od ukupno devet rodova u klasifikaciji zanimanja. Prvi rod okuplja direktore, zakonodavce, ravnatelje, drugi rod okuplja stručnjake i znanstvenike, treći rod su inženjeri i tehničari, četvrti rod su službenici, peti rod su uslužna i trgovačka zanimanja, šesti rod su poljoprivredna zanimanja, sedmi rod su obrtnička zanimanja, osmi rod su rukovatelji strojevima i alatima, dok se u devetom nalaze jednostavna zanimanja. Za svaki obrazovni sektor strateški cilj u ekonomiji znanja trebao bi biti povećanje udjela zanimanja koja imaju veću komponentu znanja te zahtijevaju više godina učenja, kao i relevantnog radnog iskustva. Rodovi se međusobno razlikuju po razini složenosti poslova, koja se procjenjuje potrebnim godinama školovanja. Tako je, primjerice, razina složenosti poslova u najnižem, devetom, rodu vrlo niska, repetitivna i često ne zahtijeva posjedovanje određenih kvalifikacija, dok je razina složenosti u drugom i trećem rodu znatno viša.



Slika 2. Podsektori prema rodovima zanimanja

<sup>2</sup> Premda su prikazani detaljni podatci potrebno je znati da se kroz anketu o radnoj snazi dobivaju samo procjene stvarnih brojeva na temelju uzorka, a time se ne može dobiti odgovarajuća preciznost. Prema tome, svaka procjena odnosi se na približan, a ne i stvaran broj zaposlenih, nezaposlenih i neaktivnih stanovnika.

Na slici 2. prikazana je raspodjela zanimanja po rodovima u podsektoru turizma i hotelijerstva i podsektoru ugostiteljstva, kao i usporedba s prosjekom Republike Hrvatske koji uključuje sve radnosposobno stanovništvo. Najveća frekvencija skupina zanimanja u turizmu i hotelijerstvu je u prvom, petom i devetom rodu, a u ugostiteljstvu u petom i devetom rodu. Zanimljivo je da u prvom rodu unutar podsektora Turizma i hotelijerstva zabilježeno 13% radnosposobnih osoba s relevantnim podsektorskim zanimanjima, što je više od prosjeka RH koji iznosi 4,3%. Rod 5. koji dominira u oba podsektora također je veći od prosjeka RH koji iznosi 16,6%, a podrazumijeva radnosposobno stanovništvo sa stručnim zanimanjima odgovarajuće razine. Zanimanja iz roda 9. također su u oba podsektora iznad prosjeka RH koji iznosi 9,5%. Rod 9. obuhvaća zanimanja najniže razine složenosti, a njegova velika zastupljenost u podsektoru turizma i hotelijerstva govori o velikom broju pomoćnog osoblja i zaposlenih u jednostavnim zanimanjima (sobarice, perači posuđa, nosači prtljage i sl.).

## 1.2. Upotreba sektorskih zanimanja

Svako planiranje kvalifikacija i strategija razvoja obrazovnog sektora nužno podrazumijeva spoznaju o vrsti upotrebe sektorskih zanimanja. Najjednostavniji način prikupljanja takvih informacija je istraživanje o tome gdje su zaposlene osobe sa sektorskim zanimanjima. Svaki obrazovni sektor, s pripadajućim obrazovnim programima, trebao bi stremiti tome da potražnja za znanjima i vještinama koje nudi bude što veća. Stoga, kako bi obrazovni programi mogli planirati obrazovne ishode koji odgovaraju potrebama djelatnosti u kojima se nalaze, važno je znati u kojoj se djelatnosti najviše koriste sektorska zanimanja. Takav će pristup pomoći profesionalnoj mobilnosti osoba sa zanimanjima iz sektora iz jedne djelatnosti u drugu, uz dodatno osposobljavanje potrebno za uspješnu prilagodbu.

Analizom ankete o radnoj snazi iz 2010. godine (godina je odabrana namjerno jer odražava korekciju broja zaposlenih temeljem krize i recesije) dobiven je prikaz koncentracije sektorskih zanimanja u različitim djelatnostima u gospodarstvu. Ta anketa omogućuje procjenu broja zaposlenih sa sektorskim zanimanjima u svakoj grani djelatnosti u gospodarstvu.

Ako je u nekoj grani djelatnosti prisutan velik broj sektorskih zanimanja, može se pretpostaviti da će gospodarski rast ili pad te grane djelatnosti u velikoj mjeri utjecati na potražnju za znanjima i vještinama iz obrazovnog sektora. Što se tiče predviđanja potreba za određenim kadrovima, ovom će se analizom pokazati očekivana kratkoročna potražnja za sektorskim zanimanjima, a ti podatci mogu poslužiti za planiranje upisnih kvota. Za vjerodostojniju srednjoročnu i dugoročnu procjenu potrebno je razmotriti prognoze rasta svake od djelatnosti. Kad se zna kojim će tempom rasti pojedina djelatnost, rezultati ove analize mogu te informacije pretvoriti u upisne kvote kojima će se moći zadovoljiti potražnja.

Osim brojnosti i odgovarajućih kvalifikacija koje se razlikuju prema upotrebi u raznim djelatnostima zbog prenosivosti znanja iz jedne djelatnosti u drugu, neophodno je osigurati i prepoznatljive standarde iza kojih stoje prepoznatljive kvalifikacije koje odražavaju različitu upotrebu sektorskih znanja u gospodarstvu.

Kod dobivanja koncentracije sektorskih zanimanja izračunat ćemo udjel zaposlenih sa sektorskim zanimanjima u ukupnom broju zaposlenih u svakoj grani djelatnosti. Udjele smo kategorizirali prema veličini u četiri kruga na sljedeći način:

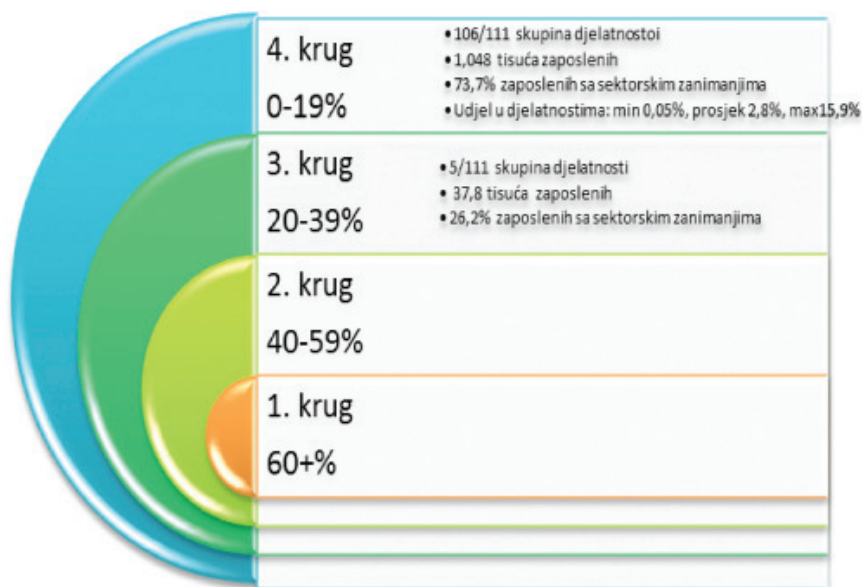
- 1. krug – više od 60% zaposlenih imaju zanimanja iz podsektora Turizam i hotelijerstvo, odnosno podsektora Ugostiteljstvo
- 2. krug – od 40 - 59% zaposlenih imaju zanimanja iz podsektora Turizam i hotelijerstvo, odnosno podsektora Ugostiteljstvo



- › 3. krug – od 20 - 39% zaposlenih imaju zanimanja iz podsektora Turizam i hotelijerstvo, odnosno podsektora Ugostiteljstvo
- › 4. krug – od 0 - 19% zaposlenih imaju zanimanja iz podsektora Turizam i hotelijerstvo, odnosno podsektora Ugostiteljstvo-

Na shemama su prikazane koncentracije zaposlenih sa zanimanjima iz podsektora Turizam i hotelijerstvo, odnosno podsektora Ugostiteljstvo u drugim granama djelatnosti.

### Turizam i hotelijerstvo



Slika 3. Koncentracije zanimanja po djelatnostima Turizma i hotelijerstva

Izvor: Anкета o radnoj snazi, 2010., izračun Sanje Crnković-Pozaić

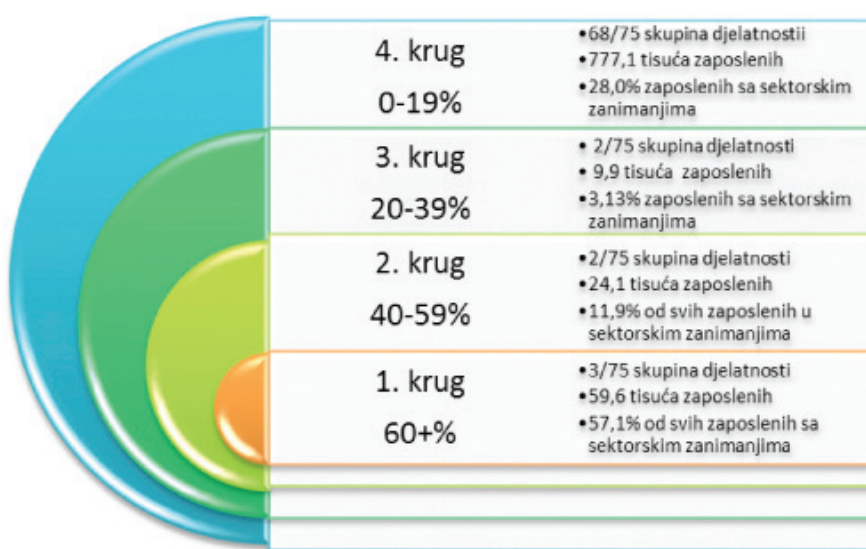
Iz podsektora Turizam i hotelijerstvo koncentracija zanimanja u drugim djelatnostima prisutna je tek u 3. krugu (indeks koncentracije 20- 39%) i to u pet skupina djelatnosti (agregirano na 3 znamenke NKD), s 9.509 zaposlenih:

- › iz NKD551 - Hoteli i sličan smještaj: 5.465 zaposlenih ili 15,08% udjela ovog zanimanja u drugim djelatnostima;
- › iz NKD552 -Odmarališta i slični objekti za kraći odmor: 719 zaposlenih ili 1,98% udjela ovog zanimanja u drugim djelatnostima;
- › iz NKD791 - Djelatnosti putničkih agencija i organizatora putovanja (turoperatora): 791 zaposlen ili 2,18% udjela ovog zanimanja u drugim djelatnostima;
- › iz NKD799 - Ostale rezervacijske usluge i s njima povezane djelatnosti: 315 zaposlenih ili 0,87% udjela ovog zanimanja u drugim djelatnostima;

- › iz NKD812 - Djelatnosti čišćenja: 2.219 zaposlenih ili 6,12% udjela ovog zanimanja u drugim djelatnostima.

U 4. krugu (indeks koncentracije 0-19%) od 111 skupina zanimanja, 106 skupina pripada ovom podsektoru. Od 1.048.000 zaposlenih, njih 26.743 su zaposleni sa zanimanjima iz podsektora Turizam i hotelijerstvo.

## Ugostiteljstvo



Slika 4. Koncentracije zanimanja po djelatnostima Ugostiteljstva

Izvor: Anкета o radnoj snazi, 2010., izračun Sanje Crnković-Pozaić

Podsektor Ugostiteljstvo obuhvaćen je kroz sva četiri kruga, i to na sljedeći način:

**1. krug** (indeks koncentracije viši je od 60%), broji 59.600 zaposlenih u djelatnostima iz sektora Turizam i ugostiteljstvo. Od toga 78,57% zaposlenih dolazi iz podsektora Ugostiteljstvo, i to u tri skupine djelatnosti prema NDK-u:

NKD561 - udio iz djelatnosti restorana i ostalih objekata za pripremu i posluživanje hrane - broji 25.358 od ukupno 33.901 zaposlenog;

NKD562 - udio iz djelatnosti opskrbljivanja pripremljenom hranom (cateringa) i ostale djelatnosti pripreme i posluživanja hrane - iznosi 591 od ukupno 796 zaposlenih;

NKD563 - udio iz djelatnosti pripreme i posluživanja pića - broji 21.582 zaposlena od njih ukupno 24.890.

**2. krug** (indeks koncentracije 40 – 59%) broji 24.100 zaposlenih, od kojih 43,28% dolazi iz dvije djelatnosti: NKD551 - Hoteli i sličan smještaj: 9.472 osobe i NKD553 - Kampovi i prostori za kampiranje: 407 osoba.

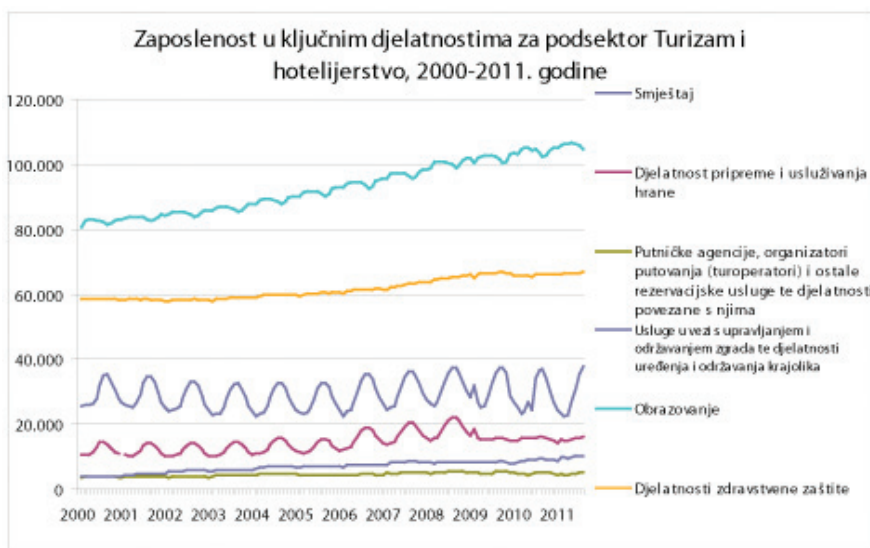
**3. krug** (indeks koncentracije 20 - 39%) broji 9.900 zaposlenih, od koji 2603 dolazi iz dvije djelatnosti

prema NKD-u; 812 - Djelatnosti čišćenja - njih 2.219 i 591 - Proizvodnja i distribucija filmova, video-filmova i televizijskog programa - njih 384.

**4. krug** (indeks koncentracije 0 - 19%) - zapošljava 777. 140 osoba od kojih njih 23.287 dolazi iz podsektora Ugostiteljstva, svega 3,98% u 68 od 75 djelatnosti.

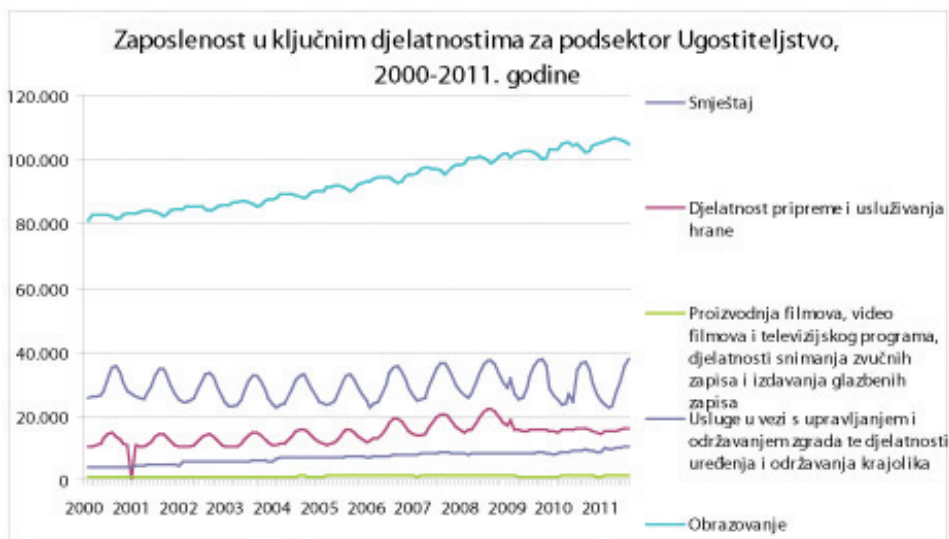
### 1.3. Dugoročna kretanja zaposlenosti u ključnim gospodarskim djelatnostima Turizma i ugostiteljstva

Analizom pokazatelja za oba podsektora dolazimo do zaključka da se zaposleni iz podsektora Turizma i hotelijerstva najviše zapošljavaju u sektoru obrazovanja, koji bilježi konstantan rast u proteklih 11 godina te se od početnih 80.000 zaposlenih povećao na njih skoro 106.000 u 2011. godini. Za razliku od drugih djelatnosti, u obrazovanju je i dalje prisutan trend rasta broja zaposlenih iz podsektora Turizma i hotelijerstva. Djelatnost smještaja i djelatnost pripreme i usluživanja hrane bilježe konstantu u jednakim amplitudama rasta i pada, s gotovo uvijek istim 30% -tnim odstupanjem. To upućuje na dva zaključka; prvi da je u većini slučajeva riječ o sezonskom zapošljavanju koje je jednako iz godine u godinu te drugi da u proteklih 10 godina nije došlo do ulaganja u ovom sektoru koja bi rezultirala većim zapošljavanjem u spomenutim djelatnostima. Upravo spomenuto sezonsko zapošljavanje objašnjava i relativno visoku stopu zapošljavanja osoba sa zanimanjima iz ovog podsektora u djelatnostima obrazovanja budući da one, za razliku od sezonskih poslova, nude veću sigurnost i cjelogodišnje zapošljavanje. Zapošljavanje osoba sa zanimanjima iz sektora Turizma i ugostiteljstva u djelatnostima zdravstvene zaštite također je vrlo visoko i pokazuje tendenciju daljnjeg rasta. Tako se broj osoba sa sektorskim zanimanjima zaposlenih u ovim djelatnostima povećao s prvobitnih 59.000 na 67.000 u razdoblju od 2000. do 2011. godine. Djelatnosti putničkih agencija, odnosno djelatnosti održavanja imovine zapošljavaju najmanje osoba sa sektorskim zanimanjima, njih 5.000, odnosno 10.000, ali zato bilježe stabilan trend rasta.



Slika 5. Kretanje zaposlenosti u ključnim djelatnostima na razini 2 znamenke NKD-a u podsektoru Turizam i hotelijerstvo

Izvor: Državni zavod za statistiku 2011., Priopćenja 9.2.1, Tablica 3. Zaposlenost po djelatnostima



Slika 6. Kretanje zaposlenosti u ključnim djelatnostima na razini 2 znamenke NKD-a u podsektoru Ugostiteljstvo

Izvor: Državni zavod za statistiku 2011., Priopćenja 9.2.1, Tablica 3. Zaposlenost po djelatnostima

U podsektoru Ugostiteljstva vlada slična situacija, a od prethodnog se podsektora razlikuje po tome što umjesto zaposlenih u putničkim agencijama vidimo mali trend zapošljavanja u djelatnostima koje su vezane za proizvodnju filmova, glazbenih i zvučnih zapisa, i to prosječno 1000 zaposlenika u 10 godina.

#### 1.4. Prihodi, broj poduzeća i zaposlenih

Karakteristike ključnih djelatnosti mogu se prikazati i kroz financijske pokazatelje kao što su ukupan prihod, dobit i produktivnost rada te brojnost poduzeća koja su ekonomski aktivna u pojedinoj djelatnosti.

TABLICA 2.							
2010.	PRIHODI (mil.KN)	DOBIT (mil.KN)	ZAPOSLENI	BROJ PRAVNIH OSOBA	PRODUKTIVNOST RADA (tis.KN)	DOBIT PO ZAPOSLENOM (tis.KN)	Udio županije u RH prema prihodima
Ukupno RH	598.132,68	28.186,73	859.794	96.661	695,67	32,78	
Podsektor turizam i hotelijerstvo	15.772,97	534,16	48.426	4.965	325,71	11,03	100
Udio u RH, %	2,64	1,90	5,63	5,14			
PU	3.590,05	129,92	7.933	806	452,55	16,38	22,76
GZG	3.457,72	133,98	12.179	948	283,91	11,00	21,92
DU	2.181,53	42,45	5.271	433	413,87	8,05	13,83
RI	1.995,79	58,37	6.645	633	300,34	8,78	12,65

ST	1.899,97	32,32	6.746	947	281,64	4,79	12,05
ZD	747,04	59,78	2.125	286	351,55	28,13	4,74
ŠI	468,35	8,11	1.297	168	361,11	6,25	2,97
ZG	354,47	14,78	1.043	130	339,85	14,17	2,25
OS	245,07	30,45	1.190	116	205,94	25,59	1,55
GO	158,25	6,81	572	65	276,65	11,90	1,00
VŽ	143,67	1,88	631	56	227,69	2,99	0,91
KR	118,64	6,90	436	43	272,11	15,82	0,75
ČA	86,31	0,77	551	63	156,65	1,39	0,55
KA	64,87	0,48	332	62	195,39	1,45	0,41
SI	58,24	1,71	378	41	154,09	4,53	0,37
KP	54,61	2,03	356	42	153,39	5,71	0,35
VU	48,54	1,25	240	28	202,24	5,21	0,31
SB	39,21	1,25	168	36	233,37	7,47	0,25
BJ	32,85	0,72	185	26	177,56	3,88	0,21
VT	18,27	0,07	92	20	198,55	0,79	0,12
PŽ	9,52	0,12	56	16	170,03	2,20	0,06

**Tablica 2. Podatci za ključne djelatnosti koje koriste zanimanja iz podsektora Turizma i hotelijerstva**

Izvor: FINA, 2010.

Iz tablice 2. vidljivo je da ključne djelatnosti koje koriste zanimanja iz podsektora Turizma i hotelijerstva u manjoj mjeri pridonose ostvarenju prihoda i dobiti u RH pa je ostvareni prihod iznosio 2,64% od ukupnog ostvarenog prihoda, a dobit 1,90% od ukupno ostvarene dobiti u gospodarstvu RH. Ostvarenje prihoda i dobiti uglavnom je bilo koncentrirano u pet županija - Istarskoj, Gradu Zagrebu, Dubrovačko-neretvanskoj, Primorsko-goranskoj i Splitsko-dalmatinskoj - koje s ostvarenih 83% svih prihoda od ključnih djelatnosti za podsektor turizma i hotelijerstva odskakuju od svih ostalih. Spomenute županije čine 16,64% ukupno ostvarenih prihoda ove djelatnosti u RH. Te su županije tradicionalna turistička područja u kojima se nalazi najveći broj smještajnih kapaciteta iz skupine hotela. Može se zaključiti da su navedene djelatnosti vrlo stabilne te zaslužuju gospodarsku, ali i obrazovnu pažnju. Strukovno obrazovanje iz ovog podsektora će u spomenutim županijama i dalje biti snažno prisutno.

**TABLICA 3.**

<b>2010.</b>	<b>PRIHODI (mil.KN)</b>	<b>DOBIT (mil.KN)</b>	<b>ZAPOSLENI</b>	<b>BROJ PRAVNIH OSOBA</b>	<b>PRODUKTIVNOST RADA (tis.KN)</b>	<b>DOBIT PO ZAPOSLENOM (tis.KN)</b>	<b>Udio županije u RH prema prihodima</b>
Ukupno RH	598.132,68	28.186,73	859.794	96.661	695,67	32,78	
Podsektor ugostiteljstvo	12.606,79	446,86	42.668	4.335	295,46	10,47	100
Udio u RH,%	2,11	1,59	4,96	4,48			
PU	2.963,84	115,77	7.333	414	404,18	15,79	23,51
GZG	2.227,39	95,36	8.348	1.016	266,82	11,42	17,67
RI	1.741,86	45,01	5.985	542	291,04	7,52	13,82
DU	1.500,39	35,18	4.603	332	325,96	7,64	11,90
ST	1.470,62	21,78	5.984	602	245,76	3,64	11,67
ZD	657,49	57,20	1.790	181	367,31	31,95	5,22
ŠI	500,92	9,97	1.367	128	366,44	7,29	3,97
ZG	287,26	15,39	958	184	299,86	16,06	2,28
OS	244,85	20,18	1.413	167	173,28	14,28	1,94
GO	217,08	9,18	649	72	334,48	14,14	1,72
VŽ	152,35	1,12	744	100	204,78	1,50	1,21
KR	129,88	7,04	489	54	265,61	14,39	1,03
ČA	98,87	0,75	723	121	136,76	1,04	0,78
SI	80,35	5,45	456	58	176,20	11,95	0,64
KA	79,25	1,38	434	92	182,60	3,18	0,63
KP	66,25	1,93	411	70	161,19	4,68	0,53
BJ	62,10	1,40	257	62	241,65	5,43	0,49
VU	52,86	1,25	291	43	181,65	4,28	0,42
VT	33,19	0,58	159	33	208,72	3,67	0,26
SB	27,46	0,76	178	35	154,26	4,24	0,22
PŽ	12,53	0,20	96	29	130,47	2,12	0,10

**Tablica 3. Podatci za ključne djelatnosti koje koriste zanimanja i podsektora ugostiteljstvo**

Izvor: FINA, 2010.

U tablici 3. prikazani su financijski pokazatelji za ključne djelatnosti podsektora Ugostiteljstva. Njihova sličnost pokazateljima za prethodni sektor govori o prirodnoj povezanosti tih podsektora te navodi na zaključak da visoka prisutnost jednog podsektora u ukupnom gospodarstvu podrazumijeva prisutnost i drugog podsektora. Taj bi zaključak trebao biti jedna od ključnih smjernica prilikom planiranja koncepta obrazovnog sustava strukovnih škola.

## ZAKLJUČCI O OBUHVATU SEKTORA

Prihodi koje ostvaruju ove djelatnosti nisu značajni u hrvatskim razmjerima, ali u pet županija one su snažni nositelji ostvarenih prihoda.

Broj zaposlenih u sektoru turizma i ugostiteljstva iznosi 5% od ukupno zaposlenih u Republici Hrvatskoj. Koncentracija broja zaposlenih u sektoru najveća je u pet županija, u kojima je zaposleno 77% od svih ukupno zaposlenih u sektoru turizma i ugostiteljstva.

Krugovi koncentracije govore da je zapošljavanje sa zanimanjima iz ovog sektora moguće i u drugim djelatnostima, odnosno da se vještine stečene u strukovnom obrazovanju mogu lako oblikovati prema potrebama poslodavaca iz drugih djelatnosti.

### 1.5. Slobodna radna mjesta – prikaz zanimanja koja poslodavci traže

Slobodna radna mjesta, kao i ukupna zaposlenost, dio su trenutne potražnje za radnicima. Prikazom potražnje za sektorskim i podsektorskim zanimanjima vidjet će se u kolikoj je mjeri ona usklađena s ponudom, odnosno s brojem osoba s potraživanim zanimanjima. Hrvatski zavod za zapošljavanje, kao i većina javnih zavoda za zapošljavanje u EU-u, uglavnom odrađuje posredovanje za srednju i nižu stručnu spremu, tako i za zanimanja iz sektora Turizma i ugostiteljstva. Valja istaknuti i značajnu zastupljenost privatnih posrednika za 'višu i visoku stručnu' spremu (prema Bolonjskoj reformi, visoku stručnu spremu).

Budući da ne koriste iste klasifikacije, podatci iz ta dva izvora (HZZ i privatni posrednici) teško su usporedivi pa se ovdje donosi njihov odvojeni prikaz bez pokušaja objedinjenja.

U tablici 4. prikazani su podatci o nezaposlenima po podsektorskim zanimanjima po spolu, o slobodnim radnim mjestima za ta zanimanja u 2010. godini, kao i stope zapošljavanja. Stope zapošljavanja predstavljaju odnos broja slobodnih radnih mjesta i broja nezaposlenih s istim zanimanjima. Također su prikazane stope i za mlade bez radnog iskustva te njihove stope zapošljavanja.

Na evidenciji HZZ-a je 2010. godine bilo 7.297 nezaposlenih osoba sa zanimanjima iz podsektora Turizma i hotelijerstva i 25.042 nezaposlenih osoba sa zanimanjima iz podsektora Ugostiteljstva. U odnosu na vrlo velik broj nezaposlenih te godine (319,8 tisuća), ove kategorije nezaposlenih činile su 2,3%, odnosno 7,8% ukupne nezaposlenosti. Većina nezaposlenih s ovim zanimanjima bile su žene koje su činile 12,6% svih nezaposlenih, dok je broj muškaraca u ukupno nezaposlenim muškarcima bio 7,2%.

U istoj je godini s evidencije zaposleno ukupno 141,1 tisuća nezaposlenih osoba, što daje stopu zapošljavanja od 44,7%. Stopa zapošljavanja za podsektor Turizma i hotelijerstva iznosila je 71,5%, a za podsektor Ugostiteljstva 62,1%. Što je stopa bliža 100 ili čak i viša, to je zapošljavanje s evidencije bolje pa se tako može reći da su u 2010. godini osobe sa zanimanjima iz oba podsektora bile zapošljivije od nezaposlenih osoba s drugim zanimanjima.

Stope zapošljavanja mladih bez radnog iskustva nešto su lošije od onih za opću populaciju (40,7%), ali su ipak bolje od stope zapošljavanje iste skupine u ostatku gospodarstva (31,85%). 42,5% mladih s kvalifikacijama iz podsektora Turizma i hotelijerstva i 39,45% mladih s kvalifikacijama iz podsektora Ugostiteljstva uspjelo se zaposliti u promatranom razdoblju. Ti podatci govore i o razmjerno dobrom zanimanju poslodavaca za mlade bez radnog iskustva, kojih je iz područja turizma i hotelijerstva bilo 1096, odnosno 15% svih nezaposlenih, a iz područja ugostiteljstva 2879, odnosno 11% od ukupnog broja nezaposlenih.

Zanimljivo je primijetiti da je na HZZ-u evidentirano ukupno 3.993 slobodnih radnih mjesta za sektorska zanimanja. Broj nezaposlenih po slobodnom radnom mjestu u oba podsektora bio je 2, što je niže od državnog prosjeka koji iznosi 3.

Sektor turizma i ugostiteljstva registrirana nezaposlenost 2010. godine	Ukupno RH	Sektor 10 ukupno	% u RH	Podsektor turizma i hotelijerstva	Podsektor ugostiteljstva
Nezaposleni ukupno	319.845	32.339	10,1	7.297	25.042
Nezaposleni muškarci	146.905	10.603	7,2	1.287	9.316
Nezaposlene žene	172.940	21.736	12,6	6.010	15.726
% žena	54,1	67,2		82,4	62,8
Nezaposleni bez radnog iskustva	54.160	3.975	7,3	1.096	2.879
Nezaposleni muškarci bez radnog iskustva	23.970	1.429	6,0	273	1.156
Nezaposlene žene bez radnog iskustva	30.190	2.546	8,4	823	1.723
% žena	55,7	64,1		75,1	59,8
Zaposleni s evidencije ukupno	141.105	20.781	14,7	5.221	15.560
Zaposleni s evidencije - muškarci	64.845	7.475	11,5	891	6.584
Zaposleni s evidencije žene	76.260	13.306	17,4	4.330	8.976
% žena	54,0	64,0		82,9	57,7
Zaposleni s evidencije - prvo zaposlenje ukupno	17.107	1.538	9,0	454	1.084
Zaposleni s evidencije prvo zaposlenje muškarci	8.146	683	8,4	122	561
Zaposleni s evidencije - prvo zaposlenje žene	8.961	855	9,5	332	523
% žena	52,4	55,6		73,1	48,2
Ukupno novoprijavljeni	289.234	37.538	13,0	8.495	29.043
Novoprijavljeni muškarci	144.590	14.565	10,1	1.681	12.884
Novoprijavljeni žene	144.644	22.973	15,9	6.814	16.159
% žena	50,0	61,2		80,2	55,6
Novoprijavljeni - Prvi puta traže ukupno	51.605	3.993	7,7	1.273	2.720
Novoprijavljeni prvi puta traže - muškarci	26.353	1.838	7,0	379	1.459
Novoprijavljeni - Prvi puta traže žene	25.252	2.155	8,5	894	1.261
% žena	48,9	54,0		70,2	46,4
Slobodna radna mjesta	104.739	18.672	17,8	4.759	°13.913
NEZAPOSLENI PO RADNOM MJESTU	3	2		2	2



STOPA ZAPOSŁJAVANJA	44,1	64,3	71,5	62,1
STOPA ZAPOSŁJAVANJA ŹENA	44,1	61,2	72,0	57,1
STOPA ZAPOSŁJAVANJA ŹENA BEZ RADNOG ISKUSTVA	29,7	33,6	40,3	30,4
STOPA ZAPOSŁJAVANJA MUŐKARACA BEZ RADNOG ISKUSTVA	34,0	47,8	44,7	48,5

**Tablica 4. Podatci o nezaposlenima i zapošljavanju**

Izvor: HZZ, 2010.

#### **ZAKLJUČCI O POTRAŹNJI ZA ZANIMANJIMA IZ SEKTORA TURIZMA I UGOSTITELJSTVA**

- › Udio nezaposlenih iz sektora Turizma i ugostiteljstva u ukupnom broju nezaposlenih u RH iznosio je 10%.
- › 67% nezaposlenih iz sektora bile su Źene, Źto je viŐe od drŹavnog prosjeka (54,1%).
- › S druge strane, stopa zapošljavanja Źena iz sektora Turizma i ugostiteljstva od 61,2% bila je viŐa od drŹavnog prosjeka.
- › Stopa zapošljavanje Źena bez radnog iskustva u sektoru Turizma i ugostiteljstva iznosila 33,6%, Źto je također viŐe od drŹavnog prosjeka koji je iznosio 29,7%.

## **2. Potražnja za kompetencijama**



## 2. Potražnja za kompetencijama

Profil sektora ključni je dokument i temeljni alat u procesu planiranja kvalifikacija koje će proizvoditi obrazovni sustav. Na temelju profila sektora bit će moguće planirati:

- A) **sadržaj** strukovnih **kvalifikacija** te,
- B) **struktura obrazovne ponude**, odnosno potrebne upisne kvote u strukovnom obrazovanju (upisna politika)

Prethodna i iduća poglavlja profila sektora govore uglavnom o makroekonomskim pokazateljima potražnje za strukovnim zanimanjima te predstavljaju podlogu za planiranje upisne politike. U ovom će se poglavlju detaljno prikazati potrebe za kompetencijama unutar sektorskih zanimanja, što će poslužiti kao podloga za planiranje sadržaja strukovnih kvalifikacija.

### 2.1. Matrica kompetencija

U Dodatku 4 ovog profila sektora nalazi se matrica kompetencija za zanimanja iz područja turizma i ugostiteljstva, prikazana u tabličnom obliku. Matrica je pomoćni alat u procesu planiranju kvalifikacija, koji omogućuje detaljan uvid u potrebne kompetencije i njihove izvore te u zanimanja, odnosno radna mjesta, uz koja su pojedine kompetencije vezane. Važno je naglasiti da matrica kompetencija sadrži prikaz kompetencija prikupljenih iz nekoliko izvora:

1. ankete poslodavaca;
2. strateških nacionalnih i razvojnih dokumenata EU-a;
3. predviđanja tehnološkog razvoja i napretka u sektoru,
4. potrebe visokoškolskih ustanova za uspješan nastavak školovanja,
5. Nacionalnog okvirnog kurikulumu za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje.

Zahvaljujući takvom pristupu, kompetencije navedene u matrici ne samo da vjerno ocrtavaju trenutne potrebe tržišta rada, već i jasno upućuju na buduće, što važan pokazatelj prilikom planiranja kvalifikacija. Prikazani rezultati predstavljeni su po podsektorima budući da oni objedinjuju kompatibilna znanja i vještine. Radi jednostavnosti primjene matrice, pojedine su kompetencije grupirane u skupine kompetencija, pri čemu je jasno naglašeno radi li se o općim ili strukovnim kompetencijama. Time se omogućava mapiranje skupina kompetencija i jediničnih skupova ishoda učenja te dodatno povećava primjenjivost matrice prilikom izradbe standarda kvalifikacija.

Kompetencija	Podaci iz anketnog upitnika				Podaci dobiveni analizom			
	Tip	Razina	Radno mjesto	veličina pos. Zuparij/NKD	Izvor kompetencija	Zanimanje	NKZ 4 znanje	
Radičovitije iste ser vice i radna posluživanja	s	4.1.	Konobar	srednji	19 SS P	Konobar	Konobar	5131
Detaljno poznavanje jezika iz jelovnika	s	4.1.	Konobar	srednji	19 SS P	Konobar	Konobar	5131
Poznavanje vinolekture restorana / popisuke vina u skladu s nazivnim jelom	s	4.1.	Konobar	srednji	19 SS P	Konobar	Konobar	5131
Poznavanje osnovnih karakteristika posebnih režima prehrane (dijabetičari, male obitelji, vegetarijanci)	s	4.1.	Konobar	srednji	19 SS P	Konobar	Konobar	5131
Praktično organiziranje vlastitog radnog procesa s ciljem postizanja maksimalne učinkovitosti	s	4.1.	Konobar	srednji	19 SS P	Konobar	Konobar	5131
Uspješnost na gostu	s	4.1.	Konobar	srednji	19 SS P	Konobar	Konobar	5131
Uspješno rješavanje kritičnih situacija s gostima	s	4.1.	Konobar	srednji	19 SS P	Konobar	Konobar	5131
Poznavanje inventara posluživanja i njihovih karakteristika	s	4.1.	Konobar	srednji	19 SS P	Konobar	Konobar	5131
Poznavanje propisa zaštite na radu	o	4.1.	Konobar	srednji	19 SS P	Konobar	Konobar	5131
Usmeno na 2 strana jezika (od toga je jedan engleski obavezan), znati opitati svako jelo iz jelovnika restorana	o	4.1.	Konobar	srednji	19 SS P	Konobar	Konobar	5131
Poznavati strukturu zaposlenih, hijerarhiju i nadležnosti unutar organizacije u kojoj radi	s	4.1.	Konobar	srednji	19 SS P	Konobar	Konobar	5131
Profesionalno se opohodi prema svim kolegama i zaposlenicima	s	4.1.	Konobar	srednji	19 SS P	Konobar	Konobar	5131
Svjesno obavljati radne zadatke	s	4.1.	Konobar	srednji	19 SS P	Konobar	Konobar	5131
Slijediti i koristiti propisane radne procedure poslovanja	s	4.1.	Konobar	srednji	19 SS P	Konobar	Konobar	5131
Aktivno iznositi prijedloge za poboljšanje usluge i poslovanja	s	4.1.	Konobar	srednji	19 SS P	Konobar	Konobar	5131
Podržati timski rad	o	4.1.	Konobar	srednji	19 SS P	Konobar	Konobar	5131
Otvorenost na ulaganje	o	4.1.	Konobar	srednji	19 SS P	Konobar	Konobar	5131
Mirno rješavati konfliktnu situaciju na radnom mjestu	o	4.1.	Konobar	srednji	19 SS P	Sobarica	Sobarica	9112
Poznavati metodologiju čišćenja gostinjske sobe i kupatnice	s	3	Sobarica	srednji	19 SS P	Sobarica	Sobarica	9112
Pravilno rukovati laganim i ostalim sredstvima za čišćenje i održavanje	o	3	Sobarica	srednji	19 SS P	Sobarica	Sobarica	9112
Poznavati i pridržavati se pravila o zaštiti na radu	o	3	Sobarica	srednji	19 SS P	Sobarica	Sobarica	9112
Znati identificirati nepravilnosti i oštećenja na inventaru te ih prijaviti službi održavanja uz pravilan opis istih	s	3	Sobarica	srednji	19 SS P	Sobarica	Sobarica	9112
Nadebena osoba izraziti prijedloge za poboljšanje rada	o	3	Sobarica	srednji	19 SS P	Sobarica	Sobarica	9112
Na hrvatskom i engleskom jeziku znati se sporazumijevati s gostom	o	3	Sobarica	srednji	19 SS P	Sobarica	Sobarica	9112
Znati se opohoditi pred gostom u potencijalno konfliktnim situacijama	s	3	Sobarica	srednji	19 SS P	Sobarica	Sobarica	9112
Podržati hijerarhiju radne strukture i procedure rada	s	3	Sobarica	srednji	19 SS P	Sobarica	Sobarica	9112
Poznavanje klasičnih i suvremenih tehnika kuharstva te primjena različitih načina obrade namirnica u kuhinji	s	4.1.	Kuhar	srednji	19 SS P	Kuhar	Kuhar	5120
Poznavanje higijensko-sanitarnih standarda prema HACCP sustavu	o	4.1.	Kuhar	srednji	19 SS P	Kuhar	Kuhar	5120
Poznavanje osnovnih standarda u odštiti kvalitete namirnica	s	4.1.	Kuhar	srednji	19 SS P	Kuhar	Kuhar	5120
Primjena vještina seriranja i prezentacije hrane u svakodnevnom radu	s	4.1.	Kuhar	srednji	19 SS P	Kuhar	Kuhar	5120
Iskreno izražavanje na hrvatskom i engleskom jeziku u usmenoj prezentaciji jela	o	4.1.	Kuhar	srednji	19 SS P	Kuhar	Kuhar	5120
Poznavanje engleskog jezika u gastronomiji i znati ga koristiti u komunikaciji s gostom	s	4.1.	Kuhar	srednji	19 SS P	Kuhar	Kuhar	5120
Znati prepoznati vrijednosti timskog rada i suradnje s ostalim odjelima	o	4.1.	Kuhar	srednji	19 SS P	Kuhar	Kuhar	5120
Vješto prihvatiti i odjaviti gosta, uz točnu naplatu računa	s	4.2.	Recepcionar	srednji	19 SS P	Recepcionar	Hotelijsko-	4224
Vladati informacijama o hotelu i destinaciji	s	4.2.	Recepcionar	srednji	19 SS P	Recepcionar	Hotelijsko-	4224
Razumjeti zahtjeve gostiju uz primjenu brzih i kvalitetnih rješenja	s	4.2.	Recepcionar	srednji	19 SS P	Recepcionar	Hotelijsko-	4224
Poznavanje i primjenjivanje pravila rada u manipulaciji s novcem i naplatom usluga	s	4.2.	Recepcionar	srednji	19 SS P	Recepcionar	Hotelijsko-	4224
Poznavanje opće kulture, pravila ponašanja pojedinih nacija i posebnih skupina gostiju	o	4.2.	Recepcionar	srednji	19 SS P	Recepcionar	Hotelijsko-	4224
Pružanje usluge bez predrasuda i osuđivanja gosta	o	4.2.	Recepcionar	srednji	19 SS P	Recepcionar	Hotelijsko-	4224
Na hrvatskom i još 2 strana jezika znati verbalno objasniti ponudu hotela i destinacije i kvalitetno asistirati gostu kod pružanja informacija o drugim uslugama (prijetov, raspored predstava, itd.)	o	4.2.	Recepcionar	srednji	19 SS P	Recepcionar	Hotelijsko-	4224

Tablica 5. Rasprostranjenost skupina kompetencija dobivenih od poslodavaca po zanimanjima

## Prikaz pivot analize

Skupina kompetencija	Hotelijsko-turistički tehničar	Konobar	Kuhar	Nastavak školovanja - turizam i hotelijerstvo	Sobarica	Sva zanimanja	Ukupno
Čišćenje					2		2
Higijena		1					1
Hrvatski jezik		1	2				3
Komunikacija		3		1	3	4	11
Kuhanje			2				2
Matematika				3			3
Okoliš						1	1
Opća kultura	1			3		2	6
Organizacija rada	1	5	2	1	2	4	15
Osnove turizma				1			1

Poduzetnička kompetencija	1	1				9	11
Posluživanje		2	1				3
Poznavanje jela i pića		3					4
Prezentacije						1	1
Razno	1			1		7	9
Recepcijski poslovi	2						2
Strani jezik	1	1	1	2	1		6
Učenje		1		3		6	10
Zaštita na radu		1			1	2	4
Ukupno	7	17	8	18	9	36	96

## 2.2. Zaključci o potrebnim kompetencijama

- › Najveći problem prilikom izradbe matrice predstavljali su neodgovarajući odgovori poslodavaca te je stoga anketa provedena putem izravnih pojedinačnih intervjua s poslodavcima, što je iziskivalo puno vremena i truda. U konačnici se došlo do vrijednih podataka za ključne županije u kojima je sektor Turizma i ugostiteljstva visoko zastupljen: Grad Zagreb, Primorsko-goransku, Istarsku i Dubrovačko-neretvansku. Anketirana su tri velika, tri srednja i tri mikro poslodavca te jedna visokoobrazovna ustanova. Analizirani su poslodavci različitih veličina i vlasničkih struktura, ali iste djelatnosti, podjednako iz podsektora Turizma i hotelijerstva i podsektora Ugostiteljstva, a dobiveni podatci prikazani su u matrici. *Napomena: U idućoj verziji profila sektora matricu kompetencija potrebno je dopuniti s većim brojem podataka koji će dobiti anketiranjem većeg broja poslodavaca iz cijelog sektora.*
- › U ključnim zanimanjima iz sektora Turizma i ugostiteljstva poslodavci su utvrdili 41 potrebnu kompetenciju, od čega 26 strukovnih, a 15 općeobrazovnih. 26
- › U podsektoru Ugostiteljstva poslodavci su izdvojili 18 ključnih stručnih kompetencija:
  - Razlikovanje vrste servisa i načina posluživanja
  - Detaljno poznavanje jela iz jelovnika
  - Poznavanje vinske karte restorana / preporuke vina u skladu s naručenim jelom
  - Poznavanje osnovnih karakteristika posebnih režima prehrane (dijabetičari, makrobiotičari, vegetarijanci)
  - Praktično organiziranje vlastitog radnog procesa s ciljem postizanja maksimalne učinkovitosti
  - Usmjerenost na gosta
  - Učinkovito rješavanje kritičnih situacija s gostima

- Poznavanje inventara posluživanja i njihovih karakteristika
  - Poznavati strukturu zaposlenih, hijerarhiju i nadležnosti unutar organizacije u kojoj radi
  - Profesionalno se ophoditi prema svim kolegama i zaposlenicima
  - Savjesno obavljati radne zadatke
  - Slijediti i koristiti propisane radne procedure poslovanja
  - Aktivno iznositi prijedloge za poboljšanje usluge i poslovanja
  - Poznavanje klasičnih i suvremenih tehnika kuharstva te primjena različitih načina obrade namirnica u kuhinji
  - Poznavanje organizacije rada kuhinje
  - Primjena suvremenih standarda u odabiru kvalitete namirnica
  - Primjena vještina serviranja i prezentacije hrane u svakodnevnom radu
  - Poznavanje engleskog jezika u gastronomiji i znati ga koristiti u komunikaciji s gostom
- › U podsektoru Turizma i hotelijerstva poslodavci su identificirali sedam stručnih skupina kompetencija, ovisno o tome radi li se o zanimanjima iz trogodišnjih ili četverogodišnjih obrazovnih programa:
- Poznavati metodologiju čišćenja gostinjske sobe i kupaonice
  - Znati identificirati nepravilnosti i oštećenja na inventaru te ih prijaviti službi održavanja uz pravilan opis istih
  - Znati se ophoditi pred gostom u potencijalno konfliktnim situacijama
  - Poštivati hijerarhiju, radne standarde i procedure rada
  - Vješto prijaviti i odjaviti gosta, uz točnu naplatu računa
  - Vladati informacijama o hotelu i destinaciji
  - Razumjeti zahtjeve gostiju uz primjenu brzih i kvalitetnih aktivnosti
  - Poznavanje i primjenjivanje pravila rada u manipulaciji s novcem i naplatom usluga

Poslodavci su prilikom anketiranja ukazali na problem nedostatka vještina i kompetencija kod pomoćnog osoblja. Budući da pomoćni radnici uglavnom dolaze iz drugih djelatnosti te nemaju potrebno stručno obrazovanje, poslodavci ih sami obučavaju vještinama koje će im potrebne za rad u sektoru.

# **3. Ponuda rada u sektoru: zanimanja i kompetencije**



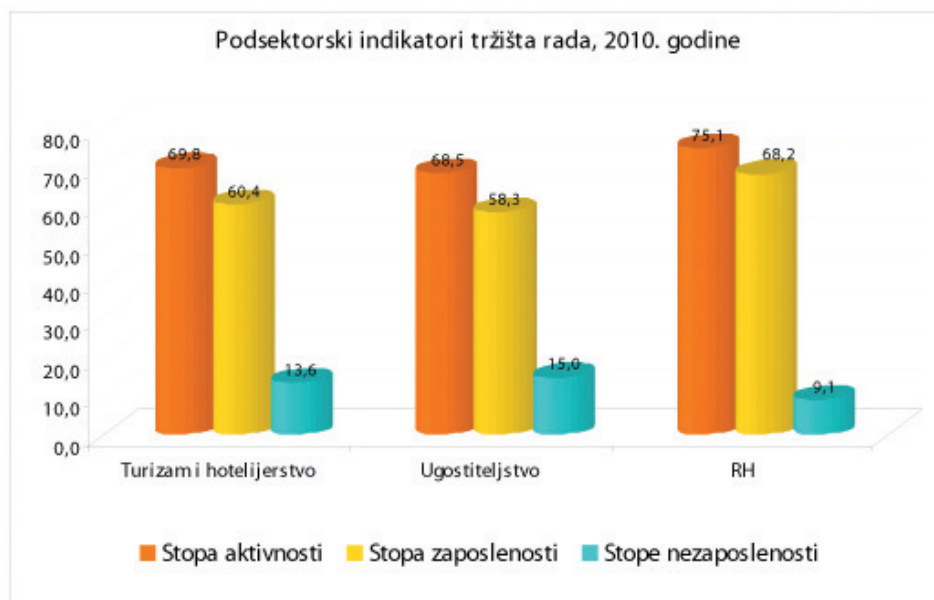


# 3. Ponuda rada u sektoru: zanimanja i kompetencije

Ukupnu potencijalnu ponudu rada sa znanjima iz sektora Turizma i ugostiteljstva čine svi radnosposobni stanovnici u dobi između 15 i 64 godine, koji imaju kvalifikacije ili zanimanja iz sektora. Ako želimo procijeniti kolika će biti stvarna ponuda u danom momentu, analizirat ćemo radnu snagu u sektoru. Ipak, u obzir moramo uzeti činjenicu da u hrvatskom gospodarstvu već dugu niz godina ponuda rada uvelike prelazi potražnju za radom. U takvim uvjetima trajnog viška ponude nije bilo dovoljno slobodnih radnih mjesta za sve tražitelje posla te se dio radne snage povukao u neaktivnost ne očekujući da će se uspjeti zaposliti.<sup>3</sup>

U prvom poglavlju smo vidjeli da u Hrvatskoj ima oko 203.062 osoba sa sektorskim zanimanjima, u dobi između 15 i 64 godine. Kako dio njih ne želi raditi ili nije sposoban za rad, fokus mora biti na radnoj snazi, odnosno osobama koje čine stvarnu ponudu rada, a njih je u 2010. bilo 139.961. Od svih koji su željeli raditi, njih otprilike 10%, odnosno 20.409 nije uspjelo pronaći zaposlenje. Budući da je većina koja je željela raditi pronašla posao, zabrinjava relativno veliki broj neaktivnih na tržištu rada, njih 63.100. S obzirom na strukturu smještajnih kapaciteta u RH, od kojih 46% čine kapaciteti iz područja privatnog smještaja (izvor DSZ, 2010.), pretpostavlja se da se među neaktivnima nalazi veliki broj osoba koje se nakon završenog strukovnog obrazovanja nisu željele uključiti na tržište rada, već su se posvetile aktivnostima iznajmljivanja vlastitih smještajnih kapaciteta. Tome u prilog govori podatak da je svaki četvrti stranac koji je ušao u Hrvatsku „boravio kod prijatelja“, kojeg je 2010. godine obznanilo Udruženje privatnih iznajmljivača pri HGK, prenoseći rezultate istraživanja Hrvatske narodne banke. Dakle, od otprilike šest milijuna stranaca koji godišnje posjete Hrvatsku, njih najmanje milijun i pol u njoj boravi ilegalno. Ako svaki od njih ležaj plati samo 15 eura dnevno, to znači da dnevni utržak na crno iznosi 22,5 milijuna eura, odnosno da se u dva udarna ljetna mjeseca na crno zaradi oko 1,3 milijarde eur, i to samo kroz osnovni smještaj.

<sup>3</sup> U literaturi s tržišta rada radnici koji odustaju od traženja posla nazivaju se obeshrabrenim radnicima. Važno je stoga analizirati i neaktivnu radnu snagu kako bi se moglo procijeniti u kojoj mjeri bi porast broja slobodnih radnih mjesta mogao računati na aktiviranje obeshrabrenih radnika. Također je važno znati njihovu dobnu i obrazovnu strukturu kako bi se uvidjele moguće prepreke njihovom uključivanju na tržište rada.



**Slika 7. Pokazatelji tržišta rada po podsektorima, 2010.**

Izvor: Anketa o radnoj snazi, 2010., DZS.

Na slici 7. možemo vidjeti osnovne pokazatelje tržišta rada za oba podsektora Turizma i ugostiteljstva u usporedbi s pokazateljima za RH. Moramo imati na umu da je jedan od ključnih ciljeva ekonomske strategije Europske komisije Europe 2020 povećanje stope zaposlenosti na 75% od radnosposobnog stanovništva u dobi između 20 i 64 godine. Hrvatska po stopi aktivnosti nije daleko do tog cilja, ali sektor turizma i ugostiteljstva još nije ostvario ovu razinu ekonomske aktivnosti stanovništva.

Prilikom tumačenja prikazane analize i ukupnih podataka o aktivnosti, treba imati na umu da je izvor ovih podataka anketa o radnoj snazi kojom su obuhvaćene samo one osobe koje imaju neko zanimanje. Na taj način ukupni prosjek aktivnosti za RH, prema ovom izvoru, iznosi 75,05% što je u skladu s ciljevima strategije Europe 2020. Ipak, ukoliko se samo radi reference promotri stopa aktivnosti svih osoba u dobi između 15 i 64 godina (dakle i studenata, osoba bez zanimanja...), tada je prosjek RH iznosio samo 61,4% u 2010. godini.

Najviša stopa aktivnosti, odnosno postotak svih osoba s podsektorskim zanimanjima koje žele raditi, u podsektoru Turizma i hotelijerstva iznosila je 69,80%, dok stopa zaposlenosti od 60,40% govori da veliki dio radnosposobnih osoba uistinu i radi. Ne čudi stoga da stopa nezaposlenosti iznosi samo 13,60% od ukupne radne snage.

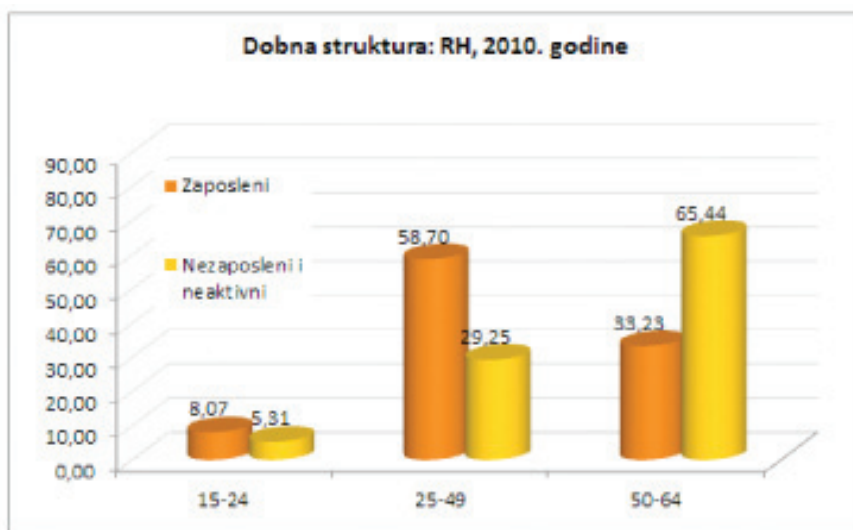
Pokazatelji za podsektor Ugostiteljstva nešto su slabiji te je stopa aktivnosti iznosila 68,50%, a stopom zaposlenosti 58,30%. U odnosu na te sektore, hrvatsko radnosposobno stanovništvo aktivno je u 75,1% slučajeva, 68,22% radi, a 9,12%<sup>4</sup> je nezaposleno.

<sup>4</sup> Izvor ovih podataka je anketa o radnoj snazi koja služi i za međunarodne usporedbe. Prema tom izvoru nezaposlenost je niža od registrirane nezaposlenosti dok je zaposlenost znatno viša. Kako anketa uzima u obzir sve ekonomske aktivnosti stanovništva bez obzira kakav je njihov formalni status stanovništva prema pozitivnim zakonima Hrvatske (registriran na zavodu za zapošljavanje, umirovljenik, domaćica, student) ovaj izvor daje puno realniju sliku stanja na tržištu rada od drugih izvora.

Ovi pokazatelji govore da je prosječan položaj svih osoba sa sektorskim zanimanjima nešto lošiji od položaja opće populacije te se ne razlikuje značajno po podsektorima. Često je ta činjenica povezana s obrazovnim, dobnim i drugim karakteristikama radne snage. Bolja obrazovanost obično omogućuje veću zapošljivost, veću plaću, stalnije i sigurnije radno mjesto te veću mogućnost napredovanja. S druge strane, dob može i negativno utjecati na položaj osoba na tržištu rada pa se mladi i stariji radnici nalaze u nepovoljnijem položaju od osobe starih između 25 i 49 godina, koje čine glavninu radne snage.

### 3.1. Dobna i obrazovna struktura u sektoru Turizma i ugostiteljstva

Za analizu sektora dobna struktura važna je za prognoziranje dinamike ulaska u radnu snagu, kao i izlaska iz nje. Ima li dovoljno mladih koji će moći zamijeniti radnike koji odlaze u mirovinu u okviru istih radnih mjesta i zanimanja? Na temelju podataka o dobi u daljnjoj će se analizi prikazati neusklađenosti između ponude i potražnje za radom, koje proizlaze iz nedovoljnog broja mladih u procesu zamjene radne snage.

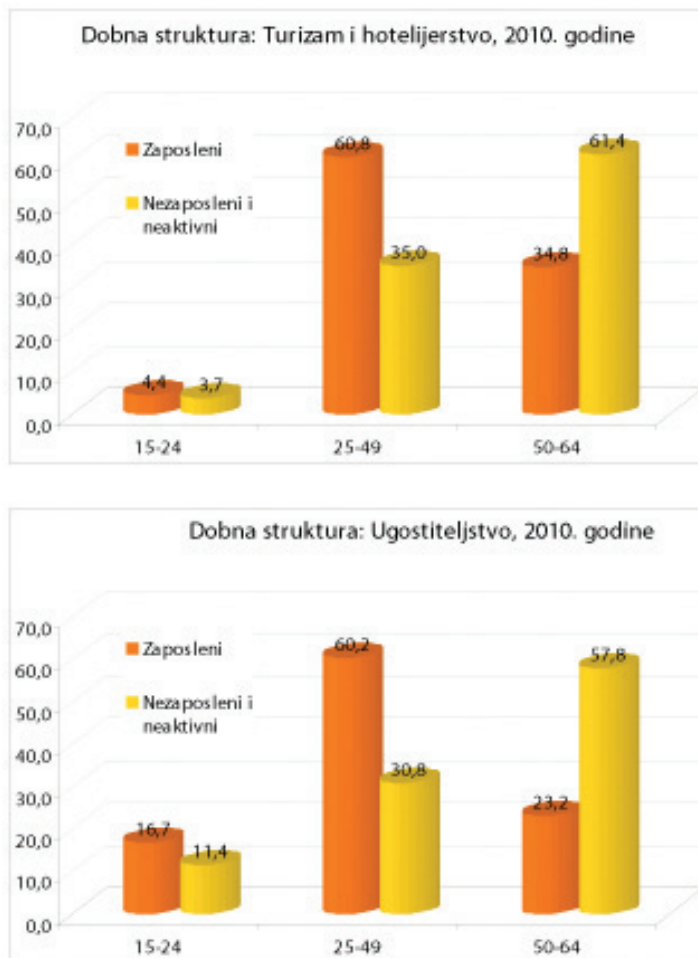


Slika 8. Dobna struktura radne snage u RH, 2010.

Izvor: Anкета o radnoj snazi, 2010., DZS.

Na slici 8. prikazana je dobna struktura zaposlenih, odnosno nezaposlenih i neaktivnih (radne snage) u Republici Hrvatskoj, prema anketi o radnoj snazi iz 2010. godine.

Na slici 9. je prema istoj metodologiji prikazana dobna struktura zaposlenih, odnosno nezaposlenih i neaktivnih sa zanimanjima iz dva promatrana podsektora unutar sektora Turizma i ugostiteljstva. Podatci su također za 2010. godinu.



Slika 9. Dobna struktura radne snage u podsektoru turizma i hotelijerstva i podsektoru ugostiteljstva, 2010.

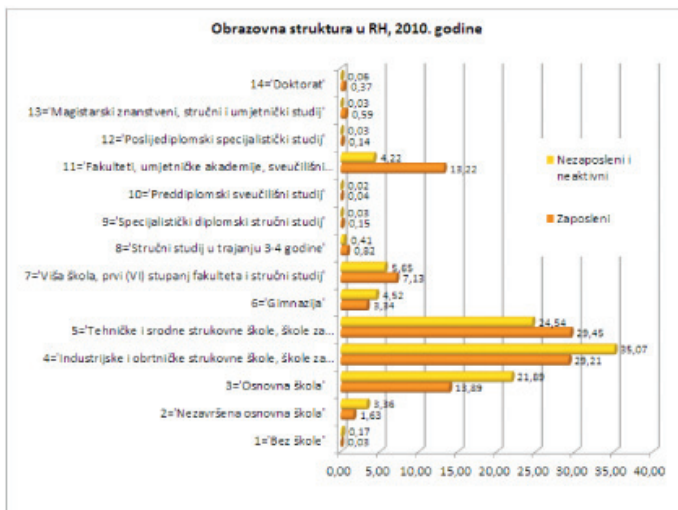
Izvor: Anketa o radnoj snazi, 2010., DZS.

Na slici 9. prikazane su sličnosti u dobnoj strukturi zaposlenih u oba podsektora. To je naročito vidljivo u dobnoj strukturi 25-49 godina, gdje je udio zaposlenih u oba sektora nešto viši od 60%. Podsektor Ugostiteljstva bilježi veći udio zaposlenih u dobi između 15 i 24 godine, što se može objasniti činjenicom da veliki broj mladih svoj prvi posao pronalazi u ugostiteljskim objektima. Analiziranjem dobne strukture zaposlenih, odnosno nezaposlenih, dolazi se do opasnih pokazatelja za dobnu strukturu 50-64 godine. U toj je dobnoj skupini u oba podsektora prisutan visok udio nezaposlenih i neaktivnih, preciznije njih 61% u podsektoru Turizma i hotelijerstva i 57,8% u podsektoru Ugostiteljstva. Slijedom tih pokazatelja nameću se sljedeći zaključci:

1. dio te populacije postao je neaktivan zato što se nisu mogli nositi s konkurencijom iz mlađih dobnih skupina koja je bila uspješnija u praćenju novih trendova i odgovaranju na zahtjeve poslodavaca ;
2. nezaposlenost kod dijela te populacije uzrokovana je činjenicom da su svoje najproduktivnije godine (25-49) proveli u ratnom okruženju u kojem su turizam i slične djelatnosti zbog posljedica rata bile potpuno zanemarene i uništene. Umjesto da prati nove trendove i napreduje, ta je dobna struktura stagnirala te postupno gubila korak s zahtjevima za novim vještinama koje su pred njih stajali poslodavci i gospodarstvo.

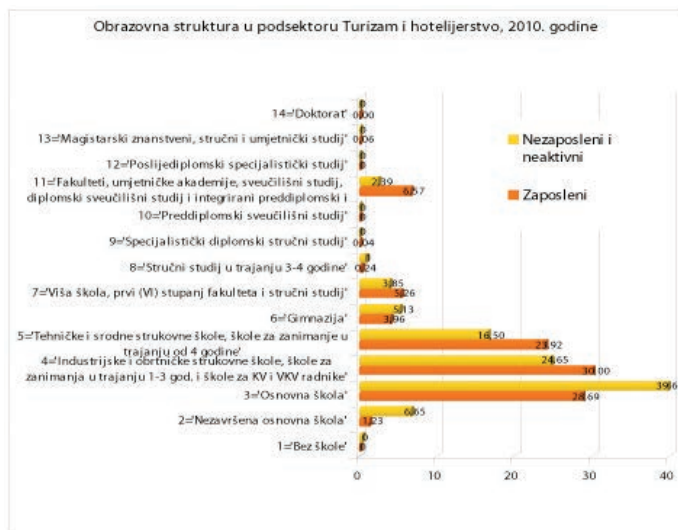
### 3.2. Obrazovna struktura

Pored dobi, i obrazovna razina velikim dijelom uvjetuje položaj na tržištu rada, a vrlo često su i međusobno povezane. Starije generacije imaju nižu obrazovnu razinu i obratno. Kako je znanje postalo faktorom konkurentnosti, razvoj znanja, posebno unutar obrazovnog sektora i sektorskih zanimanja, jedan je od čimbenika razvoja konkurentnosti temeljene na domaćem znanju. Na slici 2. vidjeli smo da je raspon sektorskih zanimanja u području kompleksnosti grupiran u tri razine – prvu, petu i devetu (u podsektoru T&H čak i u treću i četvrtu). Obrazovna struktura ne mora identično prikazivati isti raspon budući da same kvalifikacije osoba sa sektorskim zanimanjima nisu nužno odraz razine složenosti određenog radnog mjesta ili zanimanja. Stoga je važno promotriti obrazovnu strukturu u oba podsektora kako bi se kako se moglo predvidjeti kakva će dodatna obrazovanja biti potrebna i za koliki broj osoba ako bi se povećala potražnja za radom u sektoru Turizma i ugostiteljstva.



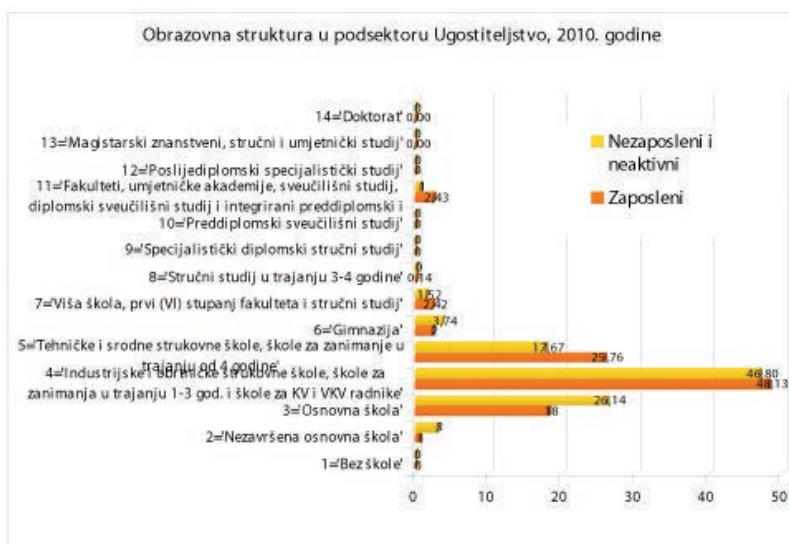
Slika 10. Obrazovna struktura radne snage u RH, 2010.

Izvor: Anкета o radnoj snazi 2010., DZS.



Slika 11. Obrazovna struktura radne snage u podsektoru Turizam i hotelijerstvo, 2010.

Izvor: Anкета o radnoj snazi 2010., DZS.



Slika 12. Obrazovna struktura radne snage u podsektoru Ugostiteljstvo, 2010.

Izvor: Anketa o radnoj snazi 2010., DZS.

Vidljive su manje razlike u obrazovnoj strukturi između dva podsektora, pri čemu je podsektor Ugostiteljstva bolji od prosjeka RH u pozitivnom, ali i u negativnom smislu, posebno kad se promotri struktura zaposlenih i nezaposlenih/neaktivnih sa završenom trogodišnjom i četverogodišnjom strukovnom školom.

Najbrojnija grupacija među nezaposlenima i neaktivnima u podsektoru Turizma i hotelijerstva su osobe sa završenom osnovnom školom (39,67%), a na drugom su mjestu osobe sa završenom srednjom školom za strukovna zanimanja (24,65%). Među nezaposlenim i neaktivnim osobama (46,80%) u podsektoru Ugostiteljstva najviše je onih s kvalifikacijama iz trogodišnjih i četverogodišnjih strukovnih škola, a na drugom su mjestu (26,14%) ponovno osobe sa završenom osnovnom školom. Daljnjom analizom može se vidjeti da je udio nezaposlenih s visokom stručnom spremom (trogodišnji ili petogodišnji studij) u podsektoru Turizma i ugostiteljstva iznimno mali, a u podsektoru Ugostiteljstva gotovo nepostojeći.

## ZAKLJUČCI ZA KARAKTERISTIKE PONUDE RADA U SEKTORU

- › I podsektor Turizma i hotelijerstva i podsektor Ugostiteljstva imaju visoke stope aktivnosti i stope zaposlenosti, ali još uvijek nedovoljne u odnosu na cilj od 75% zaposlenog stanovništva u dobi 20-64 godine, definiran u strategiji EU-a Europe 2020.
- › Dobna struktura nezaposlenog i neaktivnog stanovništva u oba podsektora ukazuje na potrebu daljnjeg analiziranja te strukture, kako bi se jedan dio tog stanovništva eventualnim prekvalifikacijama u sklopu obrazovanja odraslih zainteresirao za stjecanje dodatnih vještina iz nekih drugih djelatnosti u kojima bi im se osigurao nastavak rada do mirovine.
- › Visoke stope zaposlenosti i nezaposlenosti govore o visokoj razini sezonskih zapošljavanja u sektoru, ali i o nedostatku ulaganja koja bi rezultirala većim zapošljavanjima.

# **4. Uvjeti rada na tržištu za sektorska zanimanja**





# 4. Uvjeti rada na tržištu za sektorska zanimanja

## 4.1. Kvantitativna analiza obrazovnih programa

Da bi znanja i vještine koji se stječu u školskom sustavu mogli podržavati gospodarski rast, potrebno je istovremeno zadovoljiti tri uvjeta:

- › odgovarajući sadržaj programa
- › dovoljno učenika/polaznika s odgovarajućim kvalifikacijama da zadovolje lokalnu/regionalnu potražnju;
- › pravovremeno planiranje sadržaja obrazovanja i upisnih kvota, što će omogućiti da su kvalificirani mladi ljudi spremni na vrijeme.

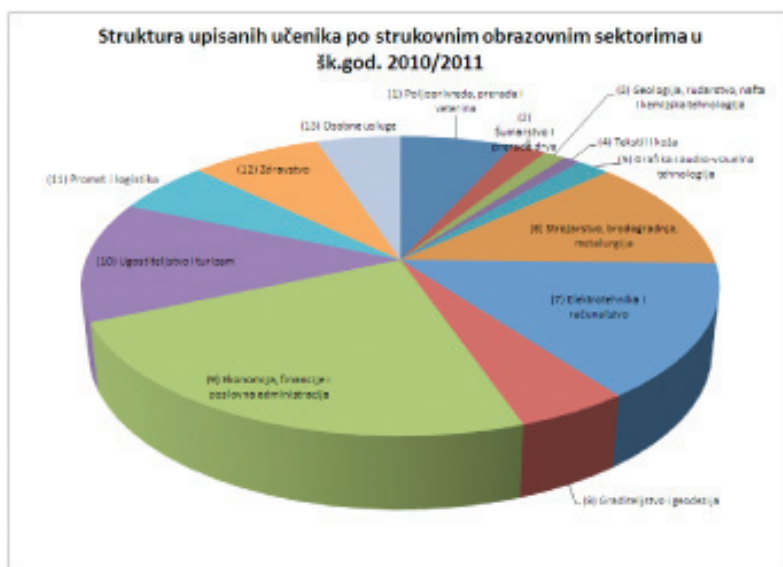
Obrazovni programi u sektoru Turizma i ugostiteljstva stabilni su te se godinama izvode bez većih promjena. Podijeljeni su na trogodišnje i četverogodišnje strukovne programe.

Jedna od istaknutih promjena koja se dogodila u posljednjih desetak godina osmišljavanje je programa koji povezuju elemente iz sektora poljoprivrede i sektora ugostiteljstva i turizma. Tako je nastao obrazovni program agroturistički tehničar, u kojem su objedinjene kompetencije i jedinice učenja iz dva navedena sektora.

U Hrvatskoj postoje četiri tipa srednjoškolskih strukovnih programa koji mlade osobe pripremaju za rad u sektoru Turizmu i ugostiteljstvu:

- › 4-godišnji strukovni programi
- › 3-godišnji strukovni industrijski programi
- › 3-godišnji obrtnički programi
- › 2-godišnji programi za pomoćna zanimanja.

Ovaj je sektor po broju upisanih učenika treći najpopularniji sektor u strukovnom obrazovanju (iza sektora Ekonomije i sektora Elektrotehnike i računalstva) te, ako se u obzir uzmu i gimnazijski programi kao odvojeno područje, četvrto najtraženije područje u srednjoškolskom obrazovanju općenito, što je prikazano na slici 13.



**Slika 13. Struktura upisanih učenika po strukovnim sektorima u šk. godini 2010./2011.**

Izvor: e-Matica za šk.god 2010./2011., MZOŠ.

U školskoj godini 2010./2011. ukupno 94 škole u 21 županiji provodile su 11 različitih obrazovnih programa u okviru sektora. Programi su prikazani u tablici 6.

	Naziv programa	Br. godina
1	Hotelijsko turistički tehničar	4
2	Hotelijsko turistički komercijalist	4
3	Kuhar	4
4	Kuhar JMO	3
5	Konobar JMO	3
6	Slastičar JMO	3
7	Pomoćni kuhar i slastičar	3
8	Pomoćni kuhar i slastičar TES	3
9	Pomoćni konobar TES	3
10	Pomoćni kuhar	2
11	Pomoćni konobar	2

**Tablica 6. Programi u sektoru u koje su se upisivali učenici u školskoj godini 2010./2011.**

Kako bi se dobio što bolji uvid u postojeće obrazovne programe i trendove upisa učenika, u ovoj je verziji profila sektora na temelju podataka kojima raspolaže Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa (izvor: e-Matica) pripremljeno nekoliko kvantitativnih analiza koje nastoje prikazati:

1. opću sliku sektora u strukovnom obrazovanju u širem kontekstu ponude strukovnih programa;
2. dublju analizu postojećih programa/kvalifikacija, uključujući komentare o trendovima upisa u prvu i posljednju godinu različitih programa;
3. studiju trendova po županijama kako bi se uočile moguće regionalne razlike i specifičnosti.

Uz ove podatke, korišteni su i podatci Državnog zavoda za statistiku, posebno Statistički godišnjak<sup>5</sup> koji daje informacije o stanovništvu i posebice o dobnim skupinama stanovništva, što je omogućilo analizu demografskog utjecaja na broj upisanih učenika.

Analize koje će biti prikazane u ovom poglavlju su:

- › Analiza 1 - opći trendovi u strukovnom obrazovanju, trendovi u sektoru te populacijski trendovi;
- › Analiza 2 - trendovi po godini, razredu i obrazovnom programu/kvalifikaciji;
- › Analiza 3 - trendovi po županiji i obrazovnom programu/kvalifikaciji.

#### ANALIZA 1 – OPĆI TRENDOVI

U tablici 7. prikazan je ukupan broj učenika i studenata upisanih na sve obrazovne razine unutar obrazovnog sustava Republike Hrvatske prema podatcima Državnog zavoda za statistiku. U promatranom petogodišnjem razdoblju obuhvaćenom ovom analizom ukupan broj srednjoškolskih učenika smanjio se za 4,34%, pri čemu su četverogodišnje srednje škole izgubile 2,70% učenika, a trogodišnje čak 13,45% učenika, što u promatranom razdoblju čini stopu od oko 3,3% godišnje. Blagi rast broja učenika zabilježen je jedino u gimnazijskim programima.

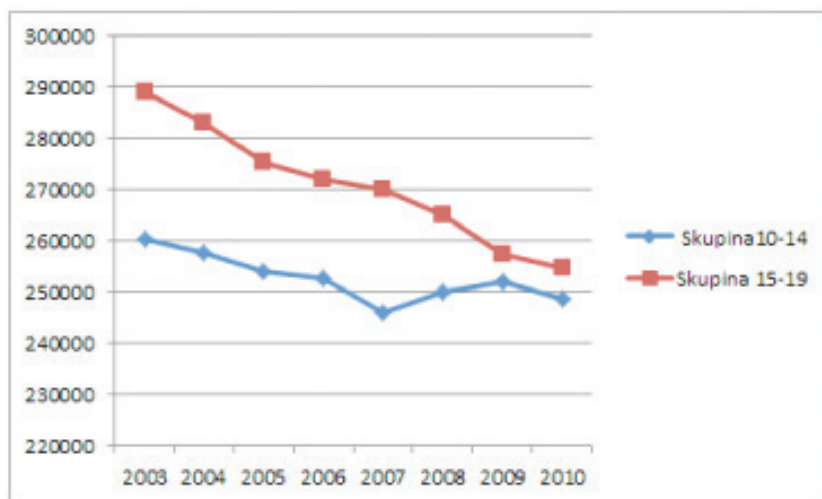
Vrsta institucije	ISCED	HKO	2006./2007.	2007./2008.	2008./2009.	2009./2010.	2010./2011.	2010./2011. (%)	2006 → 2010
Dječji vrtići			109 508	113 615	116 382	121 433	125 166		
Predškolske obrazovne ustanove	0	0	90 947	93 274	95 516	99 317	101 638		
Osnovne škole	1	1	382 441	376 100	369 698	361 052	351 345		-8,13%
Srednje škole	3	4	187 977	184 183	181 878	180 582	180 158	100%	-4,34%
Gimnazije	3A	4.2	51 338	50 884	51 059	51 395	52 196	28,97%	1,67%
Tehničke i umjetničke strukovne srednje škole (4 godišnjeg trajanja)	3A	4.2	89 566	88 574	88 238	87 906	87 144	48,37%	-2,70%
Obitničke srednje strukovne škole (3 godišnjeg trajanja)	3C	4.1	45 456	43 186	41 100	39 856	39 341	21,84%	-13,45%
Srednje škole za učenike sa invaliditetom		4.1 i 4.2	1 617	1 538	1 481	1 425	1 477		0,82%
Visokoškolske ustanove			136 129	138 126	134 188	145 263	148 616	100%	9,17%
Veleučilišta	5	6 i 7	16 141	18 736	18 983	22 034	24 422	16,23%	49,45%
Visoke škole	5	6 i 7	9 414	7 054	7 691	9 027	9 539	6,42%	1,33%
Fakulteti	5 i 6	6,7,8	109 095	110 720	105 942	112 437	113 012	76,04%	3,59%
Umjetničke akademije	5 i 6	6,7,8	1 480	1 617	1 572	1 765	1 943	1,31%	

Tablica 7. Prikaz broja upisanih učenika/studenata u obrazovnom sustavu Republike Hrvatske u posljednjih 5 godina

Izvor: DZS, 2011.

Iz prikaza broja djece srednjoškolske dobi u promatranom petogodišnjem razdoblju, prema podatcima Državnog zavoda za statistiku, vidljiv je pad od 1,64% u dobnim skupinama 10-14 godina te pad od čak 6,44% u dobnjoj skupini 15-19 godina.

<sup>5</sup> [http://www.dzs.hr/default\\_e.htm](http://www.dzs.hr/default_e.htm)



Slika 14. Prikaz broja djece i mladih srednjoškolske dobi u promatranom razdoblju u tisućama

Izvor: DZS, 2011.

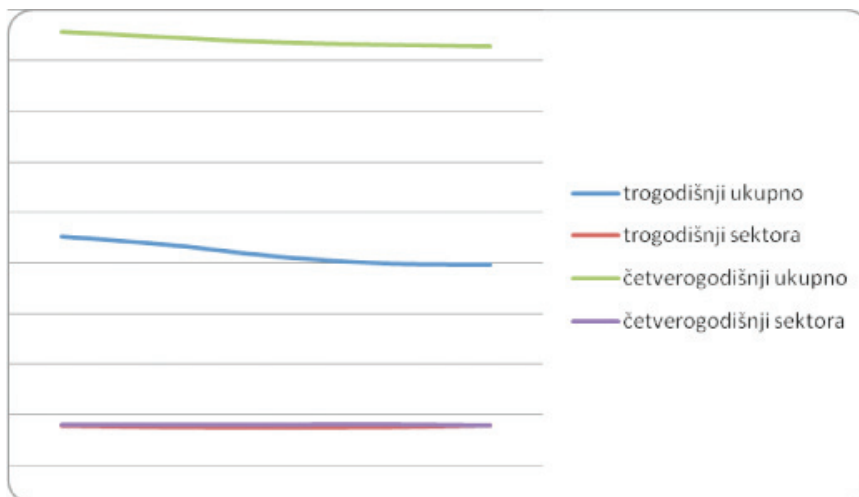
Broj upisanih učenika u trogodišnje i četverogodišnje programe u sektoru u odnosu na ukupno upisane učenike u strukovnom obrazovanju prikazan je u tablici 8. te na slici 15.

Godina	trogodišnji ukupno	trogodišnji sektora	udio	četverogodišnji ukupno	četverogodišnji sektora	udio
2006-2007	45320	7831	17,28%	85714	8081	9,43%
2007-2008	43654	7588	17,38%	84618	8104	9,58%
2008-2009	41310	7516	18,19%	83622	8076	9,66%
2009-2010	39916	7592	19,02%	83152	8119	9,76%
2010-2011	39635	7874	19,87%	82800	7964	9,62%

Tablica 8. Prikaz broja učenika u strukovnom obrazovanju i u sektoru

Izvor: e-Matica, 2011., MZOŠ

Primijetili smo da je broj učenika upisanih u programe sektora Turizma i ugostiteljstva tijekom promatranog razdoblja (2006.-2010.) pao za 0,47%, što je izvrsno s obzirom na pad nataliteta koji se kroz godine odražava i ukupnom broju djece upisane u osnovne i srednje škole. Četverogodišnji programi bilježe gubitak upisanih učenika od 1,45%, dok je broj učenika upisanih u 3-godišnje programe narastao za 0,55%.



**Slika 15. Prikaz broja učenika u strukovnom obrazovanju i sektoru**

Izvor: e-Matica, 2011., MZOŠ.

Ovi trendovi govore da su učenici u cjelokupnom promatranom razdoblju od 2006. do 2011. neprestano pokazivali interes za upis u strukovne škole u sektoru Turizma i ugostiteljstva, i to gotovo podjednako za oba podsektora. Uspoređujući ih s trogodišnjim i četverogodišnjim programima na razini RH, vidimo da broj upisanih četverogodišnjih programa u sektoru iznosi otprilike 11% od svih upisanih četverogodišnjih programa u RH, dok je udio trogodišnjih programa iz sektora u ukupnom broju upisanih iznosio oko 20%.

Prva analiza uključena u ovu verziju profila sektora pokazuje sljedeće:

- › Programi iz ovog sektora (trogodišnji i četverogodišnji) i dalje su privlačni učenicima srednjih strukovnih škola.

## ANALIZA 2 – TRENDOVI PO GODINI, RAZREDU I OBRAZOVNOM PROGRAMU/KVALIFIKACIJI

Podatci o učenicima upisanim u obrazovne programe u sektoru Turizma i ugostiteljstva a u razdoblju od 2006. do 2010. prikazani su u tablici 9.

Program / kvalifikacija	trajanje godine	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2010-2011	promjena 2006-2011	udio u sektoru na podjelu razdoblja	udio u sektoru na kraju razdoblja	trend populacijski u sektoru	broj škola na kraju razdoblja	zadnja revizija programa
Konobar	3	36	0	0	0	56	43,59%	0,50%	0,71%	↑	1	2008
Konobar - JMO	3	2716	2620	2477	2345	2341	-13,81%	34,66%	29,70%	↓	66	2004
Konobar - JMO (nastava na srpskom jeziku)	3	0	20	17	15	0	0,00%	0,00%	0,00%	↓	0	2008
Kuħar	3	46	0	0	0	164	256,52%	0,59%	2,68%	↑	3	2008
Kuħar - JMO	3	4226	4129	4175	4316	4390	3,80%	53,97%	55,75%	↑	70	2004
Kuħar - JMO (nastava na srpskom jeziku)	3	0	34	35	36	0	0,00%	0,00%	0,00%	↑	0	2004
Kuħar - VOB	3	1	5	6	5	11	1000,00%	0,01%	0,14%	↑	2	2006
Pomoćni konobar - TES	3	481	429	429	456	509	10,41%	5,89%	6,48%	↑	21	2008
Pomoćni kuħar i slastičar - TES	3	0	3	4	4	0	0,00%	0,00%	0,00%	↑	0	2008
Pomoćni kuħar i slastičar - TES (nastava na srpskom jeziku)	3	0	0	0	16	0	0,00%	0,00%	0,00%	↑	0	2008
Pomoćni kuħar - TES	3	0	0	0	0	1	0,00%	0,00%	0,00%	↑	0	2008
Pomoćni slastičar - TES	3	0	0	0	0	0	0,00%	0,00%	0,00%	↑	0	2008
Slastičar	3	0	0	0	0	0	0,00%	0,00%	0,00%	↑	0	2008
Slastičar - JMO	3	391	407	433	397	403	3,07%	4,92%	5,12%	↑	19	2004
Slastičar - JMO (nastava na srpskom jeziku)	3	0	0	0	0	0	0,00%	0,00%	0,00%	↑	0	2004
Slastičar - VOB	3	0	0	0	0	0	0,00%	0,00%	0,00%	↑	0	2004
Hotelijsko-turistički tehničar	4	5862	5733	5590	5555	5473	-6,56%	72,79%	68,72%	↓	44	2008
Hotelijsko-turistički tehničar (nastava na mađarskom jeziku)	4	0	29	34	29	0	0,00%	0,00%	0,00%	↓	0	2008
Hotelijsko-turistički tehničar (nastava na srpskom jeziku)	4	0	56	62	60	0	0,00%	0,00%	0,00%	↓	0	2008
Kuħar	4	0	0	0	0	50	0,00%	0,00%	0,63%	↑	1	2008
Kuħar - TES	4	0	0	0	0	37	0,00%	0,00%	0,00%	↑	0	2008
Pomoćni konobar - TES	4	7	0	0	0	13	-100,00%	0,05%	0,00%	↓	0	2008
Slastičar	4	0	0	0	0	0	0,00%	0,00%	0,16%	↑	1	2008
Slastičar - TES	4	0	0	0	0	16	0,00%	0,00%	0,00%	↑	0	2008
Turističko-hotelijski komercijalist (nastava na srpskom jeziku)	4	0	2	3	0	0	0,00%	0,00%	0,00%	↑	0	2008
Turističko-hotelijski komercijalist	4	2143	2225	2327	2416	2428	13,30%	26,52%	30,49%	↑	31	2008
Ukupno 3 godine		7.831	7.688	7.516	7.592	7.874	0,55%					
Ukupno 4 godine		8.081	8.104	8.076	8.119	7.964	-1,45%					
Sveukupno		15.912	15.692	15.592	15.711	15.838	-0,47%					

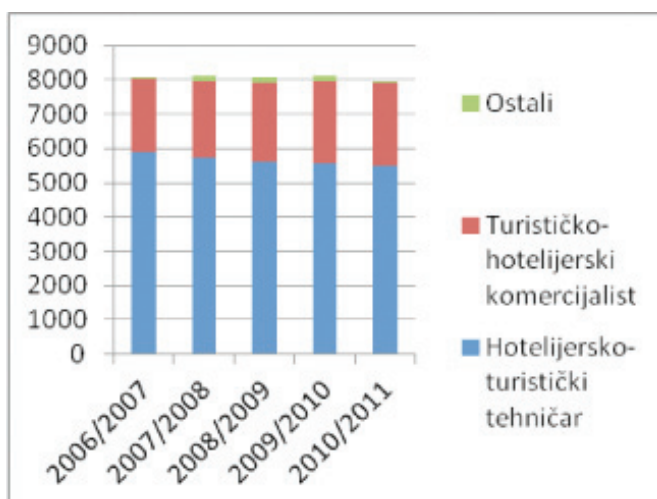
Tablica 9. Prikaz broja učenika u strukovnom obrazovanju po programima

Izvor: e-Matica, 2011., MZOŠ.

### Četverogodišnji programi:

Od sedam četverogodišnjih programa iz sektora, učenicima su najprivlačniji bili Hotelijersko – turistički tehničar (HTT) i Turističko – hotelijerski komercijalist (THK), s tim da je zanimanje za HTT palo za 6,95%, a za THK naraslo za 13,30%.

Ostali četverogodišnji programi koji pripadaju podsektoru Ugostiteljstva značajno su izgubili na popularnosti što je vidljivo iz malog ili nepostojećeg broja upisanih učenika.

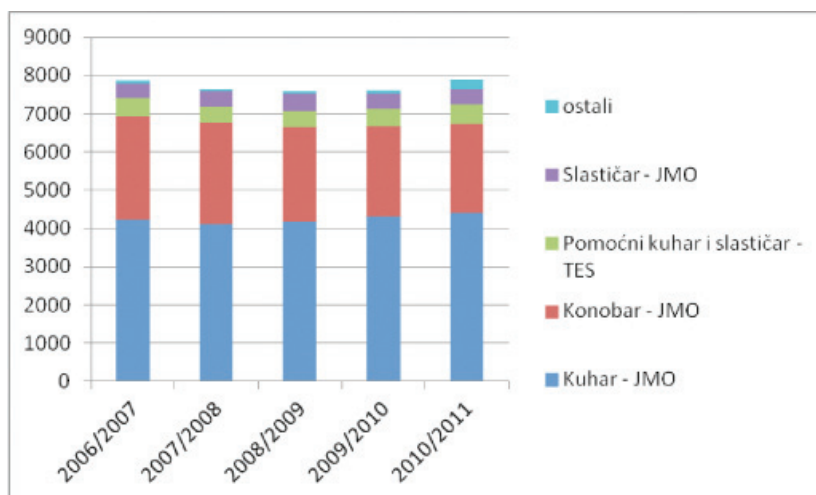


Slika 16. Trend strukture upisanih učenika u četverogodišnje programe u sektoru

### Trogodišnji programi:

- › Od 16 trogodišnjih obrazovnih programa u sektoru, najveću popularnost bilježi obrazovni program za kuhara (256,52%). Spomenuta popularnost ne proizlazi iz konstantnog porasta interesa, već iz naglog povećanja broja otvorenih obrazovnih programa za to zanimanje u 2010., kad se u njih upisalo 164 učenika.
- › Pozitivan trend vidljiv je i u obrazovnom programu za konobare, sa zabilježenim porastom od 43,59%.
- › Obrazovanje osoba s teškoćama u razvoju u ovom sektoru evidentno raste, što pridonosi poboljšanju strukture pomoćnog osoblja. Upravo je anketa poslodavaca pokazala koliko je važna kvalitetna pomoćna radna snaga. Obrazovna politika kojom bi osobama s teškoćama u razvoju omogućilo kvalitetno obrazovanje za karijeru u ovom sektoru, rezultirala bi dvojakim pozitivnim učinkom: poslodavci bi dobili dovoljan broj kvalitetne radne snage za pomoćne poslove, a osobe s teškoćama u razvoju priliku za unaprjeđenje svog profesionalnog i društvenog položaja.





Slika 17. Trend strukture upisanih učenika u trogodišnje programe u sektoru

Izvor: e-Matica, 2011., MZOŠ.

## ANALIZA 3 – TRENDOVI PO ŽUPANIJ I OBRAZOVNOM PROGRAMU/KVALIFIKACIJI

U tablici 10. prikazan je broj učenika upisanih u trogodišnje programe po godinama, uz prikaz zastupljenosti broja učenika po županijama u odnosu na ukupan broj učenika trogodišnjih programa iz sektora na razini cijele Hrvatske.

Ukupni broj učenika u trogodišnjim programima u sektoru	Županija	2006-2007		2007-2008		2008-2009		2009-2010		2010-2011		Promjena	
		Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%	2006	%
1	Zagrebačka županija	348	4.4%	359	4.7%	351	4.7%	366	5.1%	354	4.5%	6	1.7%
2	Krapinsko-zagorska	175	2.2%	142	1.9%	121	1.6%	156	2.1%	163	2.1%	-12	-6.9%
3	Sisačko-moslavačka	263	3.4%	257	3.4%	243	3.2%	238	3.1%	234	3.0%	-29	-11.0%
4	Karlovačka	148	1.9%	132	1.7%	124	1.6%	110	1.4%	104	1.3%	-44	-29.7%
5	Varaždinska	190	2.4%	200	2.6%	213	2.8%	219	2.9%	242	3.1%	52	27.4%
6	Koprivničko-križevačka	392	4.9%	342	4.5%	319	4.2%	317	4.2%	324	4.1%	-58	-15.2%
7	Bjelovarsko-bilogorska	498	6.2%	480	6.3%	498	6.6%	516	6.8%	515	6.5%	27	5.5%
8	Primorsko-goranska	471	6.0%	430	5.7%	463	6.2%	422	5.6%	436	5.5%	-35	-7.4%
9	Ličko-sejčka	189	2.2%	166	2.2%	153	2.0%	152	2.0%	178	2.2%	9	5.3%
10	Virovitičko-podavska	390	4.6%	378	5.0%	399	5.3%	369	4.9%	372	4.7%	12	3.3%
11	Požeško-slavonska	194	2.5%	195	2.6%	187	2.5%	186	2.4%	177	2.2%	-17	-8.8%
12	Brodsko-posavska	345	4.4%	355	4.7%	353	4.7%	360	4.7%	352	4.4%	7	2.0%
13	Zadarska	241	3.1%	230	3.0%	220	2.9%	235	3.1%	290	3.8%	57	23.7%
14	Duječko-baranjska	646	8.2%	675	8.9%	685	9.1%	724	9.5%	737	9.3%	91	14.1%
15	Šibensko-kninska	238	3.0%	228	3.0%	197	2.6%	188	2.5%	221	2.8%	-17	-7.1%
16	Vukovarsko-srijemska	491	6.2%	492	6.5%	492	6.5%	512	6.7%	568	7.2%	77	15.7%
17	Splitsko-dalmatinska	853	10.9%	828	10.9%	822	10.9%	862	11.4%	889	11.2%	36	4.2%
18	Istarska	434	5.5%	393	5.2%	327	4.4%	343	4.5%	391	4.9%	-43	-9.9%
19	Dubrovačko-neretvanska	378	4.8%	367	4.8%	407	5.4%	398	5.2%	416	5.2%	38	10.1%
20	Međimurska	194	2.5%	193	2.5%	116	1.5%	128	1.7%	149	1.9%	45	23.3%
21	Grad Zagreb	913	11.7%	832	11.0%	826	11.0%	770	10.1%	804	10.1%	-109	-11.9%
	<b>Ukupno</b>	<b>7831</b>	<b>100.0%</b>	<b>7588</b>	<b>100.0%</b>	<b>7516</b>	<b>100.0%</b>	<b>7592</b>	<b>100.0%</b>	<b>7924</b>	<b>100.0%</b>	<b>93</b>	<b>1.2%</b>

Tablica 10. Prikaz broja učenika u trogodišnjim programima u sektoru po županijama

Izvor: e-Matica, 2011., MZOŠ.

Ukupan broj učenika u razdoblju od 2006. do 2011. godine na razini RH nije se bitno promijenio (1,2%). Najveći rast upisanih učenika u promatranom razdoblju zabilježen je u Međimurskoj, Varaždinskoj i Zadarskoj županiji. Najveći pad broja upisanih učenika u trogodišnje programe zabilježen je u Karlovačkoj županiji (gotovo 30%), Koprivničko-križevačkoj županiji i Gradu Zagrebu gdje je iznosio 12%.

U tablici 11. prikazan je broj učenika upisanih u četverogodišnje programe po godinama, uz prikaz zastupljenosti broja učenika po županijama u odnosu na ukupan broj učenika četverogodišnjih programa iz sektora na razini čitave Republike Hrvatske.

Ukupni broj učenika u četverogodišnjim programima u sektoru	Županija	2006-2007		2007-2008		2008-2009		2009-2010		2010-2011		Promjena	
		Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%	2006-2011	%
1	Zagrebačka županija	194	2,3%	220	2,7%	220	2,7%	240	3,0%	233	2,9%	49	26,6%
2	Krapinsko-zagorska	272	3,4%	250	3,1%	257	3,2%	291	3,6%	300	3,8%	29	10,3%
3	Sisačko-moslavačka	193	1,3%	187	1,3%	187	1,3%	182	1,3%	86	1,1%	-17	-16,5%
4	Karlovačka	297	3,7%	325	4,0%	307	3,8%	300	3,7%	291	3,7%	-6	-2,0%
5	Varaždinska	190	1,9%	137	1,7%	137	1,7%	127	1,6%	119	1,5%	-31	-20,7%
6	Kopriivničko-križevačka	129	1,6%	124	1,5%	119	1,5%	147	1,8%	140	1,8%	11	8,5%
7	Bjelovarsko-bilogorska	433	5,4%	482	5,9%	513	6,4%	529	6,5%	510	6,4%	77	17,8%
8	Primorsko-goranska	897	11,0%	885	10,9%	878	10,9%	814	10,0%	753	9,5%	-134	-15,1%
9	Ličko-senjska	85	1,1%	91	1,1%	97	1,2%	124	1,5%	153	1,9%	68	80,0%
10	Virovitičko-podravska	103	1,3%	103	1,3%	109	1,3%	115	1,4%	106	1,3%	3	2,9%
11	Požeško-slavonska	30	0,4%	63	0,8%	32	0,4%	59	0,7%	89	1,1%	50	193,3%
12	Brodsko-posavska		0,0%		0,0%	31	0,4%	63	0,8%	30	1,1%	90	804,0%
13	Zadarska	459	5,7%	450	5,6%	413	5,1%	412	5,1%	409	5,2%	-50	-10,9%
14	Osječko-baranjska	315	3,9%	337	4,2%	361	4,5%	361	4,5%	395	4,9%	40	12,7%
15	Šibensko-kninska	266	3,3%	293	3,6%	305	3,8%	301	3,7%	267	3,4%	1	0,4%
16	Vukovarsko-srijemska	205	2,5%	192	2,4%	156	2,4%	202	2,5%	194	2,5%	-11	-5,4%
17	Splitsko-dalmatinska	1474	18,2%	1428	17,6%	1445	17,9%	1466	18,1%	1443	18,2%	-31	-2,1%
18	Istarska	995	12,2%	892	10,8%	802	9,9%	736	9,1%	670	8,5%	-315	-32,0%
19	Dubrovačko-neretvanska	694	7,5%	624	7,7%	581	7,2%	568	7,0%	553	7,0%	-51	-8,4%
20	Međimurska	174	2,2%	162	2,0%	163	2,0%	175	2,2%	183	2,3%	9	5,2%
21	Grad Zagreb	526	11,5%	559	11,8%	603	12,4%	586	12,1%	571	12,3%	45	4,9%
Total		8081	100,0%	8104	100,0%	8076	100,0%	8119	100,0%	7914	100,0%	-167	-2,1%

Tablica 11. Struktura broja učenika u četverogodišnjim programima iz sektora po županijama

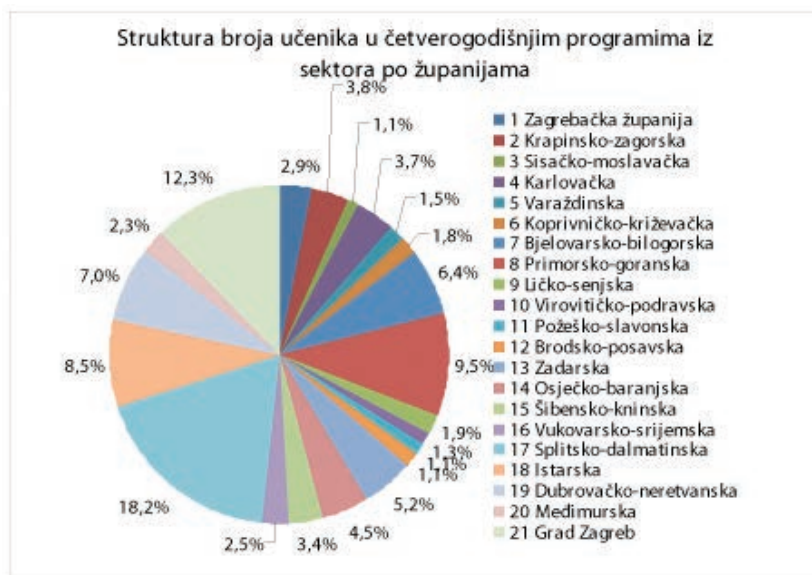
Izvor: e-Matica, 2011., MZOŠ.

Kod prikaza broja upisanih u četverogodišnje programe, vidljivo je da na razini RH došlo do pada broja upisanih za 167, odnosno za 2,1%. Što se županija tiče, u razdoblju od 2006. do 2011. godine, pozitivan trend zabilježen je u Požeško-slavonskoj (193,3%), Ličko-senjskoj (80%) te na području Zagrebačke županije (26,6%). Pad broja učenika upisanih u spomenute programe vidljiv je u Istarskoj županiji (32%), Varaždinskoj (20%) i Sisačko-moslavačkoj županiji (16,5%).

Na slici 18. grafički je prikazana struktura učenika upisanih u trogodišnje i četverogodišnje programe iz sektora u školskoj godini 2010./2011. po županijama.



Slika 18. Prikaz broja upisanih učenika iz sektora po županijama u šk. god. 2010./2011.



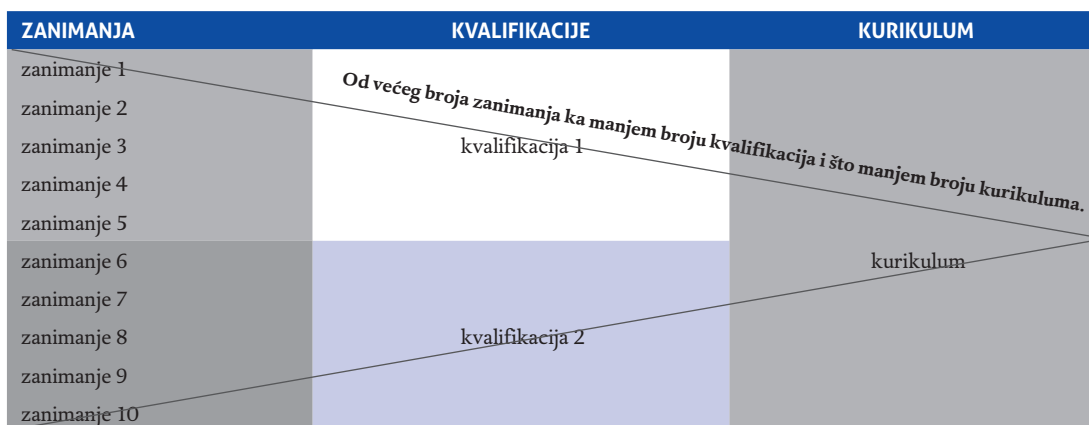
## 4.2. Kvalitativna analiza obrazovnih programa

Prije nego se prijeđe na kvalitativnu analizu obrazovne ponude u određenom obrazovnom sektoru potrebno je naglasiti njena osnovna polazišta koja vrijede za sve obrazovne sektore.

Budući da se ne možemo osloniti samo na kvantitativnu analizu obrazovne ponude, izuzetno je važno napraviti i kvalitativnu analizu koja se zasniva na analizi upisnih podataka. Rijetke su ustanove za strukovno obrazovanje koje provode istraživanja tržišta rada i na temelju njih donose odluke o upisnim kvotama. To se pokazalo i kroz samovrjednovanje škola (1 od 24 ustanove za strukovno obrazovanje donosila je odluke na osnovi stvarnih i relevantnih podataka te predviđala kretanja na tržištu rada, a time i odgovarajuće upisne kvote i potrebne edukacije nastavnika, za 10 godina unaprijed).

S obzirom da od 1998. godine nisu provedena nikakva značajnija ažuriranja obrazovnih programa, ni u pogledu sadržaja niti u pogledu svih drugih promjena koje bi iziskivao prijelaz s plana i programa na kurikulum, sada je potrebno napraviti temeljitu analizu onoga što želimo postići i to istaknuti kao prioritete. Svakako je važno analizirati i trenutačnu situaciju, ali samo u cilju osvježavanja polazišta i nerazmjera ponude i potražnje na obrazovnom tržištu. S obzirom da kurikulum zahtijeva promjenu paradigme, s izvođenja propisanog sadržaja na postignuća polaznika i s poučavanja na učenje, neophodna je edukacija svih onih koji trebaju primijeniti te nove postavke u obrazovanju.

Rezultatima provedene analize potreba na tržištu rada - zanimanjima i dobivenim skupinama potrebnih kompetencija (unutar matrice kompetencija) - trebalo bi pridružiti kvalifikacije s ishodima učenja koji odgovaraju utvrđenim potrebama tržišta rada, ali tako da se grupira sve što je moguće te da sva zanimanja budu obuhvaćena minimalnim brojem kvalifikacija koje se međusobno razlikuju u manjem postotku specifičnih jedinica. Kako bi se racionalizirao broj obrazovnih programa te poboljšala njihova kvaliteta i učinkovitost, što veći broj standarda kvalifikacija bi trebalo obuhvatiti najmanjim mogućim brojem kurikuluma temeljenih na modularnom pristupu (kako je prikazano na sljedećoj slici).



Slika 19. Shematski prikaz metodologije razvoja strukovnih kurikuluma

Prije razvoja standarda kvalifikacija i kurikuluma, potrebno je utvrditi što su temeljni moduli i jedinice te ih razviti za potrebe svih budućih kvalifikacija u matičnom, ali i u drugim sektorima, kako se ne bi pojavilo više jedinica i modula istih naziva, a različitih ishoda učenja i načina njihovog stjecanja. U svim razmatranjima, analizama i donošenju zaključaka, kao i pri određivanju temeljnih jedinica i modula, ključnu ulogu ima broj polaznika koji trebaju određenu jedinicu ili modul.

Hrvatski obrazovni sustav suočen je i s dodatnim zahtjevima vezanima uz jačanje samopouzdanja i samopoštovanja učenika, njihovo osvješćivanje vlastitih snaga i slabosti te izgradnju odgovornosti. Rezultati anketiranja poslodavaca u svim sektorima pokazali su da su svih 10 najpoželjnijih kompetencija ključne kompetencije, tj. generičke ili prenosive, poput timskog rada, stranog jezika u struci, učenjakako učiti, proaktivnosti i brige za vlastitu karijeru, točnosti, samostalnosti i odgovornosti.

Provedene ankete za poslodavce u sektoru ugostiteljstva i turizma pokazale su da su najvažnije očekivane skupine kompetencija opće ili generičke kompetencije, primjerice komunikacija na materinskom i stranom jeziku, komunikacija, opća kultura, organizacija rada, poduzetničke kompetencije, prezentiranje i učiti kako učiti.

To nas dovodi do još jednog ključnog problema, a to je definiranje kurikuluma za općeobrazovne sadržaje u strukovnim školama koji bi trebali biti usklađeni s kurikulumima u sektoru, ali i s mogućnostima ustanove za strukovno obrazovanje te potrebama lokalne zajednice. Općeobrazovni predmeti ne bi trebali biti izolirani, nepromjenjivi i neprilagodljivi niti jednaki u svakom sektoru i svakoj školi. Dosad definiranih 15% autonomije ustanova za strukovno obrazovanje po Zakonu o strukovnom obrazovanju bi možda bilo dobro primijeniti i na općeobrazovne kurikulume

Standardi kvalifikacija za četverogodišnje kurikulume trebaju imati osigurane ishode učenja sukladne zahtjevima visokih učilišta u području turizma i ugostiteljstva; primjerice komunikaciju na materinskom i stranom jeziku, matematiku, opću kulturu, osnove turizma i učiti kako učiti, koji će učenicima jamčiti mogućnost nastavka školovanja.

U okviru postojećih zakonskih rješenja kao najbolje trenutno moguće rješenje razvoja sustava vidi se „bottom-up approach“, tj. pristup odozdo prema gore. Taj pristup podrazumijeva intervenciju unutar postojećeg sustava, u granicama svih postavljenih zakona, a da ipak uspostavimo novu vrijednost. To dolazi iz prakse i fleksibilnosti, tj. prilagodbe novim uvjetima unutar sektora, ali i zahtjevima modernog načina učenja i usvajanja svih potrebnih kompetencija.

Trenutačna situacija u sektoru Turizma i ugostiteljstva sa stajališta strukovnog obrazovanja ne razlikuje se od one u ostalim obrazovnim sektorima i podsektorima; većina programa je zastarjela. Drugi problem proizlazi iz činjenice da desetljećima akumulirano znanje nestalo s ratom i prekidom rada mnogih turističkih poduzeća.

Unatoč tome, sigurno je da će sektor turizma i ugostiteljstva u Hrvatskoj uvijek imati zahtjeve i potrebe u pogledu obrazovanja svojih kadrova. Zbog brojnih prirodnih, povijesnih, gastronomskih i ostalih predispozicija, turizam se nametnuo kao jedna od strateških grana hrvatskog gospodarstvu, a tome u prilog idu i EU trendovi koji turizam izdvajaju kao stratešku granu u cilju multikulturalnosti, mobilnosti i kvalitetne uporabe slobodnog vremena. Sektor će uvijek imati potrebe za obrazovanom i osposobljenom radnom snagom, od osoba za obavljanje najjednostavnijih poslova u turizmu i ugostiteljstvu (tzv. servisni dio radnika koji se uglavnom zapošljava sezonski i često uključuje ciljne skupine) do stručnjaka za destinacijski menadžment, obrazovanih da bi mogli osmišljavati sadržaje ekološkog, održivog i originalnog turizma koji bi mogao stvoriti dodanu vrijednost u smislu produljenja turističke aktivnosti i proširenja turističke ponude. Također je važno naglasiti da je dio kompetencija iz područja sektora Turizma i ugostiteljstva (uključujući i neka usko specijalizirana područja) povezan s drugim područjima rada i življenja, kao i sa strateškim ciljevima važnima za održivost i neovisnost države. Stoga je razvoj ovog obrazovnog sektora neupitan te će, između ostalog, uključivati i daljnje interdisciplinarno povezivanje s drugim obrazovnim sektorima, poput onog ostvarenog u novom obrazovnom programu za agroturističkog tehničara.

Kao i u svim drugim obrazovnim sektorima, potrebno je odrediti što je temeljno znanje za ovo područje koje uglavnom treba biti jednako za sve kvalifikacije istog trajanja. Kako bi se stvarale različite kvalifikacije, potrebno je osigurati različite strukovne sadržaje koji se mogu kombinirati na različite načine, i to prvenstveno u zadnjim dvjema godinama obrazovanja (3. i 4. razred).

Predmet	Hotelijersko-turistički tehničar	Turističko hotelijerski komercijalist
Praktična nastava	2,2,2,2	3,3,3,3
Strani jezik I	4,4,3,3	3,3,3,3
Strani jezik II	3,3,4,4	3,3,2,2
Strani jezik III	2.2.2.2	
Računalstvo	2,2	2,2
Organizacija poslovnog poduzeća	3,2,3	2,2,2,2
Poslovna psihologija s komunikacijom	2	2
Statistika	1	2
Gospodarsko pravo	2	2
Strani jezik III	2	
Matematika	4,4,3,3	
Povijest umjetnosti i kulturno-povijesna baština	2	
Geografija	2,2,2	
Knjigovodstvo s bilanciranjem	1,2	
Ugostiteljstvo	3	

Turizam i marketing	2
Biologija s ekologijom	2
Prehrana i poznavanje robe	2
Daktilografija s poslovnim dopisivanjem	2
Gospodarska matematika	3,3,2,2
Biologija s higijenom i ekologijom	2
Povijest hrvatske kulturne baštine	2
Osnove turizma	2
Poznavanje robe i prehrana	2,2
Ugostiteljsko posluživanje	2,3,3,3
Marketing u turizmu	2
Turistički zemljopis	1,1
Poslovno dopisivanje	1,1
Računovodstvo i kontrola	2
Knjigovodstvo	2,2
Promet i putničke agencije	2
Recepcijsko poslovanje	2
Kuharstvo sa slastičarstvom	3,4,4,4

**Tablica 12. Usporedni prikaz četverogodišnjih obrazovnih programa u sektoru prema predmetnim područjima**

S obzirom na preklapanja sadržaja kod četverogodišnjih programa vidljiva iz tablice 12., može se zaključiti da bi jedna modularna četverogodišnja kvalifikacija mogla pokriti dosadašnja oba četverogodišnja obrazovna programa, pri čemu treba osigurati ostvarenje strukovnih kompetencija koje su poslodavci naveli kao potrebne, poput čišćenja, higijene, kuhanja, osnova turizma, posluživanja, poznavanja jela i pića te recepcijskih poslova.

Predmet	Konobar	Kuhar	Slastičar
Stručna praksa	182,182	182,182	182,182
Praktična nastava	7,7,7	7,7,7	7,7,7
Strani jezik I	3,3,3	2,2,2	2,2,2
Strani jezik II	3,2,2	2,2	2,2
Računalstvo	1,2	1,2	1,2
Biologija s higijenom	1,1,1	1,1,1	1,2
Turizam i marketing	1		
Poznavanje robe i prehrana	2,1,1	2,2,2	2
Ugostiteljsko posluživanje	7,7,8	1	1
Gospodarsko poslovanje	2	2	2
Kuharstvo	1	8,8,10	

Poslovna psihologija	1	
Turistički zemljopis Hrvatske	2	
Slastičarstvo		8,8,10

**Tablica 13. Usporedni prikaz trogodišnjih obrazovnih programa u sektoru prema predmetnim područjima**

Iz tablice za trogodišnje obrazovne programe može se vidjeti da bi se tri dosadašnja obrazovna programa mogla obuhvatiti trima kvalifikacijama, koje bi se prvenstveno razlikovala u jednoj temeljnoj jedinici ishoda učenja karakterističnoj za konobara, kuhara i slastičara, te bi se obrazovanje za sve tri kvalifikacije moglo provesti jednim modularno osmišljenim kurikulumom.

JMO programi bi se interdisciplinarno trebali povezati s jedinicama iz sektora osobnih usluga, kako bi se naglasak stavio na osposobljenost za vlastito ili partnersko pokretanje i vođenje posla te kako bi razvile kompetencije poput izradbe poslovnog plana, poduzetništva, samopouzdanja i slično.

Jedan od mogućih zaključaka je da je potrebno izraditi nove i modernije programe koji će prvenstveno zadovoljiti potrebe poslodavaca i zahtjeve tržišta rada. Opća strukovna znanja moraju biti koncipirana na modularnom principu, kako bi bila lako primjenjiva u svakom od podsektora i omogućavala horizontalnu i vertikalnu prohodnost. U ovom sektoru bi se, možda i više nego u drugim sektorima, trebalo razmotriti mogućnost stjecanja određene razine kompetencija na različite načine koja će biti uređena Hrvatskim kvalifikacijskim okvirom. HKO će omogućiti certificiranje propisanih ishoda učenja na određenoj razini i ako oni nisu stečeni formalnim obrazovanjem, već primjerice na radnom mjestu, što je u ovom sektoru čest slučaj. Na taj način bi se način, uz mentorirano uvođenje u posao i učenje na radnom mjestu, osigurala vertikalna prohodnost te bi zaživio koncept cjeloživotnog učenja.

Strukovni se sadržaji jednim dijelom mogu koncipirati kao moduli koji će potpuno ili djelomično biti primjenjivi u različitim kvalifikacijama. Zbog velike raznolikosti traženih znanja u određenim zanimanjima, kao i specifičnih potreba određene kvalifikacije, veliki dio nastavnih modula nije moguće objedinjavati. Upravo te specifičnosti činile bi zasebne cjeline unutar određenog kurikuluma.

Nova tablica kvalifikacija mogla bi izgledati ovako:

Naziv obrazovnog programa	Trajanje	Moguća kvalifikacija	Trajanje
Hotelijsko - turistički tehničar	4	Hotelijsko - turistički tehničar	4
Hotelijsko - turistički komercijalist	4		
Kuhar	3,4	Kuhar	3-4
Slastičar	3	Slastičar	3
Konobar	3	Konobar	3
Kuhar JMO	3	Kombinirati s osobnim uslugama	3
Konobar JMO	3		
Slastičar JMO	3		

**Slika 19.a. Moguća struktura obrazovnih programa u sektoru**

## OBRAZOVNI PROGRAMI ZA SPECIFIČNE CILJNE SKUPINE

Pri definiranju obrazovnih programa iz područja turizma i ugostiteljstva, potrebno je osvrnuti se na potrebe osoba s invaliditetom, kako onih školske dobi, tako i odraslih. Kao što je već ranije objašnjeno, jednostavnost stjecanja znanja iz jednog dijela područja turizma i ugostiteljstva pripadnicima različitih ciljnih skupina omogućuje pronalazak posla. Iako su ti poslovi uglavnom sezonski i slabije plaćeni, različitim ciljnim skupinama omogućuju uključivanje u svijet rada i stjecanje dragocjenog iskustva. Također, upućuju i daljnji razvoj specijaliziranih programa obrazovanja za osobe koje zbog različitih razloga nisu sposobne sudjelovati u redovnim oblicima obrazovanja. Činjenica da su u poslovima u sektoru turizma i ugostiteljstva poslodavci iskazali potrebu dvogodišnjim i trogodišnjim programima dodatno potiče na promišljanja o obrazovnim programima za specifične ciljne skupine. Što veći broj poslodavaca treba motivirati i senzibilizirati ne samo da što više zapošljavaju osobe iz specifičnih ciljnih skupina, već i da im omogućavaju učenje i stjecanje viših stupnjeva kompetencije u skladu s HKO-om.

Na ovaj način Profil sektora Turizma i ugostiteljstva otvara vrata definiranju kraćih programa obrazovanja za osobe s posebnim potrebama kako bi one, poteškoćama unatoč, u jednom segmentu tržišta rada mogle konkurirati osobama bez sličnih ograničenja. U načelu, svaki obrazovni sektor morao bi u strategijama razvoja znanja misliti i na specijalne skupine koje će, načinom primjerenim njihovim mogućnostima, moći sudjelovati u obrazovnom i radnom procesu. U načelu svaki bi obrazovni sektor u strategijama razvoja znanja morao misliti i na skupine u nepovoljnom položaju, kako bi i one sudjele u obrazovnom i radnom procesu na način primjeren njihovim mogućnostima

### 4.3. Prijava na HZZ, nezaposlenost i dinamika nalaženja posla nakon obrazovanja

#### PRIJAVA NA HZZ

Ukoliko se nakon ostvarene svjedodžbe stečene redovnim školovanjem u sustavu strukovnog obrazovanja mlada osoba odluči uputiti na tržište rada, jedna od očitih polaznih točaka je evidencija pri Hrvatskom zavodu za zapošljavanje. Temeljem podataka HZZ-a može se procijeniti da se u vrijeme konjunktura između 44-48% generacije izravno<sup>6</sup> prijavljivalo u evidenciju HZZ-a sa svjedodžbama stečenim u obrazovnom sektoru turizma i ugostiteljstva, a u razdoblju gospodarske krize taj se udio povećao na 57-58%.

I u apsolutnim brojkama i u relativnom udjelu, broj mladih sa svjedodžbom trogodišnjih strukovnih škola koji se prijavljuju na HZZ nakon završenog srednjeg obrazovanja znatno se povećao. Prije krize to bi činilo oko tri petine generacije, a tijekom krize, zbog sve težeg i dugotrajnijeg pronalaska zaposlenja, oko četiri petine. Usporedbom četiri najmnogoljudnija trogodišnja programa, moguće je ustanoviti određene razlike. U odnosu na broj učenika koji završe školu, u potrazi za poslom na HZZ se prijavljuju najmanje konobara i kuhara, a najviše slastičara, pomoćnih kuhara i pomoćnih slastičara (TES). Između 2007. i 2010. povećala se učestalost prijave na HZZ mladih s bilo kojim od navedenih zvanja.

Kad su u pitanju dva četverogodišnja programa u sektoru turizma i ugostiteljstva, prije krize se tek oko 27-30% generacije neposredno prijavljivalo na HZZ. Usprkos slabijoj dostupnosti poslova, taj

<sup>6</sup> Promatraju se samo osobe u dobi do 20 godina koje su se prijavile, kako sliku ishoda ne bi pomutilo osobe koje su prethodnom zaposlenošću ili pohađanjem visokog obrazovanja stekle značajnu količinu ljudskog kapitala.



se udio u kriznim godinama tek neznatno povećao budući da veći dio zbog nastavka obrazovanje na visokoškolskoj razini nije izlazio na tržište rada. No od 2008. godine učestalost prijavljivanja među turističko - hotelijerskim komercijalistima značajno je porasla, što može ukazivati na njihovu veću izloženost tržištu rada i manju vjerojatnost nastavka obrazovanja.

	2007.	2008.	2009.	2010.
<b>Završili redovno srednje obrazovanje iz sektora (upisali posljednji razred)</b>				
Svi četverogodišnji	2008	1887	1897	2007
Hotelijersko-turistički tehničar	1415	1413	1397	1438
Turističko hotelijerski komercijalist	593	474	500	550
Svi trogodišnji	2487	2370	2289	2218
Kuhar – JMO	1353	1301	1264	1294
Konobar – JMO	842	806	779	673
Pomoćni kuhar i slastičar – TES	166	145	124	133
Slastičar – JMO	126	114	121	117
<b>TiU sektor ukupno</b>	<b>4495</b>	<b>4257</b>	<b>4204</b>	<b>4252</b>
<b>Evidentirali se pri HZZ sa srednjim obrazovanjem iz sektora (osobe mlađe od 20 godina)</b>				
Svi četverogodišnji	551	572	668	640
Hotelijersko-turistički tehničar	406	400	463	403
Turističko - hotelijerski komercijalist	141	169	200	233
Svi trogodišnji	1445	1453	1764	1804
Kuhar – JMO	791	805	1051	1056
Konobar – JMO	427	432	527	517
Pomoćni kuhar i slastičar – TES	115	114	97	112
Slastičar – JMO	89	73	75	106
<b>TiU sektor ukupno</b>	<b>1996</b>	<b>2025</b>	<b>2432</b>	<b>2444</b>
<b>Udio učenika sektora koji se je nakon završene škole prijavio na HZZ</b>				
Svi četverogodišnji	27%	30%	35%	32%
Hotelijersko-turistički tehničar	29%	28%	33%	28%
Turističko- hotelijerski komercijalist	24%	36%	40%	42%
Svi trogodišnji	58%	61%	77%	81%
Kuhar – JMO	58%	62%	83%	82%
Konobar – JMO	51%	54%	68%	77%
Pomoćni kuhar i slastičar – TES	69%	79%	78%	84%
Slastičar – JMO	71%	64%	62%	91%
<b>TiU sektor ukupno</b>	<b>44%</b>	<b>48%</b>	<b>58%</b>	<b>57%</b>

Tablica 14. Broj osoba koje završavaju srednje obrazovanje i prijavljuju se na HZZ, po godinama. Prikaz programa koje godišnje završava više od stotinu učenika, 2007.-2010.

Izvori: e-Matica i baza podataka HZZ-a. Četverogodišnji programi označeni su kurzivom. Za 2007. godinu združeni su klasični i JMO programi za kuhare i konobare.

#### DINAMIKA NALAŽENJA POSLA

Dinamika nalaženja posla za osobe bez radnog iskustva s obzirom na završeno obrazovanje jedan je od pokazatelja koje HZZ redovito objavljuje. Ovdje su prikazani podatci dobiveni temeljem istih izvora, ali nešto drugačijom metodologijom. Tablica 15. usporedno prikazuje udio mladih iz svih zastupljenijih programa iz obrazovnog sektora Turizma i ugostiteljstva, koji su unutar pola godine, godinu dana ili tri godine od prijave pronašli svoj prvi posao.

Kad su u pitanju četverogodišnji programi, nešto manje od trećine mladih pronašli bi prvi posao unutar šest mjeseci, nešto manje od pola unutar godinu dana, a oko dvije trećine unutar tri godine od prve prijave na HZZ. Za razliku od učestalosti prijave na HZZ, u dinamici nalaženja posla nisu vidljive razlike između hotelijersko-turističkih tehničara i turističko - hotelijerskih komercijalista.

Godina prve prijave na HZZ:	Broj prijava 2006.-2010.	Našli prvi posao unutar 6 mjeseci	Našli prvi posao unutar godine dana	Našli prvi posao unutar tri godine
Svi četverogodišnji	3258	30%	50%	66%
Hotelijersko-turistički tehničar	2410	30%	49%	66%
Turističko hotelijerski komercijalist	832	30%	51%	64%
Svi trogodišnji	8336	35%	56%	74%
Kuhar – JMO	4731	37%	60%	76%
Konobar – JMO	2551	36%	55%	73%
Pomoćni kuhar i slastičar – TES	539	18%	35%	63%
Slastičar – JMO	431	32%	51%	73%
<b>Ukupno TiU</b>		<b>34%</b>	<b>54%</b>	<b>72%</b>
<b>Ukupno svi strukovni</b>		<b>29%</b>	<b>46%</b>	<b>66%</b>

**Tablica 15. Dinamika nalaženja zaposlenja nakon prve prijave na HZZ. Udjel mladih sa svjedodžbom pojedinog programa koji je pronašao posao unutar 6, 12 i 36 mjeseci.**

Napomene: Združeni podaci za razdoblje između 1.1.2006. i 1.7.2011. Obuhvaćene su samo osobe u dobi od 20 godina ili mlađe koje su se prijavile. Ne uključuje poslove pronađene u razdoblju u kojem osobe nisu bile prijavljene na HZZ-u. Prikazani su samo programi iz kojih se je u zadanom razdoblju na HZZ prijavilo više od 50 osoba.

Izvor: Registar HZZ-a

Kad su u pitanju trogodišnji programi, vjerojatnost nalaženja zaposlenja u svakoj je vremenskoj točki za nekoliko postotnih bodova viša, tako da su unutar tri godine posao pronašle tri četvrtine prijavljenih nezaposlenih. U svakoj vremenskoj točki kuhari imaju malo veću vjerojatnost nalaženja posla od konobara, a slastičari značajno slabiju u prvih godinu dana po završetku obrazovanja. Mladi koji završe TES program za pomoćnog kuhara i slastičara tek u trećini slučajeva nalaze posao unutar godinu dana, ali tri godine nakon prve prijave njihov zaostatak značajno je manji, što ukazuje na trajnost procesa traganja za poslom kod ove skupine, ali i na razmjerno povoljan završni ishod.

U tablici 15. združeno su prikazani ishodi u doba konjunktura i krize. Novije promjene u dinamici sektorskog tržišta rada i eventualni učinak krize na pojedine programe moguće je identificirati usporedbom ishoda zapošljivosti prema godini prve prijave na HZZ, što je učinjeno u tablici 16.

Koliko se razlikuje stopa zapošljavanja unutar godinu dana u različitim godinama za iste programe? Vidljivo je da je u svim programima zapošljivost unutar godine dana smanjena već za osobe prijavljene u 2008. godini, a prijavljeni u 2009. i 2010. godini imali su značajno manje šanse nalaženja posla unutar godine dana. No razina zapošljivosti je i u razdoblju prije krize bila nešto bolja, a krizni pad bio je manje izražen nego u drugim obrazovnim sektorima. Promatraju li se pojedini programi, obrasci kroz vrijeme razmjerno su slični, uz nešto izraženiji oporavak kuhara i konobara u 2010. godini te značajno slabljenje zapošljivosti slastičara te pomoćnih kuhara i slastičara.

Godina prve prijave na HZZ:	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2006.-2010.
Svi četverogodišnji	50%	55%	53%	44%	42%	50%
Hotelijsko-turistički tehničar	51%	54%	52%	42%	41%	49%
Turističko-hotelijski komercijalist	47%	55%	56%	48%	47%	51%
Svi trogodišnji	58%	62%	57%	50%	53%	56%
Kuhar – JMO	62%	64%	61%	54%	56%	60%
Konobar – JMO	56%	62%	53%	49%	56%	55%
Pomoćni kuhar i slastičar – TES	39%	48%	36%	19%	23%	35%
Slastičar – JMO	55%	57%	53%	40%	38%	51%
Ukupno TiU	56%	60%	56%	48%	51%	0%
Ukupno svi strukovni	51%	57%	51%	39%	40%	49%

**Tablica 16. Promjena dinamike nalaženja zaposlenja nakon prve prijave na HZZ, prema godini ulaska na tržište rada. Udio mladih sa svjedodžbom pojedinog programa koji je pronašao posao unutar godinu dana, 2006.-2010.**

Napomene: Združeni podaci za razdoblje između 1.1.2006. i 1.7.2011. Obuhvaćene su samo osobe u dobi od 20 godina ili mlađe koje su se prijavile. Ne uključuje poslove pronađene u razdoblju u kojem osobe nisu bile prijavljene na HZZ-u. Radi pouzdanosti vrijednosti za pojedine godine, prikazani su samo programi iz kojih se je u zadanom razdoblju na HZZ prijavilo ukupno više od 300 osoba.

Izvor: Registar HZZ-a

#### 4.4. Prijelaz u visoko obrazovanje

Broj osoba iz nekog strukovnog područja koje su neposredno nakon srednjeg obrazovanja upisale visoko obrazovanje može se utvrditi pomoću podataka DZS-a, koji se prikupljaju od novoupisanih studenata. Tako je u akademskoj godini 2009./2010. studij upisalo 1260 mladih koji su u istoj godini završili jedan od dva programa za tehničare iz obrazovnog sektora turizma i ugostiteljstva. Podaci DZS-a govore kako je u 2009. godini četverogodišnje programe iz tog sektora završilo 1852 mladih<sup>7</sup>. To znači da je razmjerno visokih 76% generacije odmah nastavilo školovanje, odnosno da je izravan

<sup>7</sup> Tablica 16. pruža prikaz broja učenika upisanih u završni razred početkom školske godine temeljem e-Matice, a priloženi je broj nastao kroz izvještaje škola temeljem broja mladih koji su završili posljednji razred.

ulaz na tržište rada vrlo rijedak. Podatak da se 2009. godine ipak 35% generacije četverogodišnjih programa prijavilo na HZZ može se dijelom objasniti mladima koji odustanu od studija do dvadesete godine, ali i razmjerno čestim statusom izvanrednog studenta u području turizma, gdje se kombinira radna aktivnost i studentski status

	Prirodne	Tehničke	Medicinske	Biotehničke	Društvene i humanističke	Ukupno
Sveučilišni	5	43	1	6	643	698
Stručni		20	2	18	522	562
Ukupno	5	63	3	24	1165	1260

**Tablica 17. Broj bivših učenika obrazovnog sektora koji su u a.g.2009./2010. neposredno nakon završenog srednjeg obrazovanja upisali studij, prema tipu i smjeru studija**

Izvor: DZS

Nešto veći broj maturanata iz ovog obrazovnog sektora upisao je sveučilišni od stručnog studija, pri čemu je većina upisa ostvarena je u studijima društvenih ili humanističkih znanosti (1165 ili 92% studenata), dok je broj upisanih studija u drugim područjima znanosti zanemariv. Ovo može predstavljati povoljan ishod, ali potreban je uvid u precizniju raspodjelu prema NSKO obrazovnim skupinama kako bi se utvrdio udio odgovarajućih tranzicija u studije iz skupine osobnih usluga te poslovanja i administracije.

#### 4.5. Analiza odredišnih zanimanja

Kroz podatke HZZ-a moguće je identificirati ne samo dinamiku nalaženja posla, već i detaljna odredišna zanimanja osoba koje su pronašle posao, bez obzira je li to bilo posredovanjem HZZ-a ili ne. U tablici 18. prikazana su odredišna zanimanja prema glavnim NKZ rodovima zanimanja (i vrstama zanimanja unutar relevantnih rodova), učestalost prevelike i nedovoljne kvalificiranosti za pojedina zanimanja te udio osoba koje su svoj prvi posao pronašle u zanimanju koje odgovara popisu zadanom sektorskim profilom.

Kad su u pitanju četverogodišnji programi, unatoč riječi „tehničar“ u stečenom zvanju, tek je za 4% zaposlenih prvo zanimanje doista bilo u rodu tehničara i inženjera, odnosno poslovno-organizacijskih i srodnih stručnjaka, dok je izravan pristup zanimanjima menadžera i stručnjaka iz ovog obrazovanja neostvariv. Također, izuzetno rijetko se zapošljavaju u proizvodnim zanimanjima, a svaki šesti zaposli se na jednostavnim, najčešće prodajnim ili uslužnim, zanimanjima. No postoje i neke razlike kad su u pitanju najučestalija odredišta. Svaki deseti hotelijersko-turistički tehničar zaposli se kao šalterski službenik, dok su kod turističko-hotelijerskih komercijalista službenička zanimanja relativno rijetka. Oko dvije petine hotelijersko-turističkih tehničara zapošljava se u uslužnim zanimanjima, jedna petina u trgovačkim, dok više od polovice turističko - hotelijerskih komercijalista posao pronalazi u uslužnim zanimanjima. Dvije trećine turističko-hotelijerskih komercijalista posao nalazi u zanimanju koje odgovara strukovnom profilu, što je slučaj i s polovicom hotelijersko-turističkih tehničara. Valja napomenuti da je ovo preklapanje kvalifikacije i zanimanja učestalije nego u većini drugih sektora.

Odredišna zanimanja kuhara i konobara vrlo su koncentrirana i u tri četvrtine slučajeva odgovaraju onima predviđenima sektorskim profilom. Oni se velikom većinom (dvotrećinskom, odnosno tročetvrtinskom) zapošljavaju u uslužnim zanimanjima, no za razliku od konobara kod kojih je prekvali-

ficiranost rijetka, desetina kuhara radi u jednostavnim prodajnim i uslužnim zanimanjima. Slastičari posao većinom nalaze u uslužnim zanimanjima ili industriji preradi hrane (NKZ klasifikacija slastičara), ali više od četvrtine ih radi i u poslovima koji ne zahtijevaju nikakve kvalifikacije. Trećina pomoćnih kuhara i konobara posao nalazi u uslužnim zanimanjima, dok se gotovo polovica zapošljava u jednostavnim zanimanjima.

	Hotelijsko-turistički tehničar	Turističko-hotelijski komercijalist	Kuhar JMO	Konobar JMO	Slastičar JMO	Pomoćni kuhar i slastičar TES
1 - Menadžeri, čelnici i dužnosnici	0%	0%	0%	0%	0%	0%
2 - Stručnjaci i znanstvenici	0%	0%	0%	0%	0%	0%
31 - Inženjeri i tehničari tehnike i tehnologije	0%	0%	0%	0%	0%	0%
32 - Prirodoslovni i zdravstveni inženjeri i tehničari	0%	0%	0%	0%	0%	0%
33 - Stručnjaci u odgoju i obrazovanju	0%	0%	0%	0%	0%	0%
34 - Poslovno-organizacijski i srodni stručnjaci	4%	4%	0%	0%	0%	0%
41 - Uredski službenici	5%	3%	1%	1%	2%	1%
42 - Šalterski službenici	10%	4%	0%	0%	0%	0%
51 - Uslužna zanimanja	37%	56%	68%	77%	26%	34%
52 - Trgovačka zanimanja	21%	13%	4%	4%	11%	6%
6 - Poljoprivredni, lovno-uzgojni, šumski radnici i ribari	0%	0%	0%	0%	0%	1%
71 - Rudarska i građevinska zanimanja	0%	0%	1%	1%	1%	1%
72 - Obrađivači metala, strojarski monter, elektromonteri i mehaničari	0%	0%	1%	1%	0%	2%
73 - Precizni mehaničari, keramičari, staklari, tiskari	0%	0%	0%	0%	0%	0%
74 - Prerađivači hrane, drva, tekstila, kože	1%	1%	2%	1%	29%	3%
8 - Rukovatelji strojevima, vozilima i sastavljači proizvoda	1%	1%	2%	2%	3%	5%
91 - Jednostavna prodajna i uslužna zanimanja	9%	9%	10%	3%	16%	21%
92 - Jednostavna poljoprivredna, šumarska i ribarska zanimanja	1%	1%	2%	2%	3%	7%
93 - Jednostavna rudarska, građevinska, proizvodna, transportna i srodna zanimanja	5%	4%	6%	6%	6%	14%
99 - Radnici bez zanimanja	2%	4%	2%	2%	3%	6%

Ukupan broj koji je pronašao prvi posao 2006.-1.7.2011.	1443	470	3233	1637	263	244
Prekvalificirani (%)	18%	17%	21%	13%	28%	47%
Nedovoljno kvalificirani (%)	0%	0%	0%	1%	0%	0%
Poslova u zanimanju koje odgovara sektorskom profilu (%)	50%	64%	75%	77%	36%	46%

**Tablica 18. Zanimanja u kojima su se zaposlili mladi sa svjedodžbom strukovnih programa iz sektora Turizma i ugostiteljstva. Učestalost prekvalificiranosti, nedovoljne kvalificiranosti i zaposlenja u zanimanju koje odgovara sektorskom profilu**

Izvor: Registar HZZ-a

### Pojedinačna odredišna zanimanja za zastupljenije sektorske programe:

Za svaki obrazovni program iz kojega je između 1.1.2006. i 1.7.2011. zaposleno barem 30 osoba iz promatranog skupa utvrđena su i prikazana sva odredišna zanimanja.

Za svaki su obrazovni program padajućim slijedom prikazana najučestalija zanimanja u kojima su se te osobe zapošljavale. Uz svako zanimanje prikazane su i tri brojke: (A) apsolutni broj osoba iz promatrane populacije koje su se po prvi puta zaposlile u dotičnom zanimanju u promatranom razdoblju, a da su pritom bile pri evidenciji HZZ-a; (B) relativni udio (zastupljenost) tog zanimanja u ukupnom zapošljavanju iz dotičnog obrazovnog programa; (C) udio mladih sa završenim dotičnim programom među ukupnim brojem mladih sa srednjim obrazovanjem, i bez radnog iskustva, zaposlenih u tom zanimanju

U svrhu što bolje preglednosti iz većine su tablica uklonjena odnosno zanimanja u kojima je zaposlena tek jedna osoba ili koja su bila odredišta za manje od 1% osoba s tom kvalifikacijom. Na kraju svake tablice priložena je informacija o broju takvih zanimanja te o ukupnom broju i udjelu od svih zaposlenih koji su se u njima zaposlili. Na kraju su prikazani podatci za nekolicinu programa koje karakterizira razmjerno mali broj učenika te su stoga iskazana baš sva zanimanja u kojima se itko od njih zaposlio u prikazanom razdoblju – kao svojevrsni kvalitativni pokazatelj postojećih odredišta.

Pri tumačenju prikazanog treba uvažiti sljedeće činjenice:

1. Ne smiju se zanemariti apsolutne brojke (A). Ako je tijekom petogodišnjeg razdoblja u nekom zanimanju zaposleno tek 5 osoba iz nekog programa iz kojeg godišnje izlazi stotinjak osoba, to znači da se u njemu u prosjeku zapošljava jedna osoba godišnje (odnosno svaki stoti maturant) pa nije posebno svrsishodno oblikovati program izričito prema tom zanimanju niti mu posvećivati značajnu pozornost. Bitno je obratiti pozornost na apsolutno najučestalije ishode (bili oni poželjni ili ne).
2. Udjeli (B) i (C) vrlo su informativne prirode. Ukoliko su oba niska, dotično je zanimanje sporadični ishod za mlade iz dotičnog obrazovnog programa (problem je, naravno, kad on to ne bi trebao biti). No, ako je barem jedna od tih vrijednosti razmjerno visoka, moguća su sljedeća tumačenja:
  - a) Ukoliko su i (B) i (C) visoki, riječ je o relativno „zatvorenom“ zanimanju koje zapošljava značajan broj mladih s ovom svjedodžbom i malo koga drugoga. Postoji visoka potražnja za ovim zanimanjem i ona se uglavnom ispunjava ovom kvalifikacijom.
  - b) Ukoliko je (B) nizak, a (C) visok, kvalifikacija se smatra relevantnom za dano zani-

nje (mladi iz drugih strukovnih programa rijetko rade u tom zanimanju), ali ukupno potražnja za ovim zanimanjem razmjerno je mala (barem na razini osoba sa svjedodžbom srednjeg strukovnog obrazovanja bez radnog iskustva). Uslijed toga, dotično zanimanje „situirano“ tek malobrojne osobe iz tog programa.

- c) Ukoliko je (B) visok, a (C) nizak, znači da određena kvalifikacija prepoznata je kao odgovarajuća za zapošljavanje u zanimanju, ali i da se u njemu zapošljavaju mnogi mladi iz drugih struka – bilo stoga što se još neki program smatra relevantnim ili stoga što pristup zanimanju ne uvjetuje formalne strukovne kvalifikacije, a potražnja je visoka.

### Četverogodišnji programi

	(A) Zaposlenih u zanimanju	(B) % od svih zaposlenih iz programa	(C) % od svih mladih bez radnog iskustva zaposlenih u zanimanju
(5123133) konobar	361	25,0%	6,9%
(5220213) prodavač	280	19,4%	3,3%
(5123112) pomoćni konobar	86	6,0%	4,9%
(4222124) recepcionar	82	5,7%	39,4%
(9132121) sobarica	45	3,1%	5,3%
(4190154) administrativni službenik	36	2,5%	3,4%
(9911111) radnik bez zanimanja	34	2,4%	1,6%
(9132211) kuhinjski radnik	30	2,1%	2,9%
(9132111) čistačica	27	1,9%	2,5%
(5122123) kuhar	24	1,7%	1,5%
(3414416) turistički animator	23	1,6%	20,0%
(4211164) blagajnik	21	1,5%	4,7%
(4221314) hotelijersko-turistički službenik	21	1,5%	55,3%
(9320131) radnik na proizvodnoj liniji	20	1,4%	0,9%
(5220225) trgovac	19	1,3%	7,0%
(5122112) pomoćni kuhar	14	1,0%	1,8%
(5123122) pipničar	14	1,0%	6,8%

...i preostalih 309 osoba (21%) zaposlenih u 137 različitih zanimanja.

Tablica 19. (8b4); Najučestalija prva zanimanja za hotelijersko-turističke tehničare prijavljene između 2006. i 2010.

	(A) Zaposlenih u zanimanju	(B) % od svih zaposlenih iz programa	(C) % od svih mladih bez radnog iskustva zaposlenih u zanimanju
(5123133) konobar	165	35,1%	3,2%
(5220213) prodavač	59	12,6%	0,7%
(5122123) kuhar	30	6,4%	1,9%
(5123112) pomoćni konobar	30	6,4%	1,7%
(9911111) radnik bez zanimanja	17	3,6%	0,8%
(5122112) pomoćni kuhar	15	3,2%	2,0%
(3414416) turistički animator	13	2,8%	11,3%
(9132121) sobarica	13	2,8%	1,5%
(9132211) kuhinjski radnik	10	2,1%	1,0%
(9132111) čistačica	8	1,7%	0,7%
(4190154) administrativni službenik	7	1,5%	0,7%
(4221314) hotelijersko-turistički službenik	6	1,3%	15,8%
(4222124) recepcionar	6	1,3%	2,9%
(5123122) pipničar	6	1,3%	2,9%
(9131111) kućna pomoćnica	6	1,3%	1,5%

...i preostalih 79 osoba (17%) zaposlenih u 53 različita zanimanja.

**Tablica 20. (8b4); Najučestalija prva zanimanja za turističko-hotelijerske komercijaliste prijavljene između 2006. i 2010.**

### Trogodišnji programi

	(A) Zaposlenih u zanimanju	(B) % od svih zaposlenih iz programa	(C) % od svih mladih bez radnog iskustva zaposlenih u zanimanju
(5122123) kuhar	1360	42,1%	85,6%
(5122112) pomoćni kuhar	436	13,5%	57,1%
(5123133) konobar	255	7,9%	4,9%
(9132211) kuhinjski radnik	241	7,5%	23,5%
(5220213) prodavač	131	4,1%	1,5%
(5123112) pomoćni konobar	86	2,7%	4,9%
(9911111) radnik bez zanimanja	75	2,3%	3,5%
(9320131) radnik na proizvodnoj liniji	49	1,5%	2,2%
(9132111) čistačica	40	1,2%	3,7%
(9212111) šumski radnik	31	1,0%	4,8%
(9330411) skladišni radnik	28	0,9%	3,7%



(9132121) sobarica	26	0,8%	3,1%
(9313151) radnik visokogradnje	18	0,6%	1,8%
(9320251) drvoprerađivački radnik	15	0,5%	1,6%
(7412132) pekar bureka i pizze	14	0,4%	25,9%

...i preostalih 429 osoba (13%) zaposlenih u 174 različita zanimanja.

**Tablica 21. (8b4); Najučestalija prva zanimanja za kuhare prijavljene između 2006. i 2010.**

	(A) Zaposlenih u zanimanju	(B) % od svih zaposlenih iz programa	(C) % od svih mladih bez radnog iskustva zaposlenih u zanimanju
(5123133) konobar	1075	65,6%	20,6%
(5123112) pomoćni konobar	138	8,4%	7,8%
(5220213) prodavač	62	3,8%	0,7%
(9911111) radnik bez zanimanja	38	2,3%	1,8%
(5123122) pipničar	18	1,1%	8,7%
(9132111) čistačica	16	1,0%	1,5%
(9313151) radnik visokogradnje	15	0,9%	1,5%
(9320251) drvoprerađivački radnik	14	0,9%	1,5%
(9212111) šumski radnik	13	0,8%	2,0%
(9330131) transportni radnik	13	0,8%	2,6%
(9132211) kuhinjski radnik	12	0,7%	1,2%

...i preostalih 225 osoba (14%) zaposlenih u 109 različitih zanimanja.

**Tablica 22. (8b4); Najučestalija prva zanimanja za konobare prijavljene između 2006.-2010.**

	(A) Zaposlenih u zanimanju	(B) % od svih zaposlenih iz programa	(C) % od svih mladih bez radnog iskustva zaposlenih u zanimanju
(7412213) slastičar	72	27,4%	57,6%
(5123133) konobar	32	12,2%	0,6%
(5220213) prodavač	27	10,3%	0,3%
(9132211) kuhinjski radnik	26	9,9%	2,5%
(5122112) pomoćni kuhar	11	4,2%	1,4%
(5123112) pomoćni konobar	11	4,2%	0,6%
(9132111) čistačica	9	3,4%	0,8%
(9320131) radnik na proizvodnoj liniji	9	3,4%	0,4%
(5122123) kuhar	8	3,0%	0,5%

(9911111) radnik bez zanimanja	7	2,7%	0,3%
(9132121) sobarica	5	1,9%	0,6%
(7412113) pekar	3	1,1%	1,1%
(8274282) poslužitelj/pekarski proizvodi i slatkiši	3	1,1%	3,0%
(9320251) drvoprerađivački radnik	3	1,1%	0,3%

...i preostalih 37 osoba (13%) zaposlenih u 28 različitih zanimanja.

**Tablica 23. (8b4); Najučestalija prva zanimanja za slastičare prijavljene između 2006. i 2010.**

	(A) Zaposlenih u zanimanju	(B) % od svih zaposlenih iz programa	(C) % od svih mladih bez radnog iskustva zaposlenih u zanimanju
(5122112) pomoćni kuhar	39	16,0%	5,1%
(9132211) kuhinjski radnik	30	12,3%	2,9%
(5122123) kuhar	20	8,2%	1,3%
(9911111) radnik bez zanimanja	14	5,7%	0,7%
(9132111) čistačica	13	5,3%	1,2%
(9320131) radnik na proizvodnoj liniji	13	5,3%	0,6%
(5123133) konobar	11	4,5%	0,2%
(5220213) prodavač	11	4,5%	0,1%
(5123112) pomoćni konobar	7	2,9%	0,4%
(9212111) šumski radnik	5	2,1%	0,8%
(9211121) vrtlarski radnik	4	1,6%	1,5%
(9320251) drvoprerađivački radnik	4	1,6%	0,4%
(6112153) vrtlar za parkove	3	1,2%	13,6%
(9162111) čistač ulica	3	1,2%	2,4%
(9211421) poljoprivredni radnik	3	1,2%	1,0%
(9320411) tekstilni radnik	3	1,2%	1,0%
(9330421) trgovački radnik	3	1,2%	0,7%

...i preostalih 58 osoba (23%) zaposlenih u 47 različitih zanimanja.

**Tablica 24. (8b4); Najučestalija prva zanimanja za pomoćne kuhare i slastičare (TES) prijavljene između 2006.-2010.**

	(A) Zaposlenih u zanimanju	(B) % od svih zaposlenih iz programa	(C) % od svih mladih bez radnog iskustva zaposlenih u zanimanju
(5122123) kuhar	14	34,2%	0,9%
(5122112) pomoćni kuhar	9	22,0%	1,2%
(5123133) konobar	3	7,3%	0,1%
(9132211) kuhinjski radnik	3	7,3%	0,3%
(5123112) pomoćni konobar	2	4,9%	0,1%
(4211114) blagajnik u prodavaonici	1	2,4%	1,2%
(5123122) pipničar	1	2,4%	0,5%
(5169113) čuvar	1	2,4%	0,2%
(5220213) prodavač	1	2,4%	0,0%
(7113113) klesar	1	2,4%	2,0%
(8275213) rukovatelj/prerada voća i povrća	1	2,4%	7,7%
(9132121) sobarica	1	2,4%	0,1%
(9162111) čistač ulica	1	2,4%	0,8%
(9320451) kožarski radnik	1	2,4%	1,1%
(9911111) radnik bez zanimanja	1	2,4%	0,0%

Tablica 25. (8r3); Sva prva zanimanja za kuhar (VOB) prijavljene između 2006.-2010.

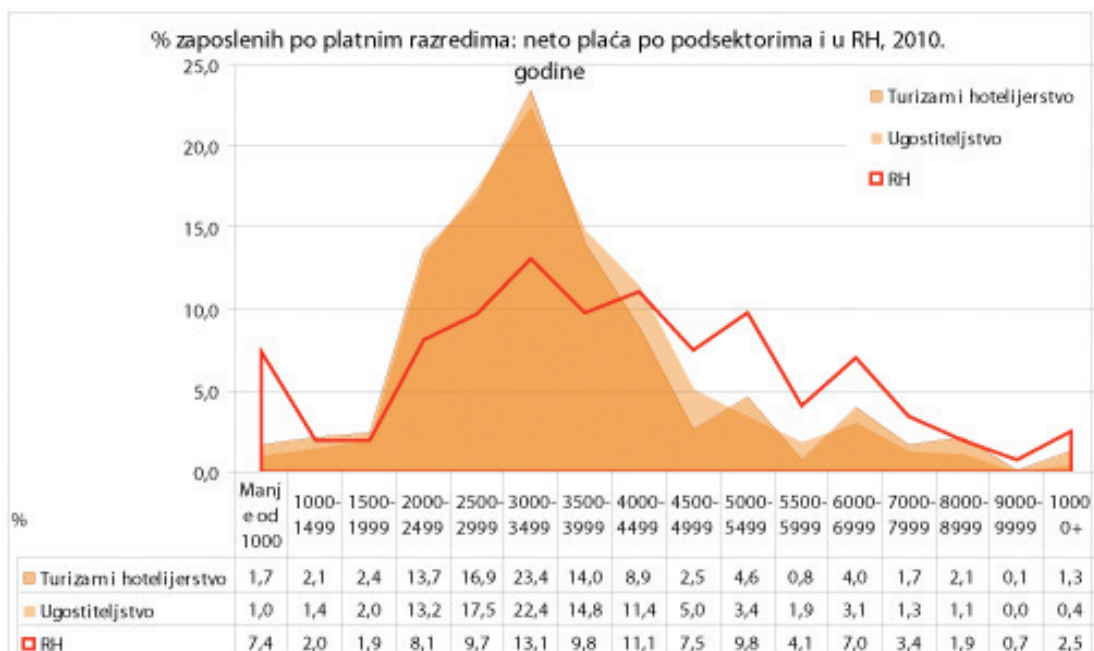
# 5. Uvjeti na tržištu rada



# 5. Uvjeti na tržištu rada

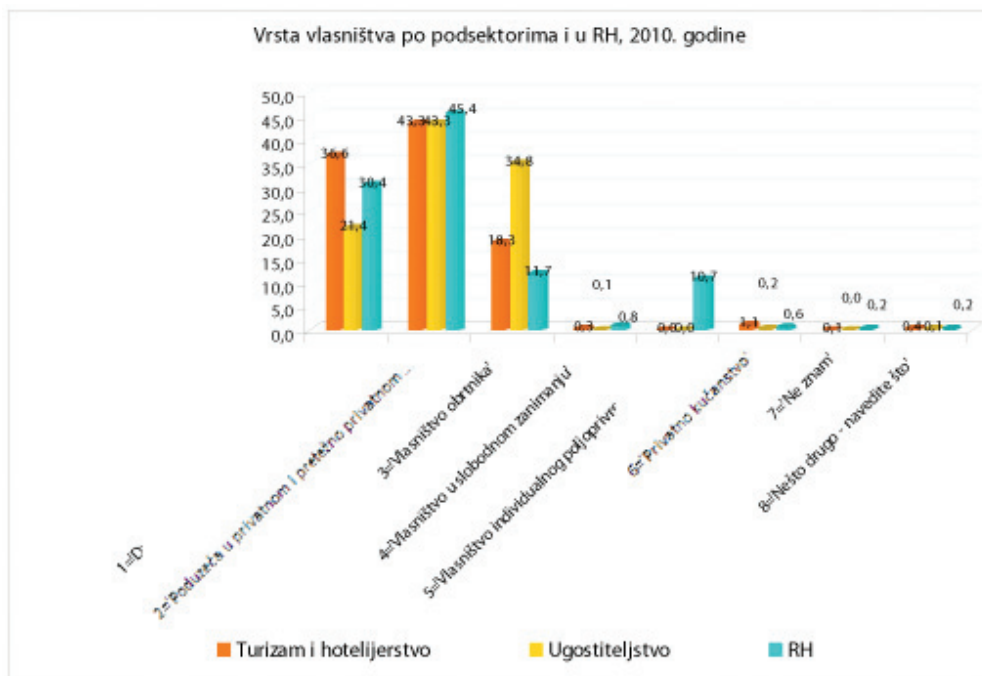
## 5.1. Neto plaće prema podsektorima

Na slici 20. prikazane su neto plaće u sektoru Turizma i ugostiteljstva u 2010. godini. Kadrovska baza ovog sektora nisu menadžeri, već zaposlenici s plaćama između 2000 i 4000 kn. Ovaj sektor ima najveću strukturu zaposlenih koji primaju plaću u tom platnom razredu, daleko od prosjeka RH. Nadalje, iz prikaza je vidljivo da sektor ima manji broj onih koji primaju plaću iznad 10.000 kn, manje od prosjeka RH. Također je vidljivo da su plaće u oba podsektora podjednake i da imaju gotovo identičnu distribuciju.



Slika 20. Neto plaće u podsektorima Turizam i hotelijerstvo i Ugostiteljstvo

## 5.2. Vlasnička struktura i ugovori o radu



Slika 21. Vlasništvo poslovnih subjekata u podsektorima

Prema vrsti rada koja dominira u sektoru može se reći da zaposlenici uglavnom uživaju relativnu sigurnost kroz ugovore o radu na neodređeno vrijeme, a njihova je učestalost izjednačena u oba podsektora, 79,4% u Turizmu i hotelijerstvu i 74,8% u Ugostiteljstvu (slika 22). Prema vlasničkoj strukturi prikazanoj na slici 21., vidimo da je trećina poduzeća u oba podsektora u državnom vlasništvu. Veći postotak zaposlenika iz podsektora Turizma i hotelijerstva (36,06%) radi u tom sektoru vlasništva, što rezultirala i njihovom većom zaštićenošću kroz snažnije djelovanje sindikata. U podsektora Ugostiteljstva takvih je zaposlenika 21,4%. Iako su djelatnosti u sektoru turizma i ugostiteljstva u RH uglavnom sezonskog karaktera, nerazmjern postotak ugovora o radu na neodređeno vrijeme ukazuje na snažnu socijalnu politiku u tvrtkama u većinskom državnom vlasništvu pa se može zaključiti da je struktura ugovora o radu u tim tvrtkama posljedica socijalne, a ne gospodarske politike.



Slika 22. Vrste ugovora o radu u sektoru

Izvor: Anketa o radnoj snazi 2010., DZS

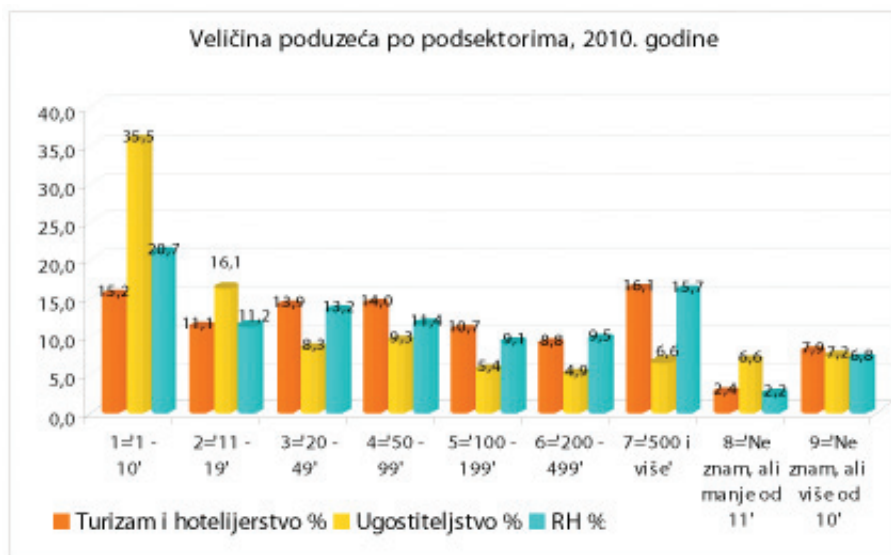
### 5.3. Sati rada i veličina poduzeća

Drugi uvjeti rada poput uobičajenih sati rada slični su u oba sektora. Nešto veći postotak zaposlenih u podsektoru Turizma i hotelijerstva, njih 62,42%, radi 40 sati tjedno, dok taj postotak u podsektoru Ugostiteljstva iznosi 56,91%. Nadalje, broj prekovremenih sati rada, kao i radno vrijeme od 42 sata tjedno, učestaliji su u podsektoru Ugostiteljstva. S druge strane, mali postotak zaposlenih u oba podsektora unutar turizma i ugostiteljstva radi i kraće od punog radnog vremena.

Broj sati rada	Turizam i hotelijerstvo	Ugostiteljstvo	RH
Manje od 40	5,03	3,04	8,08
40	62,42	56,91	64,17
42	19,03	22,20	17,09
Više od 42	13,52	17,85	10,65
	100	100	100
Manje od 40	1.823	2.533	
40	22.629	47.403	
42	6.898	18.496	
Više od 42	4.901	14.868	
	36.251	83.301	

Tablica 26. Sati rada u podsektorima





**Slika 23. Zaposleni prema veličini poslovnog subjekta**

Izvor: Anketa o radnoj snazi 2010., DZS

Na slici 23. vidimo strukturu zaposlenih prema veličini poslovnog subjekta u kojem rade. Iz navedenog prikaza vidljivo je da podsektor Ugostiteljstva daleko odskače u broju poduzeća koja imaju između 1 i 10 zaposlenih. S obzirom na veliki broj malih i jednostavnih ugostiteljskih objekata i kafića u Hrvatskoj, njih čak 35,5%, zapošljavajući od 1 do 10 osoba, dominira u ukupnoj strukturi poduzeća u sektoru prema broju zaposlenih. Sektor Turizma i ugostiteljstva u najvećoj mjeri čine mala i srednje velika poduzeća, no od njih odskače 7. skupina u kojoj su poduzeća s više od 500 zaposlenih. Tih velikih poduzeća ima 16,1%, što je u skladu s ukupnim brojem na razini RH, a uglavnom se nalaze u podsektoru Turizma i hotelijerstva.

#### **ZAKLJUČCI O UVJETIMA RADA U SEKTORU T&U**

- › Plaće u oba podsektora relativno su niske, ali prisutna je veća sigurnost zapošljavanja na neodređeno vrijeme.
- › Velika većina ugovora o radu sklopljena je na neodređeno vrijeme, a u prosjeku se radi 40 i 42 sata tjedno.
- › Trećina zaposlenika radi u državnim ili većinski državnim poduzećima, a dvije trećine u poduzećima u privatnom vlasništvu.
- › Može se zaključiti da bi motivacija za upis u obrazovne programe za sektorska zanimanja trebala biti iznadprosječna zbog relativno brzog zapošljavanja i sigurnih uvjeta rada u odnosu na ostale gospodarske djelatnosti.

# 6. Usklađivanje ponude i potražnje



# 6. Usklađivanje ponude i potražnje

Prije svakog planiranja obrazovnih programa i njihovih ishoda, potrebno je utvrditi neusklađenosti u strukturi ponude i potražnje. Svaka takva analiza mora razmotriti prirodan odljev u mirovinu, ali mnogo je važnije definirati razvojne potrebe tako da neki od programa koji možda pokazuju viškove mladih po radnom mjestu u stvarnosti mogu biti nedostatni za srednjoročne planove razvoja. Evo pitanja koja se moraju postaviti u tom slučaju:

- › Kakvi su programi potrebni za budući razvoj?
- › Koliko i kakvih zanimanja će nam trebati za ključne djelatnosti koje će biti nositelji razvoja?
- › Trebaju li nam 3-godišnji ili 4-godišnji programi te koliko treba osigurati viših i visokih kvalifikacija po ključnim djelatnostima?
- › Kakve je obrazovne ishode nužno osigurati s obzirom na djelatnosti u kojima se koriste podsektorska zanimanja?

U ovom poglavlju pokušat ćemo dati primjere kako se rezultati gore opisane analize profila sektora mogu koristiti za praktične namjene kao što je planiranje upisa i upisnih kvota i planiranje razvoja ljudskih resursa usklađeno s potrebama gospodarskog razvoja

## 6.1. Zamjena postojeće radne snage u ključnim djelatnostima turizma i ugostiteljstva

Vrlo često prostorni raspored sektora ima puno veći utjecaj na tržište rada nego što izgleda prilikom analiziranja podataka za cijelu zemlju. Na nacionalnoj razini ponuda i potražnja za znanjima nekog od sektora mogu djelovati izjednačene, ali analiza regionalnih tržišta rada često pokazuje velike neujednačenosti koje pridonose rastu nezaposlenosti mladih. Sljedeća tablica prikazuje raspored obrazovnih programa u sektoru te broj poduzeća i zaposlenih prema županijama kako bi se uvidio odnos zaposlenih i mladih koji završavaju škole.

Odlasci u mirovinu radnika sa sektorskim zanimanjima i njihova zamjena maturantima iz sektorskih programa po županijama, 2010/2011								
Sektor 10	Zaposleni s sektorskim zanimanjima	Zaposleni stari 50-64 godine	Godišnji odlazak u mirovinu	Maturanti iz 3-god.škola	Maturanti iz 4-godišnjih škola	Maturanti iz 4. godišnjih škola koji ostaju na tržištu rada (32%)	Maturanti koji ostaju na tržištu iz 3-god. i 4-god. radnom mjestu	Mladih po
VT	267	69	5	114	27	9	123	26,6
PŽ	192	51	3	63	30	10	73	21,4
BJ	520	135	9	145	134	43	188	20,9
VU	521	137	9	160	45	14	174	19,1
SB	353	93	6	114	0	0	114	18,5
KP	604	154	10	89	29	9	98	9,6
OS	1.780	462	31	201	82	26	227	7,4
SI	653	175	12	75	26	8	83	7,2
KR	670	174	12	38	78	25	63	5,4
GO	701	176	12	47	35	11	58	5,0
ŠI	1.198	317	21	70	85	27	97	4,6
KA	643	164	11	23	69	22	45	4,1
VŽ	1.169	305	20	74	24	8	82	4,0
ZG	1.833	485	32	100	57	18	118	3,7
ZD	1.804	480	32	80	104	33	113	3,5
ST	6.182	1.655	110	239	356	114	353	3,2
ČA	1.001	251	17	37	50	16	53	3,2
RH	53.458	14.190	946	2.292	2.016	645	2.937	3,1
DU	4.008	1.064	71	135	132	42	177	2,5
RI	6.773	1.780	119	135	214	68	203	1,7
GZG	16.464	4.425	295	280	277	89	369	1,2
PU	6.121	1.639	109	73	162	52	125	1,1

Tablica 27. Zamjena radne snage u sektoru

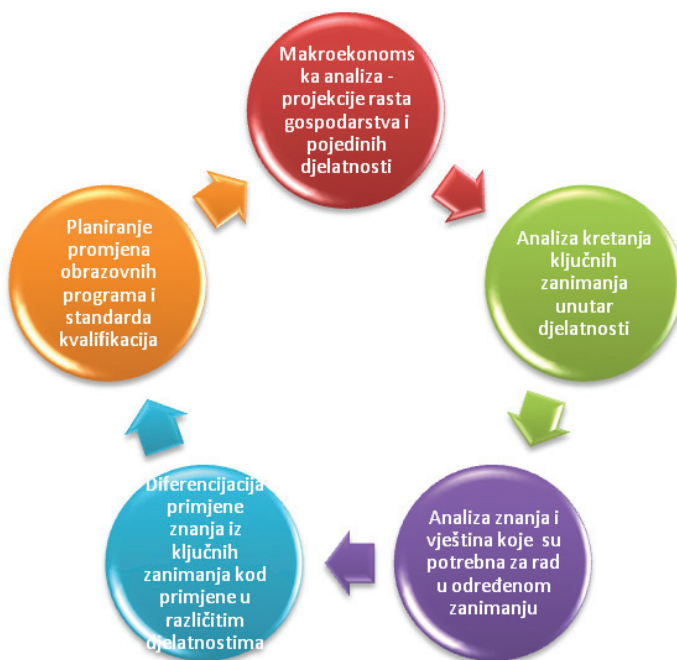
Izvor: FINA 2010., e-Matica 2010./11., MZOŠ

Tablica 27. logički prati zaključke koji proizlaze iz tablice 2., predstavljene na početku dokumenta. Vidljivo je da iste županije koje generiraju najviše prihoda u ovom sektoru bilježe i prirodnu zamjenu umirovljenih radnika mladim zaposlenicima. Štoviše, Istarska bi se županija koja trenutačno ima koeficijent 1.1 uskoro mogla suočiti s deficitom mladih kadrova. Prosjek RH iznosi tri mlada radnika po radnom mjestu. Dubrovačko-neretvanska, Primorsko-goranska, Grad Zagreb i Istarska županija ispod su prosjeka RH. S druge strane, Virovitička, Požeška i Bjelovarska županija, s prosječnih 22 kandidata za jedno radno mjesto, imaju slabe perspektive za održivost obrazovnih programa u ovom sektoru, osim ako ne dođe do veće mobilnosti radne snage u RH.

## 6.2. Kako se mogu koristiti rezultati analize u profilu sektora?

### OBRAZOVNE POTREBE ZA GOSPODARSKI RAZVOJ

Planiranje ljudskih resursa koje bi trebalo popratiti razvojne strategije županija značajno bi trebalo utjecati na upisne kvote i na vrste obrazovnih programa koji će se nuditi u budućnosti, ali i na specifične obrazovne ishode svakog od programa. Usklađenost budućih potreba i sadašnjih kvalifikacija trebala bi biti dijelom procesa razvoja znanja za potrebe regionalnog razvoja. U Hrvatskoj je takva usklađenost u povojima, a stavljanje obrazovanja u funkciju gospodarskog razvoja predstavlja popriličan izazov. Pritom cilj nije utvrditi povezanost pojedinih poduzeća s pojedinim školama i njihovim potrebama, već pokušati predvidjeti buduće potrebe na tržištu rada te u skladu s njima planirati kvalifikacije.



Slika 24. Proces planiranja kvalifikacija

Schema prikazuje mogući proces koji treba koristiti prilikom planiranja kvalifikacija za potrebe gospodarskog razvoja. Svi elementi metodologije izneseni u ovom profilu sektora mogu se upotrijebiti za planiranje regionalnih i nacionalnih kvalifikacija. Planiranje na isključivo nacionalnoj razini može dovesti do velikih pogrešaka budući da se primjena znanja uvelike razlikuje od jedne djelatnosti do druge, a kvalifikacijski okvir trebao bi podupirati nadogradnju znanja kako unutar pojedinih obrazovnih sektora i podsektora, tako i između različitih sektora. Na primjer, stolar koji je radio u građevinskoj industriji morao bi moći nadograditi svoje kompetencije za rad u drvenoj industriji budući da su mnoge komponente znanja i poznavanje materijala slične. S druge strane, primjena temeljnih znanja također bi mogla naći svoje mjesto i u djelatnosti brodogradnje, uz obveznu nadogradnju znanja, a takva zanimanja nalaze se u sektoru Strojarstva, brodogradnje i metalurgije. Takva protočnost znanja značajna je za zapošljivost radnika u uvjetima brze prilagodbe znanja i vještina promjenama na tržištima roba i usluga. Globalna će konkurencija zahtijevati agilne, prilagodljive i inovativne obrazovne sustave.

#### PLANIRANJE INDUSTRIJSKE POLITIKE

Svaka grana djelatnosti u velikoj mjeri ovisi o raspoloživim ljudskim resursima te se stoga industrijski razvoj i politike moraju temeljiti na analizi postojećih ljudskih resursa, na vrstama kvalifikacija na svim razinama obrazovanja te na slobodnoj radnoj snazi koja ima odgovarajuće primjenjive vještine. Kad se izradi analiza kompetencija i obrazovnih ishoda iz postojećih programa trebalo bi ju usporediti s analizom potražnje na razini kompetencija da bi se uvidjelo kako mijenjati obrazovne ishode u skladu s potrebama gospodarstva.

## ZAKLJUČAK

- › Turizam i ugostiteljstvo svoju uslugu temelje na doživljaju.
- › Uslugu nose kadrovi, a kadrovska baza turizma i ugostiteljstva nisu menadžeri, već zaposlenici s plaćama između 2000 i 4000 kn.
- › 57,8% nezaposlenih u dobi između 50 i 64 u ugostiteljstvu, odnosno 51,4% u turizmu, osobe su koje su najbolje godine za rad proživjele u ratnom okruženju koje je bilo pogubno za sektor.
- › Uz bazu koja ima niska primanja, mobilnost u zapošljavanju teško je ostvariva.
- › Strukovni obrazovni programi uglavnom ne pružaju kvalitetno obrazovanje za pomoćno osoblje (sobarice, hotelske spremačice, perače posuđa i sl.), a anketirani poslodavci su ukazali na nedostatak kvalitetnih zaposlenika upravo u tom području.
- › Uz primjenjive obrazovne programe koji potiču stvaranje vještina kojima se stečena znanja brže prilagođavaju novim tržišnim zahtjevima, ovaj sektor može bez problema regrutirati budući kadar iz segmenta prosječnih i ispodprosječnih učenika te učenika s teškoćama u razvoju. Stjecanjem kvalifikacija iz dvogodišnjih strukovnog obrazovanja ti učenici mogu postati cijenjeni radnici u budućim radnim sredinama.
- › Turizam i ugostiteljstvo radno su intenzivna i nisko profitabilna gospodarska djelatnost koja nudi niska primanja, ali i dugoročno poslovanja, te zapošljava razmjerno veliki broj radnika i pozitivno djeluje na lokalnu zajednicu.
- › Turizam i ugostiteljstvo pokretači su rasta drugih djelatnosti u gospodarstvu; poljoprivrede, zanatskih obrta, osobnih usluga i sl.
- › Prihod od turizma u 2010. iznosio je 13,5 % BDP-a (HNB). Najveći udio, 19,9%, imao je 2003. i 2004. godine. To je više od stope od 5% koju turizam ostvaruje u zemljama EU-a.
- › U rijetko kojoj državi svijeta turizam čini petinu ukupnog BDP-a, kao što je slučaj u Hrvatskoj, što ga čini strateškom gospodarskom granom u kojoj Hrvatska, unatoč niskoj profitabilnosti, može biti međunarodno konkurentna.

# Dodatci



## Dodatak 1.

### Popis zanimanja u sektoru (NKZ)

Korišten je NKZ-98 / ISCO 88 budući da analiza povijesnih podataka nije bila moguća bez korištenja klasifikacije koja je bila aktualna kod njihovog prikupljanja.

Do trenutka izradbe ovog profila nisu bila razrađena zanimanja u NKZ 10 / ISCO 08 na razini agregacije ispod 4 znamenke pa u donjoj tablici ne postoji mapiranje NKZ-98 na NKZ-10 za ključna sektorska zanimanja.

Rod	Vrsta	Podvrsta	Skupina	Naziv	
1		112		Generalni direktori/generalne direktorice i članovi/članice upravne službe	
			1120	Generalni direktori/generalne direktorice i članovi/članice upravne službe	
12				Administrativni i komercijalni direktori/direktorice	
			121	Administrativni i komercijalni direktori/direktorice	
			122	Direktor/direktorica prodaje, marketinga i razvoja	
				1221	Direktor/direktorica prodaje i marketinga
			1222	Direktor/direktorica promidžbe i odnosa s javnošću	
14				Direktori/direktorice u ugostiteljstvu, maloprodaji i srodna zanimanja	
			141	Direktori/direktorice hotela i restorana	
				1411	Direktori/direktorice hotela
				1412	Direktori/direktorice restorana
			4224	Hotelski recepcionari/hotelske recepcionarke	
				4229	Djelatnici/djelatnice u turističkim i putničkim agencijama, recepcionari/recepcionarke, telefonisti/telefonistkinje i ostala srodna zanimanja d.n.
			5	51	
	Uslužna zanimanja				
511	Stjuardi/stjuardese, kondukteri/kondukterke i vodiči/vodičice				
	5111	Stjuardi/stjuardese, pratitelji/pratiteljice			
	5112	Kondukteri/kondukterke			
5113	Vodiči/vodičice				
	512	Kuhari/kuharice			
5120	Kuhari/kuharice				
	513	Konobari/konobarice i pipničari/pipničarke			
5131		Konobari/konobarice			
5132		Pipničari/pipničarke			

	5151	Djelatnici/djelatnice čišćenja i održavanja u uredima, hotelima i drugim objektima
	5152	Domaćin/domaćica
	9112	Domaćinska zanimanja u uredima, hotelima i ostalim objektima
	9121	Pralje i glačarice
	9412	Kuhinjski pomoćnik/kuhinjske pomoćnice
9	96	Čistači/čistačice ulica i srodna zanimanja
	961	Čistači/čistačice ulica i srodna zanimanja

## Dodatak 2.

### Djelatnosti po podsektorima (NKD)

Code	Level	Naziv djelatnosti
I	1	DJELATNOSTI PRUŽANJA SMJEŠTAJA TE PRIPREME I USLUŽIVANJA HRANE
55	2	Smještaj
55.1	3	Hoteli i sličan smještaj
55.10	4	Hoteli i sličan smještaj
55.2	3	Odmarališta i slični objekti za kraći odmor
55.20	4	Odmarališta i slični objekti za kraći odmor
55.3	3	Kampovi i prostori za kampiranje
55.30	4	Kampovi i prostori za kampiranje
55.9	3	Ostali smještaj
55.90	4	Ostali smještaj
56	2	Djelatnosti pripreme i usluživanja hrane i pića
56.1	3	Djelatnosti restorana i ostalih objekata za pripremu i usluživanje hrane
56.10	4	Djelatnosti restorana i ostalih objekata za pripremu i usluživanje hrane
56.2	3	Djelatnosti kateringa i ostale djelatnosti pripreme i usluživanja hrane
56.21	4	Djelatnosti kateringa
56.29	4	Ostale djelatnosti pripreme i usluživanja hrane
56.3	3	Djelatnosti pripreme i usluživanja pića
56.30	4	Djelatnosti pripreme i usluživanja pića

U nastavku su djelatnosti koje je Sektorsko vijeće procijenilo relevantnima za analizu gospodarskih kretanja korištenjem NKD-2007 / NACE Rev. 2.

Koncentracija zanimanja po djelatnostima  
Turizam i hotelijerstvo

A		B	C	D	E	F
Šifra NKD	Naziv	Zaposleni s zanimanjima iz podsektora	Ukupno zaposleni po granama 2010	Udio podsektora u ukupnoj zaposlenosti u djelatnosti	Krug	Udio zanimanja iz djelatnosti u cijelom podsektoru
551	Hoteli i sličan smještaj	5.465	23.171	23,59	3	15,08
812	Djelatnosti čišćenja	2.219	8.626	25,73	3	6,12
791	Djelatnosti putničkih agencija i organizatora putovanja (turoperatora)	791	2.565	30,83	3	2,18
552	Odmarališta i slični objekti za krać odmor	719	2.046	35,12	3	1,98
799	Ostale rezervacijske usluge i djelatnosti povezane s njima	315	1.392	22,62	3	0,87
561	Djelatnosti restorana i ostalih objekata za pripremu i usluživanje hrane	5.395	33.901	15,92	4	14,88
772	Iznajmljivanje i davanje u zakup (leasing) predmeta za osobnu uporabu i kućanstvo	152	1.094	13,86	4	0,42
511	Zračni prijevoz putnika	58	441	13,18	4	0,16
532	Djelatnosti pružanja ostalih poštanskih i kurirskih usluga	158	1.204	13,16	4	0,44
781	Djelatnosti agencija za zapošljavanje	111	852	13,07	4	0,31
553	Kampovi i prostori za kampiranje	112	892	12,59	4	0,31
562	Djelatnosti cateringa i ostale djelatnosti pripreme i usluživanja hrane	98	796	12,25	4	0,27
563	Djelatnosti pripreme i usluživanja pića	2.289	24.890	9,20	4	6,31
970	Djelatnosti kućanstava koja zapošljavaju poslugu	258	3.028	8,50	4	0,71
773	Iznajmljivanje i davanje u zakup (leasing) ostalih strojeva, opreme te materijalnih dobara	135	1.882	7,18	4	0,37
873	Djelatnosti socijalne skrbi sa smještajem za starije osobe i osobe s invaliditetom	598	8.467	7,07	4	1,65
559	Ostali smještaj	116	1.756	6,58	4	0,32
501	Pomorski i obalni prijevoz putnika	254	3.925	6,47	4	0,70
861	Djelatnosti bolnica	3.010	49.880	6,03	4	8,30
910	Knjižnice, arhivi, muzeji i ostale kulturne djelatnosti	310	5.782	5,36	4	0,86
261	Proizvodnja elektroničkih komponenata i ploča	88	1.653	5,33	4	0,24
851	Predškolsko obrazovanje	784	14.888	5,27	4	2,16
492	Željeznički prijevoz robe	125	2.405	5,20	4	0,35
473	Trgovina na malo motornim gorivima i mazivima u specijaliziranim prodavaonicama	284	5.905	4,80	4	0,78
949	Djelatnosti ostalih članskih organizacija	170	3.629	4,69	4	0,47
932	Zabavne i rekreacijske djelatnosti	87	1.957	4,42	4	0,24
852	Osnovno obrazovanje	1.789	40.663	4,40	4	4,93
522	Prateće djelatnosti u prijevozu	1.063	25.233	4,21	4	2,93
120	Proizvodnja duhanskih proizvoda	34	864	3,98	4	0,09
854	Visoko obrazovanje	418	10.782	3,87	4	1,15
234	Proizvodnja ostalih proizvoda od porculana i keramike	71	1.846	3,86	4	0,20
931	Sportske djelatnosti	239	6.489	3,69	4	0,66
641	Novčarsko posredovanje	642	18.195	3,53	4	1,77
651	Osiguranje	301	8.813	3,42	4	0,83
941	Djelatnosti poslovnih organizacija, organizacija poslodavaca i strukovnih članskih organizacija	107	3.262	3,28	4	0,29
279	Proizvodnja ostale električne opreme	74	2.475	2,97	4	0,20
872	Djelatnosti socijalne skrbi sa smještajem za osobe s teškoćama u razvoju, duševno bolesne i osobe ovisne	70	2.415	2,90	4	0,19
464	Trgovina na veliko proizvodima za kućanstvo	232	8.190	2,83	4	0,64
612	Djelatnosti bežične telekomunikacije	130	4.643	2,81	4	0,36
495	Cjevodni transport	17	663	2,61	4	0,05
683	Poslovanje nekretninama uz naplatu ili na osnovi ugovora	103	4.135	2,49	4	0,28
601	Emitiranje radijskog programa	61	2.500	2,44	4	0,17
889	Ostale djelatnosti socijalne skrbi bez smještaja	87	3.849	2,27	4	0,24
879	Ostale djelatnosti socijalne skrbi sa smještajem	40	1.801	2,20	4	0,11
853	Srednje obrazovanje	418	19.588	2,13	4	1,15
107	Proizvodnja pekarskih i brašnevo-konditorskih proizvoda	347	16.613	2,09	4	0,96
472	Trgovina na malo hranom, pićima i duhanskim proizvodima u specijaliziranim prodavaonicama	123	6.084	2,03	4	0,34
108	Proizvodnja ostalih prehrambenih proizvoda	104	5.412	1,92	4	0,29
105	Proizvodnja mliječnih proizvoda	82	4.266	1,92	4	0,23
245	Lijevanje metala	60	3.467	1,74	4	0,17
531	Djelatnosti pružanja univerzalnih poštanskih usluga	191	11.252	1,70	4	0,53
360	Skupljanje, pročišćavanje i opskrba vodom	160	9.944	1,61	4	0,44
649	Ostale financijske uslužne djelatnosti, osim osiguranja i mirovinskih fondova	78	4.857	1,61	4	0,22

Konzentracija zanimanja po djelatnostima  
Ugostiteljstvo

Šifra NKD	Naziv	Zaposleni s zanimanjima iz podsektora	Ukupno zaposleni po granama 2010	Udio podsektora u ukupnoj zaposlenosti u djelatnosti	Krug	Udio zanimanja iz djelatnosti u cijelom podsektoru
561	Djelatnosti restorana i ostalih objekata za pripremu i usluživanje hrane	25.358	33.901	74,80	1	30,44
563	Djelatnosti pripreme i usluživanja pića	21.582	24.890	86,71	1	25,91
562	Djelatnosti cateringa i ostale djelatnosti pripreme i usluživanja hrane	591	796	74,19	1	0,71
551	Hoteli i sličan smještaj	9.472	23.171	40,88	2	11,37
553	Kampovi i prostori za kampiranje	407	892	45,68	2	0,49
812	Djelatnosti eisænjenja	2.219	8.626	25,73	3	2,66
591	Proizvodnja i distribucija filmova, videofilmova i televizijskog programa	384	1.254	30,64	3	0,46
501	Pomorski i obalni prijevoz putnika	770	3.925	19,62	4	0,92
559	Ostali smještaj	335	1.756	19,05	4	0,40
552	Odmarališta i slični objekti za kraæ odmor	363	2.046	17,73	4	0,44
473	Trgovina na malo motornim gorivima i mazivima u specijaliziranim prodavaonicama	875	5.905	14,81	4	1,05
781	Djelatnosti agencija za zapošljavanje	111	852	13,07	4	0,13
851	Predškolsko obrazovanje	1.819	14.888	12,22	4	2,18
873	Djelatnosti socijalne skrbi sa smještajem za starije osobe i osobe s invaliditetom	963	8.467	11,38	4	1,16
791	Djelatnosti putničkih agencija i organizatora putovanja (turoperatora)	249	2.565	9,70	4	0,30
257	Proizvodnja sjeèiva, alata i opæe željezne robe	311	3.921	7,94	4	0,37
861	Djelatnosti bolnica	3.606	49.880	7,23	4	4,33
852	Osnovno obrazovanje	2.907	40.663	7,15	4	3,49
910	Knjiænice, arhivi, muzeji i ostale kulturne djelatnosti	398	5.782	6,88	4	0,48
105	Proizvodnja mlijeènih proizvoda	216	4.266	5,07	4	0,26
502	Pomorski i obalni prijevoz robe	354	7.100	4,98	4	0,42
464	Trgovina na veliko proizvodima za kuaænstvo	366	8.190	4,46	4	0,44
949	Djelatnosti ostalih èlanskih organizacija	160	3.629	4,42	4	0,19
920	Djelatnosti kockanja i klaðenja	281	6.883	4,08	4	0,34
271	Proizvodnja elektromotora, generatora, transformatora te ureðaaja za distribuciju i kontrolu elek	256	6.289	4,07	4	0,31
854	Visoko obrazovanje	437	10.782	4,05	4	0,52
932	Zabavne i rekreacijske djelatnosti	79	1.957	4,03	4	0,09
120	Proizvodnja duhanskih proizvoda	34	864	3,98	4	0,04
234	Proizvodnja ostalih proizvoda od porculana i keramike	71	1.846	3,86	4	0,09
522	Prateæe djelatnosti u prijevozu	962	25.233	3,81	4	1,15
970	Djelatnosti kuaænstava koja zapošljavaju poslugu	111	3.028	3,67	4	0,13
931	Sportske djelatnosti	234	6.489	3,61	4	0,28
261	Proizvodnja elektronièkih komponenata i ploæa	59	1.653	3,58	4	0,07
451	Trgovina motornim vozilima	181	5.389	3,37	4	0,22
107	Proizvodnja pekarskih i braæneno-konditorskih proizvoda	548	16.613	3,30	4	0,66
941	Djelatnosti poslovnih organizacija, organizacija poslodavaca i strukovnih èlanskih organizacija	107	3.262	3,28	4	0,13
279	Proizvodnja ostale elektriène opreme	74	2.475	2,97	4	0,09
110	Proizvodnja piæa	204	6.926	2,94	4	0,24
872	Djelatnosti socijalne skrbi sa smještajem za osobe s teškooama u razvoju, duševeno bolesne i osc	70	2.415	2,90	4	0,08
772	Iznajmljivanje i davanje u zakup (leasing) predmeta za osobnu uporabu i kuaænstvo	29	1.094	2,63	4	0,03
492	Željeznièki prijevoz robe	62	2.405	2,58	4	0,07
106	Proizvodnja mlinskih proizvoda, škroba i škrobnih proizvoda	74	2.858	2,58	4	0,09
601	Emitiranje radijskog programa	61	2.500	2,44	4	0,07
841	Državna uprava te ekonomska i socijalna politika zajednice	863	37.335	2,31	4	1,04
889	Ostale djelatnosti socijalne skrbi bez smještaja	87	3.849	2,27	4	0,10
879	Ostale djelatnosti socijalne skrbi sa smještajem	40	1.801	2,20	4	0,05
842	Pružanje usluga zajednici kao cjelini	1.072	50.926	2,11	4	1,29
472	Trgovina na malo hranom, piæima i duhanskim proizvodima u specijaliziranim prodavaonicama	123	6.084	2,03	4	0,15
853	Srednje obrazovanje	395	19.588	2,02	4	0,47
245	Lijevanje metala	60	3.467	1,74	4	0,07
360	Skupljanje, proèišæavanje i opskrba vodom	160	9.944	1,61	4	0,19
799	Ostale rezervacijske usluge i djelatnosti povezane s njima	21	1.392	1,53	4	0,03
683	Poslovanje nekretninama uz naplatu ili na osnovi ugovora	61	4.135	1,48	4	0,07

## Dodatak 3.

---

### Značaj sektora unutar EU

Link: [http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/tourism/index\\_en.htm](http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/tourism/index_en.htm)

#### PREGLED INDUSTRIJSKIH POLITIKA I STRATEGIJA EU-A

Turizam u EU-u u danas ostvaruje 5% od ukupnog GDP-a. U 1,8 mil. poduzeća zaposleno je 5,2% ukupne radne snage EU-a, na otprilike 9,7 mil. poslova iz sektor turizma i ugostiteljstva. Kada se promatra šira slika utjecaja ovog sektora na ukupno gospodarstvo, turizam sa srodnim sektorima ostvaruje 10% ukupnog GDP-a Unije te zapošljava 12% ukupne radne snage.

Stav EU- a u pogledu razvoja sektora turizma i ugostiteljstva vrlo je jasan. Kroz nekoliko utvrđenih strategija, a u svrhu održivosti i daljnjeg razvoja turizma zemalja EU-a, utemeljeno je nekoliko strateških programa kojima bi se trebala učvrstiti gospodarska aktivnost ovog sektora:

Calypso program, tzv. „socijalni turizam“, utemeljen 2009. da bi se povećala turistička kretanja u Uniji pomoću potpora kojima se i najugroženijim socijalnim razinama društva omogućuje turističko putovanje. Tim se programom također potiče produljenje sezone u tipičnim sezonskim turističkim odredištima.

1. Tourism Satellite Account - program objedinjavanja financijskih, socioloških i drugih kretanja turističkih kompanija i subjekata EU-a, s ciljem prikupljanja realnih pokazatelja izravnog utjecaja sektora turizma na druge gospodarske grane.
2. EDEN - European Destinations of Excellence- program kojim se potiče razvoj održivog, originalnog i autohtonog turizma u slabije poznatim europskim regijama.
3. Promoting EU Tourism - program kojim se potiče iskorištavanje prepoznatljivosti starog kontinenta, promoviranjem atrakcija koje Europu razlikuju od ostatka svijeta.
4. „50.000 tourists Initiative“ - inicijativa i program potpore za produženje sezone, prema kojem će u periodu od listopada 2012 do ožujka 2013. 25.000 turista putovati iz Europe putovati u Južnu Ameriku, a drugih 25.000 u obrnutom smjeru. U inicijativu su uključene zrakoplovne tvrtke i hoteli na oba kontinenta.

U većini programa potpore sektoru turizma koje nudi Europska Unija, Hrvatska može jednostavno i u kratkom roku postići zavidne rezultate. Svi programi usmjereni su na održivi razvoj, promociju i očuvanje kulturne baštine te isticanje posebnosti manje poznatih turističkih destinacija. Hrvatska time ulazu u niz strateški važnih zemalja za razvoj turizma EU-a.

## **Dodatak 4.**

---

### **Matrica kompetencija**

Nalazi se u digitalnom obliku uz profil sektora.